

तत्त्वबिम्ड ग्रन्थः

किंचिल्ठेख्योद्देश.

आर्यावर्तमां आजधी २४३६ वर्ष उपर चोवीशमा तीर्थकर श्री वर्धमानमञ्ज (महावीरमञ्ज) विचरता हता. तत्समयमां अनेक भन्यजीवो सर्वज्ञ प्रभुनां वचनो सांभळी कृतार्थ थता हता. हालमां श्रीवीरप्रभुना वचनोनो समावेश मोटा भागे पिस्तालीश आगममां तथा पूर्वीचार्यी रचित ग्रंथोमां थायछे. श्रीवीरप्रभुना समयमां पदार्थीतुं स्वरूप जैवं उपदेशातं हतं तेवं स्वरूप हाल पण तेमना सिद्धान्तो वांचतां समजायछे. हालमां विद्यमान जिनागमोने वांचतां वस्तुनं यथार्थ भान थायछे. सिद्धांतोत्तुं मनन, स्मरण करतां ज्ञानावरणीय कर्मनी क्षयोपश्चम थायछे. प्रभुनी वाणीनुं अगाध स्वरूपछे. जेम जेम वी-चीए छीए. मनन करीए छीए, तेम तेम तेमांथी कंडक नवुं स्वरूप समजायछे. जिनागमोतुं वाचन करतां कोइ कोइ विषय संबंधी नेटबुक करी सर्व विषय संग्रही तेनो आ विचार विंदग्रंथ बना-व्योछे, सिद्धांतमां कहेलां तत्त्वोना स्वरूपनी आगळ आ ग्रंथविंदुः समानछे माटे तत्त्वर्विद् एवं सार्थक नाम आप्युंचे.

आ तरवर्षिदुमां कोइ कोइ स्पर्छ जे जे विषयों छल्याछे, तेमां प्रंथोनी साक्षीओ आपवामां आवीछे. सम्मतितर्क, विशेषावश्यक तच्वार्थं सत्रदृत्ति, पत्नवणास्त्र, भगवतीस्त्र, विचारविंदु, पश्नोत्तर सार्धञतक, पश्चचिंतामणि वगेरे ग्रंथोनी साक्षी आपवामां आवीछे. अमदावादना पसिद्ध आवकश्रोता शा. छोटालाल लक्ष्मीचंदने आ ग्रन्थना विषयो वांची संभळाव्याछे. तेथी ते आनंद पाम्याछे.

आ लखेला विषयोसंबंघी कोइने कंइ क<mark>हेवानुं</mark> होय तो **रुवरु** श्र_िपत्रथी पुछी खुलासो करवो.

आ ग्रन्थमां मायः छद्मस्थद्दष्टिथी कोइस्थळे आगमविरूद्ध लखायुं होयतो ते पंडितो सुधारशो. वाअमने सिद्धांतसाक्षीपूर्वक जणाववामां आवशेतो बीजी आटत्तिमां शुद्धि करवामां आवशे.

आ विषयो लखतां अमदावादमां झवेरीवाडा. आंबलीपोळना जपाश्रयमां विशेषावश्यक वंचातु हतुं. आठहजार श्लोकपूर्ण थया. तेथी तेमांथी केटलाक विषयो विशेषनः लख्याछे ते पुनः पुनः मनन करवा योग्यछे.

संवत १९६५ नुं चोमासुं अमदावादमां कर्युष्ठे त्यां विशेषा-वश्यक वांचवामां आवतुं हतुं. त्यारे व्याख्यानमां श्रोताओमां नगरशेठ. मोहनलाल लल्लुभाइ तथा प्रसिद्धश्रोता शा. छोटालाल छखमीचंद तथा शा. हीराचंद ककलभाइ तथा शा. त्रिकमभाइ आलमचंदद्व तथा शा. हीराचंद सजाणजी तथा शा. बालाभाइ कक-लभाइ, वगेरे हता. साध्वीओमां श्रवण करनार तरीके मुख्य साध्वीश्री शिवश्रीजी तथा साध्वीजीमां श्रोष्ठरश्रीजी तथा श्रीहरख-

(4)

श्रीजी बगेरे तथा श्राविकाओमां रोटाणी.गंगावेन,तथा चंचळवेन तथा रोट. लालभाइ दलपतभाइनी पुत्री माणेकवेन तथा रोटाणी. गंगावे-ननी दीकरीनी पुत्री सरस्वतिवेन वगेरे इतां.श्रोतानी मंडली सुद्र होवाथी विरोषावश्यक वांचतां सर्वने आनंद थतो हतो. अने ते समये उपयोगी जे विषयो जणाया हता. ते लखी लीधा हता. विरोषावश्यक काशी छपायछे तेथी विरोषतः अनुक्रमे सर्व विषयोनो उतारो कर्यी नथी.कोइ उपयोगी विषयोने ध्यानमां आवतां अत्र दाखल कर्याछे. तेमां जे कंइ जिनाज्ञा विरुद्ध होय तो सज्जनो सुधारशो. प्रंथनी शुद्धि करशो. मसंग हहो तो तत्त्वविंदुनो द्वितीयभाग मसंगे लखाशे तो छपाववामां आवहो.

आ ग्रन्थ तथा अन्य ग्रन्थो छपाववामां अमदावादना आवक वर्गमां अग्रगण्य प्रसिद्ध जेठ दल्पतभाइ भगुभाइना पुत्र जेठ मणि-भाइ दल्पतभाइ, तथा जेठ जगाभाइ दलपतभाइ वी. ए. ए धनथी सारी रीते स्हाय करीछे, माटे ज्ञानक्षेत्रनी उन्नति अर्थे धन व्यय करवाथी तेमने धन्यवाद घटेछे. ज्ञानना रसिया आवक गृहस्थो धन वगेरेथी जिनज्ञासनी उन्नति करी प्रतिदिन लक्षादि धन्यवादोने पात्र थाओ. तेमना आत्मानी उन्नति थाओ.

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

म्रुकाम. अमदावाद झवेरी वाडो. आंबली पोळनो उपाश्रय. सं. १९६६ मागसर शुदी ५ शुक्रवार. लि. म्रुनि. बुद्धिसागर.

योगनिष्ठ मुनि बुद्धिसागरजी कृत प्रन्थोनी यादी.

अने ते मळवानां ठेकाणां---

પુસ્તકનું નામ.

મળવાનું દેકાણું.

٩	જૈન ધર્મ અને પ્લીસ્તિ ∖ેધી જૈત ફ્રેન્ડલી સાસાઇ ડી-ઝુંબઇ . ધર્મના ઝુકાબલા.
	૩ શ્રી રવિસાગરછ ∖ વડાદરા મામાની પાેળ શા કેશવલાલ અને શાકવિનાશક. ∫ લાલચ'દને ત્યા,
૪ પ	ષડ્દ્રવ્ય વિચાર,
ş	અધ્યાત્મ શાંતિ શા. સ્તનચ'દ લાધાજી કાવીઠા બારસદ માસે.
しくぐ	સિંતામણિ, કન્યાવિક્રય નિષેધ, પૂજા સ'થહ,
૧૦	ય્યુાદ્ધપ્રકાશ ગાયન સ'ગ્રહ.−શા. મણ્ડિલાલ વાડીલાલ સાથ્દ∙
૧૧	ય્યુદ્ધિપ્રકાશ ગાયન સંગ્રહ } અમદાવાદ સંભવ જિનમંડલ• ભાગ બી જો₊ }
૧ર	સમાધિશતક– શેઠ. જગાભાઇ દલપતભાઇ. સુ. અમદાવાદ.
૧૩ ૧૪	તત્ત્વવિચાર ો ૈજ્ઞાન પ્રસારક મ'ડલ. સુ'બાઈઝવે રી બજાર સત્યસ્વરૂપ. ∫ૈજ્ઞાન પ્રસારક મ'ડલ. સુ'બાઈઝવે રી બજાર
૧૫	આત્મ પ્રકાશ, }શા. વીરચ'દ કૃષ્ણાજી, સુ. માણસા, પુના-વેતાલપેંઠ,
99 97	ભજન સંગ્રહ ભાગ પહેલા.] ભજન સંગ્રહ ભાગ બીજો. અમદાવાદ. ભજન સંગ્રહ ભાગ ત્રીજો. બજન સંગ્રહ ભાગ ત્રીજો.
96	ભજન સંઘહ ભાગ ચાથા. ં જેન એડાં ગ નાગારાસરાહ. અધ્યાત્મજ્ઞાન વ્યાખ્યાનમાળ.
20	มาณีเมริกา การการการ

૩૭ ગુરૂમાહાત્મ્ય. <u> ૩૮</u> શ્રીમ'ત સરકાર ગાયકવાડ સયાજરાવની આગળ આપેલુ' ભાષ**છ**

<u> ૩૫ ધ્યાન</u> વિચાર ૩૬ સુખસાગર

૩૪ તત્વ પરીક્ષા વિચાર

નહીં છપાવેલા ગ્રંથેાની યાદી.

ર૧ આત્મપ્રદીપ. રર અધ્યાત્મગીતા. અમદાવાદ જૈનવેતાંબર બાેડીંગ ર૩ આત્મસ્વરૂપ. ર૪ મનલભવ પેચ્ચીશી. નાગારીશરાહ. રપ પરમાત્મ દર્શન. ર૬ પરમાત્મ જ્યાતિ. ર૭ ગુરૂબાેધ. ર૮ પ્રાચીન ન્યાય∶ઞ'થ ઉદ્ધાર₊ ઝવેરી ભેાગીલાલ તારાચ'દ. સ'સ્કૃત સ્યાહાદ સુક્તાવલી. ∫ અમદાવાદ ડાશીવાડાનીપાળ. ૩૦ ચેતનશક્તિ ગ્રન્થ-(ભજન સંગ્રહ ત્રીજા ભાગમાં) ૩૧ વર્તમાનકાલ સુધારા-(ભ. ત્રીજા ભાગમાં) **૩૨ परमभ्रह्म** નિરાકરણ⊸(ભજન સ', ४ ચાથામાં) 33 अध्यात्म वचनामृत ग्रन्थ (**सलन स'अढ ભाग ये।थे।** '

www.kobatirth.org

योगनिष्ठमुनिबुद्धिसागरेण. ॥ तत्त्वबिन्दुग्रन्थः प्रारभ्यते ॥

प्रणिपत्य परात्मानं, धर्मदेवं ग्रहंगिरं ॥ शास्त्रोदधेः समुद्धृत्य, तत्त्वाविन्दु विरच्यते ॥१॥

300

१ पृथ्वीकाय, अप्काय, तेजस्काय, वायुकाय ए चार प्रत्येकनां स्थानक ३५० जाणवां.

३५० ने पांचवर्णे गुणवा. जे सरवाळो आवे तेने बेगंधयी गणवो. फेर पांचरसथी गुणाकार करवो. फेर आठ स्पर्श्वयी गुणाकार करवो. अने फेर पांच संस्थानथी गणवा. ते सर्व गणतां सातलाख योनि थाय.

प्रत्येक वनस्पतिना ५०० स्थानक. साधारण वनस्पतिकायनां ७०० स्यानक.

द्वीन्द्रिय, त्रीन्द्रिय, चतुरिन्द्रिय स्थानक १०० प्रत्येकनां जाणवां. देवता, नारकी, तिर्यंचपंचेंद्रिय प्रत्येकनां स्थानक २०० जाणवां. मनुष्य योनि चउदलाखनां उत्पत्ति स्थानक ७०० जाणवां. जेनो वर्ण, गंध, रस, अने स्पर्श एक होय तेनी एक योनि जाणवी. (*)

तरवबिम्दुः

- ३ जीव, अजीव, पुण्य, पाप, आश्रव, संवर, निर्जरा, बंध, मोक्ष, धर्म, अधर्म, हेय, होय, उपादेय, निश्चय, व्यवहार, उत्सर्ग, अपवाद, आश्रव, परिश्रव, अतिचार, अनाचार, अतिक्रम, व्यतिक्रम, इत्यादि, सांभळ्याविना शास्तरहस्य समजाय नहि.
- 8 संस्थान, संग्राम, सजाति, सुभ्रात, सुतात, सुमाता, सुकुल, सुबल, सुस्री, सुपुत्र, सुपात्र, सुदान, सुमान, सुरूप, सुविद्या, सुदेव, सुगुरू, सुधर्म, सुदेशादिनीयोगवाइ, पुण्यविना माप्त थती नथी.
- सुमति, शीलवंत, संतोषी, सत्संगी, स्वजनसाचाबोला, सत्पुरुष, सुलक्षणा, सुलज्जावंत, गंभीर, गुणवंत, गुणइ, एवा गुणवंत पुरुषनी संगति करतां धर्म पामी शकाय.
- ६ चोर, छलग्राही, अधर्मी, अधम, अविनेय, अधिकबोलो, अना-चारी, अन्यायी, अधोर, अधुरा, कुलक्षणा, कुबोला, कुपात्र, कुशील, खुशामती, कुलखंपण, तुच्छमतिवाळा जीवोनी संगति करवी नहि.

(🕄)

तस्वबिन्दुः

७ सद्ग्रुरुना उपदेक्षथी, तथा अभ्यासथी, तथा वैराग्यथी जीव धर्मरत्न पामी ज्ञके.

- < सत्राभ्यास, अर्थाभ्धास, वस्तुअभ्यास तथा अनुभवाभ्यास ए चार प्रकारनो अभ्यास करतां धर्मवस्तुनी प्राप्ति थाय.
- ९ हिंसाथी पाप थायछे, षट्कायने इणवाना परिणामथी वैर अने पाप ए बे पाप्त थायछे. अने ते पाप उदयमां आवे त्यारे अज्ञाता, आक्कलता, उद्देगता, अस्थिरता उत्पन्न थायछे.
- १० दर्शनमोहनीय क्षयोपन्नमथी धर्म थायछे, तथा चारित्रमोहनीयना उदयथी पुण्य पाप थायछे, अविरतिनो उदय मंद थाय तथा क्षयोपन्नम थाय त्यारे विरतिनो उदय थाय. अने विरतिनो उदय थाय त्यारे षट्काय जीव उपर दयाना परिणाम उपजे. तेथी पुण्य थाय, अने अविरतिना तीव उदये पाप नीपजे, तेमां एटछं विशेष के चारित्र मोहनीयनो उदय मंद होय त्यारे पुण्य, अने चारित्र मोहनीय उदय तीव्र होय त्यारे पाप नीपजे. अने दर्शनमोहनीयना क्षयोपन्नमथी धर्म होय. तथा तेना क्षायिक भावथी धर्म होय.

- (४) तत्त्वबिन्दुः
- ११ ज्यां मिथ्यालनी पुष्टि न थाय. अने स्याद्वादमार्ग विरूद्ध भा-पण याय नहीं. अने आत्मस्वरूप उपादेयरूपे प्ररूपवामां आवे. अने शुभक्रियानो आदर वतावे अने शुभक्रियाना फल्लनी बांछा न करावे, तिरस्कार बतावे, तेम अशुभक्रियानो तिर-स्कार बतावे, अशुभक्रियानां फल दुर्गति आदि बतावे, इत्यादि आगमोक्तप्ररूपणाने देशना समजवी, पुण्यक्रिया सेववी पण तेना फल्लनी वांछा न करवी. तेन्तुं रहस्य एम समजवुं के पुण्य क्रिया शुभ व्यापारे शुभयोगथी नहि आदरे तो मार्ग विरूद्धता याय, परंपराए पण वीतराग मार्गे जोडाय नहि, अने जो पुण्यना फल्लनी वांछा करे.तो निदानरूप मिथ्याल प्रणमे, माटे पुण्य फल वांछा रहित शुभ क्रिया करवी.
- १२ जीवने थतो खेद निवारवा अर्थे पूर्वबंधकर्म संभारीए ते आ ममाणे-जेवां जीवे कर्म बांध्यांछे तेवां उदये आवेछे, ते मध्ये केटलांक कर्म पदेशे वेदीने खेरवेछे, केटलांक निकाचित कर्म बांध्याछे ते विपाके जीव वेदीने खेरवेछे, पण ज्ञानी आत्मा कर्म भोगवतां उदय निष्कल करे. आलोवे, निंदे, पश्चाताप करे. त्यारे अल्पबंध थाय, अने बहुनिर्जरा थाय, माटे ज्ञानी जीव समभावे कर्म वेदी उदय निष्फल करेछे. उपयोगे आत्मस्वरूप विचारे त्यारे अल्पकर्म बंध थाय.

 $\sim \sim$

- २ मिथ्यात्वमार्गथी निवर्तावे ते विक्षेपिनी.
- ३ मोक्षाभिलाष उपजावे ते निर्वेदिनी.
- 8 वैराग्यभाव उपजावे हे संवेदिनी धर्मकथा जाणवी.

<u> १</u>९-केवलीप्रभुने क्षायिक नवलब्धि ते नवनिधि जाणवी, तथा पं-चेन्द्रिय अने चार कषाय निवर्ताववाथी नव निधि मुनिरा-जने जाणवी.

१५-चग्न इन्द्रियनो विकार नष्ट थतां हृदयज्ञान चग्न निर्मेल थाय. ओर्तेंद्रियनो विकार मटे त्यारे जिनवचन अवणपीति मतीतिरूप थाय, जिव्हा इन्द्रियविकार नष्ट्र थतां आत्मिक अनुभवरस स्वाद पामे. नाशिकानो विकार मटतां आत्मगुणनी सुवासना पामे, स्पर्शन्द्रियनो विकार नष्ट थतां आत्ममदेशना स्वभावरूप स्पर्शन थाय, क्रोध नष्ट थतां समता मगटे, मान नष्ट थतां मार्दवग्रण मगटे. माया जतां आर्जवग्रुग मगटे. लोभ जतां मंतोष गण प्रगटे.

(٩)

तत्त्वबिन्दुः

- १६-मिथ्पात्वन। चार प्रकारछे. १ प्रदेशमिथ्पात्व २ परिणाम मिथ्पात्व ३ शरूपणामिश्यात्व ४ प्रवर्तन मिथ्यात्व तेमांथी व्यवहार समकित पामे त्यारे १ प्ररुपणामिथ्यात्व अने प्रव-र्तन मिथ्यात्व टळे. ग्रंथिभेद थाय, उपशम तथा क्षयोपशम समकित पामे त्यारे परिणाममिथ्यात्व टळे, तेमज क्षायिक समकित पामे त्यारे परेश मिथ्यात्व टळे.
- १७-चार प्रकारनी देशना जाणवी. १ धर्मदेशना २ गतिदेशना ३ बंध देशना ४ मोक्षदेशना.
- १८-धर्मना चार प्रकार कह्य।छे. १ आचारधर्म २ दयाधर्म ३ क्रियाधर्म ४ वस्तुधर्म.
 - ? आचारधर्म आदरतां जोवनो अनाचार टळे, तथा तेथी लौकिक यज्ञ, प्रतिष्ठा पामे, अन्य तीर्थवाळा पण जैनधर्मनी प्रज्ञंसा करे. जैनधर्मना आचारनी अनुमोदना करे.
 - २ दया धर्मथी हिंसाकर्म टळे. जीवनी सद्गति थाय. शुभ-कर्म उपार्जन करे, अने तेथी परंपराए सक्तिपद प्राप्त करी शकाय.
 - ३ क्रियाधर्म जे जिनपूजा-वंदन, सद्गुरुवैयादृत्य, पैाषध, मति-क्रमण आदि करतां कर्ममल नष्ट थाय, छगति पमाय, प-रंपराए मुन्तिमार्गमां जोडाय.

तरवबिन्दुः

(•)

४ चोथो वस्तुधर्म. वस्तुस्वरूपे वस्तुधर्म पामतां स्वरूपाचरण स्थिरता तथा समकित पामे, परमात्मस्वरूप थाय. ए चार भेदमांथी एक पण दुहवाय नहिं तेम प्रवर्तवुं. जे भव्य क्रियाविधि आचरतो स्वस्वरूपोपयोगमां वर्ते ते शिघ्र कर्म नष्ट करी परमात्मपद पामे.

१९-कर्म त्रिवाछे. अडकर्पनी वर्गणा ते द्रव्यकर्प. पांच प्रकारनां शरीरते नोकर्म जाणवां, अने रागद्वेषते भावकर्म आत्माश्रित छे. तेमां द्रव्यकर्म अने नोकर्म पौद्गलिकछे. तथा शाता अने अशाता ते द्रव्यकर्माश्रितछे तथा हर्षोछास ते भावकर्माश्रितछे.

२०-पंच परमेष्ठीन्चं स्मरण करवाथी ओदयिककर्मन्चं निवारग थाय, अरिहतादिकन्चं द्रव्यथी शरण करतो जीव पापनो उदय नि-ष्फल करे. तथा विपाकवेदन पण अल्प थाय, तथा अप्गा अप्पंमिरओ-आत्मा आत्मान्चं शरण करे अर्थात् स्वस्वरूपमां परिणमेतो सर्वकर्म क्षय करे. एम आत्मक्षरण अने निमित्तक्ष-रणनो मेद जाणवो. अरिहंतन्चं नाम स्मरतां, ध्यातां, रागद्देष नष्ट थाय, सिद्धपद स्मरतां, ध्यातां, आत्मा अरूपिभावने पामे. तथा आचार्यपद गणतां, स्मरतां, विचारतां, ध्यातां, पंचाचार मवर्तन सुल्लभ थाय, अने भवांतरे आचार्य गणधरादिक पद पामे. तथा उपाध्यायपदन्चं स्मरण करतां तथा ध्यातां शासार्थ तथा सूत्राभ्यासनी सुलभता थाय, भवांतरे अध्यापन जाकि (8)

तत्त्वबिन्दु:

मगटे. साधुपदनुं स्मरण तथा ध्यान करतां ग्रुक्तिमार्मनुं सा-धन थाय. गजसुकुमालनी पेठे तुरत ग्रुक्तिपद पामे, दर्शनपद आराधतो समकित निर्मल करे, तथा चारित्रपद आराधतो पञ्जधा चारित्र पामे. तथा तपःपद आराधतां इच्छा निरोध थाय, ए नवपदनो संक्षेपथी भावार्थ समजवो.

२१-द्रव्य, क्षेत्र, काल, भाव, पामीने बांध्यां कर्ष उदये आवे. जेवा रसे आवे तेवा प्रदेशे तथा विपाके भोगवे. भोगवतां जेवां वेदे तेवां नवां बीजां वंधाय, वेदतां समभावे वेदे तो निर्जरा याय, रागद्वेषभावे वेदे तो नवां कर्म वंधाय, तथा रागद्वेष-भावे वेदीने पश्चात् पश्चाताप करे तो कर्मवंधना रसघात करे. तथा स्थितिघात करे. अने कर्मवंधनी चिकाश टळे. अने ते कर्म उदयकाल पामीने छखे खरी जाय, अने कर्म वेदतां मग थाय तो चीकणां कर्म बांवे ते उदयकाळे दुःखे भोगवे, अने कर्म निर्जरे पण वेदतां नवां कर्म वंधाय.

२२-क्रियाए कर्म अने उपयोगे धर्म अने परिणामे बंध जाणवो.

२३-धनबल्ध्यी दान देवाय, मनोवल्धी शील पाली शकाय, तनु-बल्ध्यी तप थाय, सम्यग्ज्ञानवल्धी भावद्रद्वि थाय, सद्गुरू- तथ्वबिन्दुः (९) देशना अवण करवी, सुदेवनी सेवना करवी, सुधर्मनी आ-राधना करवी.

२४-क्रोधमान बे द्वेषनां अंगछे, माया अने लोभ वे रागांगड़े. नी-कषायमां स्तीवेद, पुरुषवेद, अने नपुंसकवेद, ए त्रण वेद तथा हास्य तथा रति वे एम पंच रागनां अंगछे, तेमज अरति, श्रोक, भय, जुगुप्सा, ए चार द्वेषनां अंग जाणवां. रागद्वेष तेज मोह जाणवो.

२५-आत्मस्वभावे परिणमतां सम्यक्त्व गुण मगटे ॥

२६-पांच इंन्द्रियना विषयरूप ते द्रव्यमन जाणवुं. व्यक्ताव्यक्त वि-कल्परूप भावमन जाणवुं. अपेक्षाए आ व्याख्याछे.

२७ शुद्धज्ञान उपयोगे जीव भावनिर्जरा करे, अने वैराग्यभाव उ-दासिनताए द्रव्यनिर्जरा करे. (10) तत्त्वविन्दुः २८ पुद्र्सछेच्छाधी अज्ञाननी पुष्टि थायछे, अने मूच्र्डांथी मिध्या-त्वनी पुष्टि थायछे.

- २९ आठ कर्म मध्ये मोहनीय कर्षनी अठावीश प्रकृतिछे, तेमां त्रण प्रकृति सम्यक्त्व मोहनीयनी जाणवी, चारित्र मोहनीयनी प-चीश प्रकृतिछे ते मध्ये तेर प्रकृति रागना घरनी अने बार प्र-कृति द्वेषना घरनी जाणवी.
- ३० योगत्रिके उपार्ज्यों कर्म ते तप संयमादि शुभ क्रिया व्यापारे मवर्ततां टळेछे, तथा शुद्ध उपयोगे आत्मस्वरूपमां परिणमतां स-त्ताए कर्मछे ते मटावे. तथा मिध्यात्वथी बांध्यां कर्म समकि-तथी टळे, अविरतिनां बांध्यां कर्म विरतिथी टळे.कषायनां बां-ध्यां कर्म उपश्रमादि समता गुणथी टळे, प्रमादर्थी बांध्यां कर्म अक्म्माददशाए टळे.इन्द्रियविषयनां बांध्यां कर्म ते तपर्श्वर्याथी टळे.

३१ सर्व संयोगोनो वियोग थशे. चेतन चेती छे. परमां इष्टबुद्धि दुःखनुं मूळछे-

तस्वबिम्दुः (११)

२२ आत्मस्वभावमां रम ! दुनीयादारीमां मुंझाइश नहीं. जीवन मति-दिन वह्या करेछे. ज्यां पीति त्यां भीति रहीछे. स्वात्ममां पीति थर.

- ३३ तारु इष्ट तारा हाथमांछे, भूळीश वो भमीश.
- ३४ सदगुरु आज्ञा सदा क्षणे क्षणे स्मरी स्वभावमां रमण कर.
- ३५ परस्वभावमां रमतां कोशंटाना जेवी अवस्था थशे.
- ३६ धननी केफ मदिरा समानछे. निरूपाधिमां सुख अने उपाधिमां दुःखज छे.
- २७ बाह्यनी मोटाइ अन्तरनी मोटाइने रोकेछे.

४४ सदेव सद्गुरू अने सद्धर्मनी श्रदा परम हितकारकछे.

४३ चेती ले, मायामां शुं म्हाली रह्योछे.

४२ आत्मा तारी भूल तनेज नडरो.

४१ मनुष्योना परिचयमां साधुओने अल्प आववुं तेज हितकरछे.

४० चेतन हवे प्रमाद त्याग ? त्याग ? त्याग.

३९ जेटलो बाह्य वस्तुमां आनंद तेटलुंज पाछळथी दुःख.

३८ आत्मस्वभावे जाग्या तेज जाग्याज जाणवा.

(11) तत्त्वबिन्दुः

والمراجع والمراجع والمراجع والمراجع

(52)

तत्त्वाविन्दुः

४५ स्वतंत्रजीवन आत्मस्वभावमां रमवाथीज जाणवुं.

४६ पारकी आशा सदा निराशा. आत्मसम्मुखताज करवा योग्यछे.

- ४७ कोइ जीव पाप बहु करे अने कर्मअल्पबांधे, अने कोइ जीव पाप अल्प करे अने कर्म बहु बांधे. कोइने पाप बहु अने कर्म ण्ण बहु, कोइने पाप अने कर्म एके नहीं ए चौभंगी जाणवी.
- ४८ शुद्ध उपयोगे धर्म. क्रियाए कर्म, मिथ्यात्वमोहे भर्म, सम्यग् दृष्टि धर्माधिकारीछे. संकल्प विकल्पमां आत्मा परिणमेतो कर्म बंध करे. अने आत्मा निविंकल्पभावे परिण्मेतो धर्म मगटावी ज्ञके.
- ४९ चेतमा वे प्रकारनीछे. १ ज्ञानचेतना बीजी अज्ञानचेतना. अज्ञानचेतनाना वे भेदछे, एककर्मचेतना बीजी कर्मफल्टचेतना. रागद्वेषपणे परिणमे ते कर्मचेतना जाणवी. अने खर्यमां आ-व्यां कर्मने वेदे ते कर्मफल्ट चेतना जाणवी. ज्ञानचेतनामां भेद नथी. ज्ञानचेतना प्रगटतां कर्मचेतना अने कर्मफल टळे. समकित पाम्या बाद ज्ञानचेतना होय, मिथ्यात्वीने अज्ञान चेतनाज होय.

(. 9.8)	तस्वबिन्दुः

५० भूतकालनां पाप प्रतिक्रमणथी टळे. वर्तमानकालीन पापकर्म सामायकथी टळे अने अनागतनां पापछे ते प्रत्याख्यानथी टळे.

५१ कर्मचेतना त्रसजीवने होय. कर्मफल चेतना एकेन्द्रियादि प्रमुख ने होय. सम्यग्दृष्टिने ज्ञानचेतना होय.

- ५२ जीव त्रण प्रकारनाछे. १ एक भवाभिनंदी ते मिथ्यादृष्टिजीव जाणवा. बीजा पुद्रऌानंदी ते सम्यग्दृष्टिजीव जाणवा. सम्य-ग्दुष्टि जीवने थुभ कर्म पुद्रऌ उदय आवतां रति वेदाय पण संसारमां आनंद करी जाणे नहीं, माटे सम्यग्दुष्टि जीवने पुद्रऌानंदी कहेवाय. केवऌ आत्मामांज आनंद माने अने स्व-स्वभावमांज सुख माने ते सुनिराज आत्मानंदी जाणवा.
- ५३ शुभ उपयोगे सुगति होय. अशुभ उपयोगे कुगति होय, तथा अशुद्ध उपयोगे संसार तथा शुद्ध उपयोगे मुक्ति होय.

५४ पुण्य पाप ते योग आश्रयीछे, अने धर्म अधर्म ते उपयोग आश्रयीछे.

(950 V

५५ शरीर संबंधी बल अने अंतरंग आत्मपराक्रमते बीर्य जाणवुं. अंतरंग आत्माचुं पराक्रम ते उदयानुसारी जाणवुं.

- ५६ म्रुनि, योगसंवर आराधतां औदयिक कर्म निवारेछे. अने उप-योगसंवर आराधतां सर्व कर्म नष्ट करेछे.
- ५७ पिस्तालीश लाख योजननो सीमंत नामनो नरकावासछे. मनु-ष्यक्षेत्र पिस्तालीश लाख योजननोछे. हुडुक विमान पिस्तालीश लाख योजन ममाणछे. सिद्धशिला पिस्तालीश लाख योजन प्रमाणछे.
- ५८ सातमी नरकनो अप्रतिष्ठान पाथडो, तथा सर्वार्थसिद्धविमान, तथा जंबुद्वीप, ए त्रण पदार्थ लाख योजन प्रमाणछे.
- . ५९ इरियावहियाना अढार लाख चोवीस हजार एकसोने वीश भेदछे तेनीचे ग्रजब जाणवा. पांचसोत्रेसठ जीवना भेदछे तेने

(14).

तत्त्वबिन्दुः

अभिहिया आदि दशपदे गुणवा, तेने राग अने द्वेषे गुणवा, तेने मनः वचन अने कायाना योगथी त्रणगुणा करवा. पुनः करवुं कराववुं अने अनुमोदवुं एम त्रणे गुणीए. पुनः अतीत अनागत अने वर्तमान ए त्रणभेदे गुणी पुनः अरिहंतादिक छए गुणीए तो १८२४१२० भेद थाय.

- ६० धर्मक्षमा चतुर्थगुण स्थानकथी प्रगटेछे. क्षमा त्रण प्रकारनीछे. १ धर्मक्षमा २ उपकारक्षमा ३ अपकारक्षमा.
- ६१ उत्पातिकी बुद्धि, वैनयिकी बुद्धि, त्रीजीकार्मणकीबुद्धि, चोथी पारिणामिकी बुद्धि जाणवी.
- ६२ प्रत्याख्यान, कायोत्सर्ग, प्रतिक्रमण, ए त्रण आवश्यक उपर पीति जाणवी. चतुर्विंशतिस्तव, सामायक, अने गुरुवंदन ए त्रण आ-वश्यकपर भक्ति जाणवी.
- ६२ मतिज्ञान अने श्रुतज्ञान पश्चात् अवधिज्ञान तथा मनःपर्यवज्ञान थयाविना केवल्रज्ञान उपजे. मतिज्ञान, श्रुतज्ञान अने अवधिज्ञान पश्चात् मनःपर्यायज्ञान थया विना पण केवल्ज्ञान होय. मति

तस्वबिन्दुः

(10;)

अने श्रुतज्ञान थया बाद अवधिज्ञान थया विना **एण मनःपर्य-**वज्ञान पामी केवलज्ञान पामे. मतिज्ञान. श्रुत अवधि अने मनः पर्यव ए चार ज्ञान पामीने पण केवलज्ञान थाय.

६४ देव पंच मकारनाछे. १ द्रव्यदेव, २ नरदेव, ३ धर्मदेव ४**दे-**वाधिदेव ५ भावदेव.

देवायुष्य बांध्युं ते द्रव्यदेव. चक्रवर्तिं ते नरदेव जाणवा. <mark>म्रुनि-</mark> राज धर्मदेव जाणवा. तीर्थंकर ते देवाधिदेव जाणवा. देवपणे उत्पन्न थएलते भावदेव जाणवा.

- ६५ देवनी स्त्रीयो देवताना करतां वत्रीश घणीछे. मनुष्य स्त्रीयो पु-रूष करतां सत्तावीश गणीछे.
- ६६ जिनकल्पी ते भवमां मुक्ति जाय नहीं, एवुं श्री कल्पभाष्य तथा प्रवचनसारोद्धारटत्तिमांछे.
- ६७ वीर्याचारना छत्रीश अतिचार निशीथभाष्य तथा चु**णीमां कह्याछे**.

(१८) तत्वबिन्दुः

६८ नारकी वेदमाथी एक गाउ उंचा उछळे एवुं जीवाभिगमर्म कहुंछे.

६९ प्रद्दस्थावासमां रहेला तीर्थकरने साधु नमस्कार करे नहि.

- ७० प्रथम गुणठाणे चारगतिनुं आयुष्य बांघे. चोथे गुणठाणे देव तथा मनुष्यगतिनुं आयुष्य बांघे, पांचमे छठे तथा सातमे गु-णठाणे देवायुष्य बांघे.
- ७१ चारगतिमां क्षायिकसमकित सद्भावछे.
- ७२ मथम गुणठाणेथी चोथे आवे. पांचमे आवे छठे आवे तथ सातमे पण आवे.

७३ अन्यवहारराशिमांथी व्यवहारराशिमां आवी पाछो अव्यव-हार राशिमां जाय तो तेने उत्क्रष्ट अढी पुद्रल परावर्तनकाल तत्त्वाबिन्दुः

(15)

व्यवहार राशिमां आवतां लागे. वादरनिगोदमां जे जे वखते आवे ते वखते सित्तर कोडाकोडी सागरोपम अने वाकीनो सक्ष्मनिगोदमां गाळे.

- ७४ जीवथी छ़टी पडेली आटकर्मनी वर्गणा छ़टी रहे तो जघन्यथी अन्तर्म्रहूर्त अने उत्कृष्ट असंख्यात काल जाणवो. आठे व गेणाओ पोतानुं वर्गणास्वरूप छोडी अन्यरूपे पण परिणमे.
- ७५ समकित ते जीवनी सत्ताए द्रव्यतत्वरूपेछे. तेथी पडे तोपण मिथ्यात्वपर्याय द्रव्यगुणरूपे एकत्वपणे न परिणमी शके. अने न प्रणमी शके तेथी ७० सित्तर कोडाकोडी सागरेापमनी स्थिति बंधाती न्यी, तेटला माटे मिथ्यात्वते पर्यायरूप परि-णमेछे. अने त्यारे एक कोडाकोडी सागरोपमनी ओछी स्थि-ति बंधायछे, ते भाव पोताना क्षयोपश्रमथी उपजेछे. ज्ञानी कहे ते सत्य.
- ७६ १ नामथी नवतत्व २ गुणथी नवतत्व ३ ऌक्षणथी नवतत्त्व अने चोथुं स्वरूगे परिणामरूप नवतत्व जाणवां. जीवाजीवादिक नामथी नवतत्व जाणवां. चेतना गुणते जीवनो जाणवो. तथा वर्णादि गुणमय पंच अजीवद्रव्य जाणवा, तथा उर्ध्वगति इ-

तत्त्वविन्दुः

न्द्रियसुस्न आपे ते पुण्यनो गुण जाणवो. तथा अधोगति सं-क्छेशरूपते पापनो गुण जाणवो, शुभाशुभकर्म आगमन गुण आश्रवनो जाणवो. शुभाशुभकर्मनो आत्मप्रदेश साथे बंध ते बं-धतत्वनो जाणवो, शुभाशुभकर्मनो आत्मप्रदेश साथे बंध ते बं-धतत्त्वनो ग्रुण जाणवो. आत्मप्रदेशथी कर्मपुद्रलोनुं खरवुं ते निर्जरानो ग्रुण जाणवो. कर्मथी मूकावुं ते मोक्षतत्वनो गुण जाणबो. जीव ते जीवत्वपणे परिणमे. अजीव ते जीवने आ-हारादिहेतुपणे परिणमेळे. पुण्य ते जीवने इंद्रियसुखनी शाता रुपे परिणमेळे, एम नवतत्व स्वबुद्धिथी विचारीएतो एक जी. बने परिणमेळे. एम नवतत्व चार मकारे जाणवा.

- भिथ्यात्वी जीवने आश्रवबंधपूर्वक निर्जरा होय, सम्वग्दष्टि जीवने संवरपूर्वक द्रव्यभाव निर्जरा होयछे. ज्ञानज्ञक्ति तथा वैराग्यबऌथी समकितीने द्रव्यभाव निर्जरा थायछे, रागद्वेष परिणमनतुं घटाडवुं. ते भावनिर्जरा, अने द्रव्यनिर्जराते कर्म-वर्गणातुं घटाडवुं. जे उदये आवे ते निर्जरे तेवां कर्म पाछां बंधाय नहि. बंधअल्पने निर्जरा घणी समकितीने थायछे. मिथ्यात्वी निर्जरा करे पण पाछो बंधायछे.
- ७८ आत्माना असंख्यात प्रदेशछे. एकेक प्रदेशे अनंतिशक्ति छे, तथा एकेक प्रदेशे अनंतज्ञान छे. तथा एकेक प्रदेशे अनंता पर्यायछे. द्रव्यगुण पर्यायनुं स्थापन स्याद्वादमार्गथी जाणवुं.

तत्त्वबिन्दुः

(21)

७९ सम्यग्दर्शनथी द्रव्यशक्ति मगटे. सम्यग्ज्ञान गुणथी प्रकाश थाय. सम्यक्चारित्रे परिणाम स्थिरता दृद्धि पामे.

- ८० सम्यक्त्व पाम्यावाद शुद्वोपयोग होय, मिथ्याद्दष्टिने अशुद्धो-पयोग होय. तेमां पण मिथ्याद्दष्टिने शुभक्रिया हेाय पण शुभ-उपयोग नहीं, शुभोपयोगतो शुद्धना घरनोछे. ते अनिच्छा ए होय- तथा मिथ्यात्वीने शुभक्रियारूप शुभोपयोग होय, पण निदान अभिलाप सहित होय. ते माटे अशुभरूप कह्या. अने सम्यग्द्दष्टिने शुद्धोपयोगना घरनो जे शुभोपयोग ते अ-निदानरूपे कह्यो, ते माटे सम्यग्द्दष्टिने शुद्ध उपयोग ते शुभ मिश्रित होय ते माटे तरतमभेदे चतुर्थग्रुणस्थानकथी आरंभी बारमा गुणगुणा पर्यंत मिश्र उपयोग होय. तेरमा गुणठाणाथी शुद्धोपयोग पूर्णपदे होय, मिथ्यात्वीने अशुद्धोपयोग होय.
- अनुभव प्रत्यक्ष आत्मस्वरूप विचारतां ध्यान करतां मन वि-श्राम पामेछे. रसास्वाद सुख उपजेते, ते वात अनुभव म-त्यक्ष छे, यथा शर्करा आस्वादनथी. सहस्र शर्करानो अनु-सव प्रत्यक्ष थायछे, तेम जीवद्रव्य पण पोतानी सम्यग्द्दष्टिथी अनुभव प्रत्यक्ष थायछे. छउमध्थाणं दंसणं पुद्वं नाणं इति सू-त्रे उक्तं छद्मम्थ प्रथम देखे पश्चात् जाणे. दर्शनतो सामान्याव बोधछे, झात्काररूप भासे. अल्पकाल रही पश्चात् ज्ञानमांहि भळे. ज्ञानतो विशेषावबोधरूपछे, ते घणो काल रहे. ए रीते

(२२)

तत्त्वबिन्दु;

सम्यरुद्दष्टि आत्मस्वरूप देखे. पण साक्षात् अरूपी असंख्य मदेशरूपमय आत्मानेतो केवलदर्शनथी देखे. सम्यग्दच्टिने मतीते अनुमाने, अनुभव स्वरुपे देखे. जिनवचन प्रतीतिए द्रव्य स्वरूप दीटुं. अनुमाने चेतना लक्षण गुणे मत्यक्ष आत्मा देख्यो कहेवाय. एम आत्मस्वरूपने सम्यग्दष्टि देखे. तत्वं ज्ञानिगम्यम.

- ८२ त्रण योग साधुने रत्नत्रयीरूपे परिणमेछे, ते बतावेछे. मनो-योगतो दर्शनश्रद्धानरूपे परिणमेछे. ते वस्तुना निर्धारथी च-ऌतो नथी, वचनयोगते ज्ञान भगवुं तथा यथार्थ उपदेश देवो इत्यादिथकी ज्ञानरूपे परिणमेछे.काययोगते षट्कायनी दयारूपे प्रवर्तेछे. जयंचरे जयंचिठे इत्यादिरूप जाणवो,
- ८३ सम्यग्दर्शनथी जन्मभय टळेळे. सम्यग्ज्ञानथी जरा दुःख टळेछे, सम्यक्चारित्रथी मरणभय टळेछे,
- ८४ त्रण प्रकारनी देशना त्रग प्रकारनां कर्म टाळे छे. यथार्थ देश-नाथी जीवाजीवादिकनुं स्त्ररूप धार्या प्रणम्या थकी वस्तु तत्त्वनो प्रकाश थायछे. तेथी भावकर्मरोग टळे छे. तथा विधि वाद देशनाथी महावत देशविरतिरूप आचरण शुभोपयोगे

सत्त्वबिन्दुः

आचरतो छतो द्रव्यकर्मरोग टाळे. तथा त्रीजी चरित्रानुवाद देशनाथी शरीर संबंधी काममोग विषय तथा कषायथी नि-वर्ते, जेम जंबू खामी ममुख मुनिराजोना चरित्र श्रवणथी वैराग्यगुण प्रगटे अने तेथी नोकर्मनो रोग मिटे.

- ८५ धर्मश्रवण तथा धर्मस्त्राभ्यास उद्यमनीरूचि सम्यग् दर्शनगुणनी प्राप्ति करावे. तथा तत्वातत्त्वगवेषणाबुद्धिथी सम्यग्ज्ञानगुणनी प्राप्ति थाय, तथा पंचेंद्रियना विषय तथा चार कषाय तथा पंच प्रमादनो जे त्याग तेथी चारित्रगुण प्रगटेछे. तथा आत्मस्वरूपमां लीनता तथा एक स्थिरता तथा ध्यानथी वीर्थगुण प्रगटेछे. एम चारगुण हेतु धारवा. हवे एनां श्वरीरमां स्थानक कहेछे. दर्शन चक्षु मध्ये. ज्ञानते हूद-यमां, तथा चारित्रते चरणे, तथा वीर्यगुण उत्साहविषे होय, एम चार गुणनां स्थानक समजवां-
- ८६ स्वरूपहिंसा, अनुबंधहिंसा, द्रव्यहिंसा, भावहिंसा, तथा योगहिंसा, आदिहिंसाना घणा भेदछे. स्वरूपहिंसाते साधुने नदी उतरतां होयछे. जिनाज्ञाथी त्यां दोष नथी. नदी उतरतां अयतनाना सद्भावथी इरियावहिया आल्ठोवे, तथा सम्यग्दाष्टिने देवपूजा गुरूवन्द्रमा तथा आहार वहोरावतां इत्यादि कार्ये स्वरूप हिंसा जाणवी. पण तेथी अल्पबंध अने घणी निर्जरा थायछे माटे स्वरूप हिंसा

(२४)

तत्त्वविन्दुः

जाणवी. तथा वळी रागद्वेषे प्रणमीने जे कोइ मंद बुद्धि प्राणी छकायना जीवने हणे. अने तेवी हिंसाना तरतम अध्यवसाये महाकर्मबंध करे, तेथी अशुभविपाक उदयमां आवे ए अनुबंध हिंसा जाणवी. वळी एना भेद मध्ये द्रव्यहिंसा आवे तेनो किं चित् अर्थ लखेछे. द्रव्यहिंसा अनुपयोगे होय, भावहिंसा परिणामे होय, वाह्यहिंसा तथा योगहिंसा एटली स्वरूप हिंसामां भळे तथा परिणामहिंसाते भावहिंसामां भळे, इत्या-दिक समजी लेवुं.

८७ १ इच्छायोग,२ शास्त्रयोग ३ सामर्थ्ययोग एत्रण योग जाणवा.

- ८८ क्रीध रजपुतने घणो होय, मानक्षत्रीने घणो होय. माया ते वेक्या तथा वणिक्ने घणी होय, भयते कायरने घणो होय.
- ८९ नाम जिननुं स्थानक जिव्हा इंद्रियमांछे, स्थापना जिननुं स्थानक चक्षु इंद्रियमांछे, द्रव्यजिनस्थानक मनोयोगमांछे,मनो-योगे श्रद्धानछे माटे. भावजिननुं स्थानक हृदयमां होय,
- ९० आहारसंज्ञाए जीव अनादिकालयी खातो रहेछे. भय सं-ज्ञायी चतुर्गतिमां कंपतो रहेछे. मैथुनसंज्ञायी पंचेंद्रियना विषयोनी अभिलाषा करेछे, परिग्रहसंज्ञायी पुदलवस्तु

तत्त्वबिन्दुः

('24' ')

एकठी करेछे. ए चार संज्ञामांथी प्रथम संज्ञा वेदनीय कर्मना घरनीछे. अने बाकीनी त्रण संज्ञा मोहनीयकर्मना घरनीछे.

- ९१ लेक्या योग पत्ययीछे अने योगते नामकर्ममध्येछे. माटे लेक्या नामकर्ममां आवी तत्त्वकेवल्ली जाणे.
- ९२ चक्रवर्तिन। चडद् रत्नमांथी चक्र,असि, छत्र, अनेदंड ए चार रत्न आयुधशालामां उपजे. तथा मणिरत कांगणीरत अने चर्मरत निधिशिरगृहे नीपजे. तथा वळी प्ररोहितरत, वार्धकी-रत, सेनापतिरत, गाथापतिरत, ए चार रत पोताना नगरमां उपजे. स्वीरज राजकुले नीपजे. तथा गजरत अने अश्वररत ए बे रत्न वैताढय पर्वत उपर उत्पन्न थाय, हवे नवनिधाननी उत्पत्ति कहेछे. गंगानदीना कांठे नवनिधाननी नवपेटी मगटे. बारयोजननी ते पेटी लांबी अने वे योजननी पहोळी. अर्धयोजननी उंची जाणवी, ते योजन आत्मामांगुरू प्रमाण जाणवा. ए नवनिधि मंजुषाना आकारेछे. वैदुर्यमणिरतमय कमाडछे. सर्पिका नामनं प्रथम तेमां स्कंधावार नगर निवेश इत्यादि,पामिक नामे बीजुं निधानछे त्यां बीजनी सर्व संपात्तिछे. पांगल नामे त्रीज़ं निधान तेमां नरनारी हयगयनां आभरण जा-णवां, चोथुं महापद्म तेमां चौद जातिनां रत्नछे, पांचम्रं मछिनामे तेमां विविधवस्त्रछे. छठं कालनामेछे तेमां त्रिकालज्ञाननां पुस्तकछे. सातमुं महाकाल तेमां सुवर्ण रूपुं मणिले। इ सर्व

(22)

तत्त्वबिन्ट

द्रव्य अखूटछे. आठम्रुं माणवक तेमां सर्व युद्धनीतिछे. नवमुं शंखनामे तेमां चतुर्विध काव्य तथा तुर्यना अंग नाटक वि-धिनो संगीत प्रथछे. एकेकनिधाने एक इजार देवता अधि-ष्ठायकछे ते व्यंतरिक देवता जाणवा. तेनुं आयुष्य एक पल्योपमनुं जाणवुं.

- ९३ चौदविद्या मोटीछे. १ नभोगामिनी २ परबरीरप्रवेशिनी ३ रूपपरावर्तिनी ४ स्तंभनी ५ मोहिनी ६ स्वर्णसिद्धि ७ रज-तसिद्ध ८ रससिद्ध ९ वंधथोभिनी १० त्रत्रुपराजयिनी ११ वशकरणी १२ भूतादिदमनी १३ सर्वसंपत्करी १४ शिवपद प्राप्तिकारिका.
- ९४ अनादिमिथ्यात्वी जीवने त्रीजुंगुणठाणुं चढतां न आवे ते तो प्रथमगुणठाणाथी ग्रंथी भेड करी उपशम समकित पामी चोथे आवे. तथा सादि मिथ्यात्वी समकित पामीने पडयो होय ते पाछो क्षयोपशम समकित पामे ते त्रीजे गुणठाणे आवे तेने पडतां पण आवे.
- ९५ कर्मनी प्रकृति सत्ताए १४८ एकशो अडतालीश मिथ्यात्व गुणठाणाथी मांडी अण्पारमा गुणठाणा सुधी होय. पण बीजे

तत्त्वबिन्तुः

(२७)

त्रीजे गुणठाणे जिननाम कर्मविना १४७ एकसो सुडतालीश मकृति होय. तेन्नुं कारण वतावेछे. चांथेगुणठाणे क्षयोपशम समकितछे. ते समकितवाळो जिननामकर्म बांध ते बांधीने पाछो पडे समकित वमे तो ते पहेले गुणठाणे आवे पण बीजे तथा त्रीजे गुणठाणे नावे ते माटे मिथ्यात्वगुणठाणे सत्ताए १४८ प्रकृति होय, अने शास्वादन समकित तो उपशमभाव आश्रयीछे. अने उपशम समकित छतां जिननामकर्म न बांधे. चोथे गुणठाणे ज्यां सुधी उपशम समकित होय त्यां सुधी जिननाम कर्म न वांधे. स्तोककालछे माढे. क्षयोपशम तथा क्षायिक समाकित छते जिननामकर्म बांधे. क्षयोपशम तथा श्रायिक समाकित छते जिननामकर्म बांधे. क्षयोपशम तथा क्षायिक समाकित छते जिननामकर्म बांधे. क्षयोपशम तथा वीजे त्रीजे गुणठाणे नावे. तथा उपशमसमकिती पडे तो बीजे आवे. उपशमभावे जिननामकर्मनो बंध नथी माटे. बीजे त्रीजे गुणठाणे सत्ताए १४७ एकशतसुडतालीश मक्ठति होय.

९६ सात मकृति मध्ये प्रथम चारित्रमोहनीयनी चार मकृति तथा मिथ्यात्व तथा मिश्र ए छ प्रकृति वाघण समानछे. एक सम्यक्त्वमोहिनी क्रुतरी समानछे. ए सात मकृबि सत्तामांथी क्षय करे त्यारे क्षायिक समकित होय, अने ए सात मकृति उपश्रमभावे त्यारे उपशम समकित होय. मिथ्यात्वादि त्रण प्रकृति अने अनंतानुबंधी चोकडी ए सात मकृतिमांहिथी जे जे मकृतिनां दळीयां उदये आवे ते खपावें अने बाकी रबां तेनो उपशम करे तेने क्षयोपशमसमकित कहेछे. क्षयोपशम समकितवाळाने मिथ्यात्वनो मदेश उदय होयछे पण विपा-

तत्त्वबिन्दुः

कोदय नथी. उपश्रमसमाकेतवाळाने प्रदेशोदय तथा विपाकोदय नथी.

९७ अनंतपरमाणु स्कंधनु प्रतिविंब पडी शके.

९८ गुणग्राही साह्यकारी विनयी सेवाकारी गंभीर एवा झिष्य तथा आवको दुर्ऌभछे. गुणग्राहीनुं स्वरूप बतावेछे. गुरू पासे स्वासिदांत अवण करी घणी प्रशंसा करे. कीर्तिं करे पण गुरूना कोइक औदयिकभावना अवगुण देखी निंदा करे नहि. खेद तथा अप्रीति धारण करे नहीं. जो खेद धारण करे तो भक्ति तथा विनयगुणथी अष्टथवाय. शिष्य तथा आवकछे ते गुरूना गुणगवेषी होय ते कहेछे. गुरूमांहि एक उपका रनो गुण होय ते देखे पण विनय चूके नहीं. अवगुण दृष्टिमां स्रोबे नहीं, तथा साह्यकारी एटले गुरूराजने अत्र पानादिक तथा वस्तपात्र आपवानी घणी चाहना होय तथा आपे. पोते गुरूनी साहाय्य करे.तेमां पोतानी फरजछे एम समजे.नमन अने बचने करी गुरूनुं वैयावच करे. तथा गुरूने शाता उपजावे. पुवा आवक तथा शिष्य पंचमकाले मळवा घणा दुर्ऌभ छे.

९९ शाता अज्ञाता आत्माश्रितछे. अने ज्ञातावेदनीयजन्मसुख अने अग्नातावेदनीयजन्य दुःख ते पुद्गस्ठाश्रितछे. तत्त्वबिम्दु:

(79

१०० जिन वचन कारण कार्य सहितछे, तथा निमित्त उपादान स-हितछे, तथा द्रव्य भाव सहितछे. तथा व्यवहार निश्वय सहितछे.

- १०१ बावीस परिसह मध्ये वे परिसह शीत अने वीश परिसह उष्ण छे. स्त्री परिसह अने सत्कार परिसह शीतछे. अने बाकीना उष्णछे.
- १०२ उदय अने सत्ता एवे पुद्गलाश्रितछे, वंध अने उदीरणा एवे आत्माश्रित अपेक्षाये होय,
- १०३ आठ वर्गणामांथी सर्व करतां औदारिकवर्गणामां दलीक अल्प जाणवां. तेथी वैक्रियवर्गणामां अनंतगुणां तेथी आहारकव-र्गणामां अनंतघणां अने तेथी श्वासोश्वास वर्गणामां अनन्तघ-णां अने तेथी मनोवर्गणानां पुद्गल अनंतघणां जाणवां तेथी अनंतघणां कार्मण वर्गणामां पुद्गल जाणवां.

१०४ समये समये जीव कर्मवर्गणातुं ग्रहण करेछे. ते कर्मवर्गणा आठकर्मपणे वहेंचीने आपे. ते मध्ये कोइने थोडी आपे अने (20)

तस्वबिन्दुः

कोइने घणी आपे. सर्वथी अल्पकर्मदल वर्गणा आयुष्यकर्मने आपे. तेथी नाम गोत्रकर्मने विशेषाधिक आपेछे. तेथी ज्ञाना-वरणीय तथा दर्शनावरणीय तथा अंतराय ए त्रण कर्मने विशेषाधिक आपे तेथी मोइनीयने कर्मदलवर्गणा अधिक आपे, तेथी वेदनीयने कर्मदलवर्गणा अधिक आपे. एम सर्व मकारे जोतां वेदनीयकर्मने कर्मवर्गणादलीक अधिक आपेछे,

१०५ शास्त्रमां चउदगुण वक्ताना अने चउदगुण श्रोताना जाणवा. १ ज्ञोल्रबोलना जाण पंडित. २ ज्ञास्नार्थ विस्तारी जाणे. ३ वाणीमां मीठाश होय. ४ प्रसंग अवसर जाण होय. ५ सत्य वचन बोल्ले. ६ श्रवण करनारने संदेह थतो छेदे, ७ बहुशास्त्रवे-त्ता गीतार्थ उपयोगी होय. ८ अर्थ विस्तारी संवरी जाणे, ९ व्याकरण रहीत कठीन भाषा अपशब्द न बोले. १० वाणीथी सभाने रीजवे. अग्यारमे तथा बारमे बोले प्रश्नार्थ. तेरमे बोले अहंकार रहीत, १४ धर्मवंत तथा संतोषवंत होय. चजद ग्रण श्रोताना होय. १ भक्तिवंत, २ मिष्ठभाषी, ३ गर्वरहीत, ४ श्रवणरूचि. ५ अचंचल एटले एकाग्रचित्तथी श्रवण करे अने धारे. ६ जेवुं सांभव्व्युं होय तेवुं कहे. ७ पक्षनो जाण होय. ८ सांभळेला शास्रोनुं रहस्य जाणे. ९ धर्मकार्ये आलसु होय नहि. १० धर्म श्रवण करतां निद्रा न आवे. ११ बुद्धि-वंत होय. १२ दातारगुण होय. १३ जेनी पासे धर्मकथा सांभळे तेना पाछळ घणाग्रण बोले, १४ निंदा रहीत होय तथा मिध्यावाद करनार होय नहि.

तखाबेन्दुः (११) १०६ वर्ण रस अने स्पर्श ए परमाणुपुद्रलना गुण जाणवा.

१०७ योग, कषाय, ध्यान, अने लेक्या ए <mark>चार एकटा मल्टे त्यारे</mark> परभवनुं आयुष्य जीव बांवे**.**

१०८ दरेक द्रव्यना द्रव्य क्षेत्र काल भाव अने गुण ए पंचभेद गणतां. षड्द्रव्यना त्रीश भेद जाणवा.

१०९ १ महावेदना अने अल्प निर्जरा नारकीने होय, २ महावेदना अने महा निर्जरा साधुने होय, गजसुकुमालवत्-२ अल्पवेदना अने अल्प निर्जरा ∃देवताने होय, ४ महानिर्जरा अने अल्प वेदना शैल्लेशीकरणकारकने होय, ए चोभंगी जाणवी.

११० साधु स्वाध्याय करेछे. तथा शुभयोगे त्रतादिकनी <mark>शुभक्रिय।</mark> करेछे. तथा शुद्वोपयोगे शुद्धस्वभावे अप्पाणं भावेमणे विदर एम आत्मध्यान करेछे.

तरवविन्दुः

- १११ जिनवाणी अवण करतां दर्शनावरणीयकर्मनो क्षयोपश्चम थाय तथा ज्ञानावरणीय कर्मना क्षयोपशमे वाणी कानमांहि समज्यामां आवे, त्यारबाद वाणी ते दर्शनमोहनीय कर्मना क्षयापशमयी यथार्थ आत्मस्वरूप ज्ञानमां आवे. तथा जिनवाणी ध्यानमांहि आवे, ते केम तो ते कहेछे के-धर्मांतराय कर्मनो क्षयोपशम थाय त्यारे एकाग्रतारूप ध्यानमां सिद्धि वरे.
- ११२ बकुश, कुशील, पुलाक, निग्रेंथ, स्नातक ए पंच पकामेंना नि-ग्रेथ जाणवा. हाल वकुश अने कुशील एम वे निग्रेथछे.
- ११३ सम्यग्दष्टिजीव मिथ्यालना उदये समकित वमीने पाछो मिथ्या-लगुणठाणे जाय तोपण आयुष्य वर्जीने सातकर्मनी पल्योपमना असंख्यातमे भागे उणी एक कोडाकोडी सागरोपमनी स्थितिनो बंध उत्कृष्ट करे. तथा म्रुनिपणो पामीने पडे अने पाछो मिथ्यात्वे जाय तोपण आयुष्य वर्जी सातकर्म स्थिति बंध सागरे उणी एक कोडाकोडी सागरोपमनो उत्कृष्ट करे. तथा उपन्नमश्चेणिथी पडीने मिथ्यात्वे जाय तोपण आयुवर्जीने सातकर्मनी उत्कृष्टि स्थिति बांधे तो नवहजार सागरोपमे उणी एककोडाकोडी सागरोपमनो उत्कृष्टस्थिति बंध करे.
- ११४ विभंगज्ञानते अवधिदर्शनना पेटामांछे.

११५ जीव त्रण प्रकारनाछे. १ भव्य, २ अभव्य. ३ भव्याभण्य ले**मां** भव्यजीव त्रण प्रकारनाछे. १ आसन्नभव्य. २ मध्यमभव्य. ३ दुर्भव्य.

तस्वबिन्दुः

तेमां आसन्नभव्यते सौभाग्यवंत स्नीनी पेठे जाणवो. जेम सौ-भाग्यवंती स्नी परणीने पट्मासमां गर्भ धारण करी पुत्ररूप फल पामे. तेम केटलाक जीव मोक्षरूप फल अल्पकालमां माप्त करे. केटलाकजीव मध्यम भव्यछे. जेम कोइ परणेली सी बे वर्षे पण नजीक पुत्र प्रसवे. तेम मध्यमभव्य पण बोडा भवमां सिद्धि बरे. मेघकुमारनी पेठे, जेम परणेली स्नीने बहु वर्षे पुत्र माप्ति थाय तेम गोज्ञालानी पेठे केटलाक जीव अमंत पडवा-इनी पेरे घणाकाले सिद्धि वरशे. जेम वंध्यास्ती घणाकाले पण गर्भ धारण करे नहीं, तेम अभव्यजीव पण व्यवहारथी चारि-त्रक्रिया आदरे. नवमांग्रेवेयक सुधी जाय पण सिद्धि वरे नहीं. त्रीजा भव्याभव्य जीव छे ते भव्य सरखा पण व्यवहारराशिमां उंचा आवे नहीं. बालविधवा स्नीनी पेठे जेम बालविधवामां पुत्र थवानी शक्तिछे पण भर्तारना अभावे पुत्रमाप्ति थाय नहीं तेम भव्याभव्यमां जाणवुं.

११६ भवाभिनंदी ते मिथ्यादृष्टि जीव जाणवा. बीजा एदलानंदी ते चोथा पांचमा गुणठाणाना जीव जाणवा. आत्मानंदि ते मुनि जाणवा.

सरवबिन्दुः

- १९७ जीव चार मकारना कह्याछे. प्रथम सघनरात्रि समान ते भवा-भिनंदी मिश्र्यात्व गुणस्थानकवर्तों जीव जाणवा. जेमां जरा मात्र प्रकाश नथी. बीजा मार्गाभिमुखी मार्गानुसारी जीव ते अघनरात्रि समान जाणवा. त्रीजा, चोथा गुणठाणाथी ते बारमा गुणठाणा पर्यंतना जीव ते सघनदिन समान जाणवा. चोथा अघनदिम समान ते केवलि भगवान् जाणवा.
- ११८ धार प्रकारमां सामायक जाणवां. १ अुतसामायक, २ समकित सामायक, ३ देशविरति सामायक, ४ सर्वविरति सामायक. तेमां अुतसामायकनो छाभ भव्यमिथ्यात्वीने होय अभव्यने पण द्रव्यथी अुतनो छाभ थाय. तथा समकित सामायक ते सम्यग्दृष्टि जीवने होय. पंचम गुणठोणे देशविरति सामायक नो छाभ होय. सर्व विरति सामायकनो छाभ छठे गुणठाणे होय.
- ११९ दर्शननी क्षपकश्रेणि चोथागुणठाणाथी होय. अने चारित्रनी क्षपकश्रेणि आठमागुणठाणाथी आरंभी होय.
- १२० कार्मण शरीर ते नामकर्मनी प्रकृति जाणवी. नामकर्मनी वर्गणा रूपे कार्मण शरीर जाणवुं. वाकी वीजा सातकर्मनी वर्गणा ते एसां जाणवी. एम तेमनो आधाराधेय भावछे. जेम दाणानी गांढडीमां दाणा ते आधेयरूपछे अने गांठडी ते आधाररूपछे.

तत्त्वबिष्ट्रुः

(24)

तेम सातकर्मनी वर्गणा ते आधेयछे. अने कार्मण क्ररीर आधा-रछे. बीजा कर्मनी वर्गणा भिन्न केवी रीते जाणवी की ते कहेछे. जेम केवलीभगवंतने ज्ञानादिक चारकर्षनी वर्गणा मूलथी गइ तोपणकार्मण शरीरछे. तेथी अनुमाने जणाय छे के अन्य कर्मनी वर्गणा भिन्नछे अने कार्मण शरीर भिन्नछे. सत्य केवली भगवंत जाणे.

- १२१ कषायपणे ज्यारे आत्मा परिणमे त्यारे स्थितिबंध अने रसबंध करे अने ज्यारे केवलयोगपरिणमने आत्मा परिणमे स्पारे मदेश बंध अने प्रकृतिबंध होय.
- १२२ उद्रेगता ते अज्ञान मिथ्यात्वना घरथी नीपजेे. अज्ञाता ते वेद-नीय कर्मना उदयथो नीपजे. अविरतिना घरनी आज्जलता चारित्रमोहनीयकर्मना उदयथी नीपजेछे.
- १२३ त्रण प्रकारे पुद्रल परिणमेछे. १ विश्रसा. २ मयोगसा ३ मिश्रसा. तेमां प्रथमं विश्रसा ते कोइ निमित्त पामी तदाकार थाय जेम इन्द्रधनुष्य तथा वादळां विगेरे तथा बीजा मयोगसा ते जीव व्यापार उद्यमथी बनावेल घट, पट, ग्रह, विगेरे जा-णवा, त्रीजा मिश्रसाते किंचित् मयोग तथा किंचित् स्वमा-

तत्त्वविग्तुः

वधी जाणवा. जेम बद्धः पटो जीर्गः वांवेलो पट जूनो, तेमां बांधवुं ते जीवमयोगणी अने पटनुं जूनुं थवुं स्वभावथी छे.

- १२४ पंचास्तिकायसमयसार नामना दिगंबरीय ग्रंथमां पुद्रलना छभेद बताव्या छे, १ बादर. २ बादर बादर. ३ बादर-स्रक्ष्म ४ स्रक्ष्मबादर ५ स्रक्ष्म ६ स्रक्ष्मस्रक्ष्म ए छ प्रकारना पुद्रल संसारमां व्यापी रह्याछे.
- १२५ झानावरणीयकर्मनो बंध दशमा गुणठाणा सुधी होय. दर्शना-वरणीयकर्मनो बंध दशमा गुणठाणा सुधी होय, वेदनीय क-मेनो बंध तेरमा गुणठाणा हिधी होय, मोहनीयकर्मनो बंध नषमा गुणठाणा सुधी होय, आयुष्य कर्मनो बंध सातमा गु-णठाणा सुधी होय, नामकर्मनो बंध दशमा गुणठाणा सुधी होय, गोत्रकर्मनो वंध दशमा गुणठाणा सुधी होय. अंतराय कर्मनो बंध दशमा गुणठाणा सुधी होय. ज्ञानादरणीय तथा दर्शनावरणीय तथा अंतरायकर्म ए त्रण कर्मनो उदय बारमा गुणठाणा सुधी होय. वेदनीय कर्मनो उदय चउदमा गुणठाणा सुधी होय, मोहनीयकर्मनो उदय दशमा गुणठाणा सुधी होय, आयुष्यकर्मनो उदय चउदमा गुणठाणा सुधी होय. नामकर्म-नो उदय चउदमा गुणठाणा सुधी होय. गोत्रकर्मनो हुउदय चउदमा गुणठाणा सुधी होय. अंतरायकर्मनो उदय वारमा मुणठाणा सुधी होय. जानावरणीय तथा दर्शनावरणीय तथा

तस्वबिन्दुः

(10)

अंतरायकर्मनी उदीरणा बारमा गुणठाणा सुधी होय. वैदनीय कर्मनी उदीरणा छद्दा गुणठाणा सुधी होय, मोहनीयकर्मनी उदीरणा दश्रमा गुणठाणा सुधी होय, अंतरायकर्मनी उदीरणा बारमा गुणठाणा सुधी होय, आयुष्यकर्मनी उदीरणा छठा गुणठाणा सुधी होय. नामकर्म तथा गोत्रकर्मनी उदीरणा छेठा गुणठाणा सुधी होय. नामकर्म तथा गोत्रकर्मनी उदीरणा ते-रमा गुणठाणा सुधी होय. मोहनीयकर्मनी सत्ता अगीयारमा गुणठाणा सुधी होय. आयुष्यनी सत्ता चउदमा गुणठाणा सुधी होय. नामकर्म तथा गोत्रकर्मनी सत्ता चउदमा गुणठाणा सुधी होय. नामकर्म तथा गोत्रकर्मनी सत्ता चउदमा गुणठाणा सुधी होय. नामकर्म तथा गोत्रकर्मनी सत्ता चउदमा गुणठाणा सुधी होय. वामकर्म तथा दर्शनावरणीयकर्मनी सत्ता बारमा गुणठाणा सुधी होय, वेदनीयकर्मनी सत्ता चउदमा गुणठाणा सुधी होय.

- १२६ विभंग ज्ञाननो काल जघन्यथो एक समय अने उत्क्रुष्ट एकत्रीज्ञ सागरोपम अधिक जाणवो.
- १२७ समकित शुद्ध पामे उपयोग शुद्ध समरे. उपयोग समरे जीव

समरे. अने जीव समरे योग समरे अने योग समरे परिणाम समरे अने परिगाम समरे अध्यवसाय समर्था जाणवा.

तत्त्वबिन्दु;

- १९८ मतिज्ञानतुं आंतरू जघन्यथी अंतर्म्रहूर्त अने उत्कृष्ट अर्ध पुद्रल परावर्तन काल माठुं होय. ए प्रमाणे श्रुतज्ञान अवधिज्ञान अने मनःपर्यव ज्ञानतुं पण आंतरू जाणवुं. केवलज्ञानमां आंतरू नथी. हवे मति अज्ञान अने श्रुतअज्ञानतुं आंतरू जघन्यथी अंत-र्म्रहूर्त अने उत्कृष्ट छासठ सागरोपम झाझेरु होय.
- १२९ एकला योगे पदेशवंध प्रकृतिवंध नीपजे.तेथी कर्मवर्गणादलनो संचय थाय. तथा योगने लेक्या एकठां मळे त्यारे प्रकृतिने प्रदेशवंध नीपजे तथा ध्यान अने कपाय वे मळे त्यारे स्थिति बंध अने रसवंध नीपजे. तथा ज्यां कपाय अने ध्यान आवे त्यां तेवारे चारे भेळा थाय.
- १३० अहीद्वीपमांथी सकलकर्म खपावी जेटला एक समयमां सिद्धि वरे तेटला जीव सक्ष्मनिगोदमांथी व्यवहारराशिमां आवे. एक समये एक वे त्रण उत्क्रुष्टे अही द्वीपमांही १०८ एकसो आठ सिद्धिवरे तेटला सूक्ष्मनिगोदमांथी नीकली व्यवहारराशि-पणो पामे.
- १३१ गाथा. काले खपत्तदाणं, सम्मत्त विखुहि बोहिलाभंच अंते समाहि मरणं, अभव्वजीवा न पावंति १

(29)

ß

तस्वबिन्दुः

भावार्थ—काल्रे सुपात्र दान देवुं. सम्यक्त्व वि<mark>शुद्धि, अने</mark> बोधिबीजनी प्राप्ति, अने अन्त्यसमाधिमरण, अभव्यजीवो पामी शकता नथी.

23२ व्यवहारराज्ञिया जे वादरनिगोदमां अनंताछे. ते फरी कर्मनी बाहुल्यताए सक्ष्मनिगोदगोलकमां जाय त्यां रही वळी पाछा कंदादिकसाधारण वनस्पतिमां आवे एम संबंधे सक्ष्मनिगोदना बादरनिगोदमांआवे. वळी बादरना सक्ष्ममां जाय, एम वे स्थानके आवागमन करतां जीव त्यां उत्छष्ट रहेतो अढीपुद्रलप्रावर्त पर्यंत रहे. पश्चात् पृथिव्यादिक स्थानक स्पर्शतो उंचो आवी मनुष्य थाय, व्यवहारराशियो भव्यजीव सामग्री पामी सिद्धिवरे तथा बल्ठी एम कह्युंछे के कंदमूलसाधारणमांथी जीव सक्ष्मगोलकमां जायतो अने उत्कुष्ट काल रहेतो असंख्यात काल पर्यंत सुक्ष्म-निगोदगोलकमांहि रहे त्यांथी नीकळी बादरनिगोद कंदमूलमां उत्कुष्ट सित्तर कोडाकोडी सागरोपमपर्यंत ज्यारे ज्यारे सुक्ष्म-निगोदमांथी आवे त्यारे रहे एम संबंध छे. उत्कुष्ट अढीपुद्रल परावर्तपर्यंत व्यवहारराश्चियो जीव निगोदमां रहे.

१३३

गाथा.

चत्तारियवारार्ड, चउदस पुन्वी करेइ आहारं संसारंमि वसंतो, एगभवे दुनिवारार्ड

(10)

त्तरवविन्तुः

चतुर्दन्नपूर्वी संसारमां वसतां चार वार आहारक शरीर करे अने एक भवमां वे वार करे.

- १३४ केवलुज्ञानावरणीय, केवलदर्शनावरणीय, पंचनिद्रा, बारकषाय, अने मिथ्यात्व ए वीश प्रकृति सर्वधांती जाणवी.
- १३५ ज्ञानावरणीय चार. चक्षुदर्शन, अचक्षुदर्शन अने अवधिदर्भन ए त्रण दर्शन तथा संज्वलनना चार कषाय अने नव नोक-षाय तथा पंच अंतराय. समकितमोहनीय अने मिश्रमोहनीय ए सत्तावीज मठति देशघातीनीछे.
- १३६ भावना पश्च मकारछे क्षायिकभाव उपश्रमभाव क्षयोपश्रमभाव उदयिकभाव पारिणामिकभाव.

तेमां मथम उपशमभावमां सम्यक्त्व अने चारित्रछे, क्षायिक भावमां ज्ञान दर्शन चारित्र तथा दान, लाभ, भोग उपभोग बीर्य अने सम्यक्त्व ए नव छे. तथा क्षयोपशमभावमां चार ज्ञान, त्रण अज्ञान, त्रण दर्शन पंचदानल्ठब्धि तथा सम्यक्त्व, चारित्र अने संयमासंयम ए अढार भेद जाणवा

औदयिकभावमां चारगति, चारकषाय, त्रणलिंग, छ लेक्या अज्ञान, मिथ्यात्व, असिद्धता, अने असंयम एम एकवीज्ञ भेद तरवविम्दुः

(**)

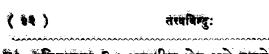
जाणवा. तथा पांचमा पारिणामिकभावमां जीवच्च, अभव्यस्व तथा भव्यत्व एम त्रण भेद जाणवा. एम पंचभावना त्रेपन भेद जाणवा.

१३७ मिश्रनी उत्कृष्ट स्थिति अंतर्मुहूर्तछे. भवमां उपश्रमसमकित पांच वार आवे. अने क्षयोपश्चम असंख्यातवार आवे.

१३८ सम्यक्त्व पाम्या पछी बे पल्योपमधी ते नवपल्योपममां देश-विराति आवक थाय.

23९ क्षयोपशम समाकित अने उपशमनो विशेष कहेछे. उपशम स-मकिती मिथ्यात्वने प्रदेशेकरी वेदतो नथी केमके जे उप-शांत कर्मछे, तेने त्यांथी काढतो नथी. उदयमां लावतो नवी. परप्रकृतिमां परिणमावतो नथी, अने तेनुं उद्वर्तन पण करतो नथी. क्षयोपशम समकित कछषजल जेवुंछे, उपशम समकित मशांतजल सरखुंछे. अने क्षायिकसमकित निर्मछथ्रद्रजस्र समान छे.

१४० पोते मिथ्यात्वदाष्टिमान् छतां बीजाने बोधे तेतुं नाम दीपक-सम्यक्त्व जाणवुं,

१ ३१ मरिक्राननां २८ अठाधीश भेद अने त्रणसेचालीश भेद पणछे.

१४२ <mark>उपशमश्रेणि</mark>वाळो अने क्षपकश्रेणिवाळो ज्यारे लोभना अणु-ओने वेदतो होय त्यारे ते सूक्ष्मसंपरायचारित्री कहेवायछे.

- १४२ भवासिद्धपणुं जीवोने स्वभावथी होयछे.
- १४४ नरगति, पंचेंद्रियजाति, त्रस, भव्य, संज्ञी, यथाख्यात, क्षायिक, सम्यक्त्व, अनाहार, केवलज्ञान, अने केवलदर्शननी मार्गणाए मोक्षछे.
- १४५ छग्रस्थने प्रथम दर्शनोपयोग अने पश्चात् ज्ञानोपयोग अने केवलज्ञानीओने प्रथम समये ज्ञानोपयोग अने द्वितीय समये दर्शनोपयोग होयछे.
- 288 अधमी, अधर्मानुगत, अधर्मेष्ठ अधर्म बोलनार, अधर्मथी उप-जीविका चल्लावनार, अधर्मना जोनार अधर्मफल उपार्जन

तर्वजिल्हुः

(**))

करनार, अधर्मशील आचरणवाळा, अने जे सक्राकाल पाप करता रहेछे. तेओ सता सारा. कारण के एवा पाफी जीवो सताथका माणीयोने दुःख पीडा आपी ज्ञकता नथी.

१४७ जे जीवो सदाकाल धर्म करे छे. सर्व जीवोनी दुया पाळे छे. सर्व जीवोने धर्मनो उपदेश आपे छे. ते जीवो जागता सारा जाणवा.

१४८ सप्तभंगीमांनो प्रथमभंग त्रण प्रकारे छे. द्वितीयभंग त्रण प्रकारे छे. तृतीयभंग तथा चतुर्थभंग दश प्रकारे छे. पंचमना एकब्रो त्रीश. छठाना एकशो त्रीश अने सातमाना पण एकशो त्रीस जाणवा. सर्व मळी ४१६ भेद थया. सम्मतितर्कमां.

१४९ बे प्रकारना नय छे १ अर्थनय. २ शब्दनय. मथम अर्थनयना त्रण भेद. संग्रह, व्यवहार, रुजुस्त्र. शब्दनयना त्रण मेद. शब्द, समभिरूढ, एवंभूत. एवं सम्मतितर्कद्वत्तौ द्वितीयकांद.

१५० पर्यायना वे भेद छे. अर्थपर्याय. अने व्यंजनपर्याय. अर्भप्रक्रीयने

तत्त्वबिन्दु;

कहेतारा संग्रहादि जण नय छे, अने व्यंजनपर्यायना शब्द, समभिरूढ, एवंभूत ए त्रण भेद छे.

१५१ सप्त भंगीनो प्रथमभंग संग्रहनयमां छे. अने विज्ञेषग्रहण कर-नार व्यवहारनयमां नास्तिरूप द्वितीय भंगनो अन्तर्भाव छे. . स्जुसूत्रमां त्रीजा अवक्तव्य भंगनो अन्तर्भाव छे. सम्मतितर्का-भिषायथी अवक्तव्य त्रीजो भंग छे. रूजुसूत्रनो एक समय विषय छे. एक समयमां कोइ शब्द कहेवातेा नथी. कारण के एक शब्दनं उचारण करतां असंख्याता समय थाय छे. तेथी रुज्रसत्रनयनी अपेक्षाए ततीयभंग अवक्तव्य छे. चोथी भंगीस्यात अस्ति नास्तिनो संग्रहनय तथा व्यवहारनयमां समावेश थाय छे. चोथी भंगीमां अस्ति संग्रहनो विषय छे. अने नास्ति, व्यवहारनो विषय छे. स्यात अस्ति च अवक्तव्य-रूप पंचमभंगीनो संग्रहनय तथा रूजु सूत्रनयमां अन्तर्भाव छे. कारण के अस्ति संग्रहनयनो विषय छे. अने अवक्तव्य रुज़ सूत्रनो विषय छे. छद्वी स्यात् नास्तिच अवक्तव्य भंगीनो व्य-वहार तथा रुज़ुसूत्र नयमां अन्तर्भाव छे. कारण के नास्त्यंग्न. व्यवहारनो विषय छे. अने अवक्तव्य, रुजु सूत्र नयनो विषय छे. स्यात् अस्तिनास्तिच युगपत् अवक्तव्यरूप सप्तम भंगनो संग्रह, व्यवहार, रुजु सुत्रमां अन्तर्भाव छे. आ प्रकारे सप्तभंगी अर्थनय जे संग्रह, व्यवहार, रुजु सुत्रथी भिन्न नथी. अर्थात ते सप्तभंगी अर्थनय स्वरूप छे. इति सम्मति तर्क द्वितीय कांड ∎त्ती ४६ मा पाने.

तत्त्वविन्दुः

(24)

१५२ आ सप्त भंगीमां १ स्यात्अस्ति २ स्यात्नास्ति ३ स्यादव-क्तव्य ए त्रण अविकल्परूप छे. कारण के ए त्रण भंगी सामा-न्यद्रव्यने ग्रहण करे छे. सामान्यद्रव्यविषयकज्ञानमां विक ल्प होतो नथी. आ त्रण भंगीथी संग्रह, व्यवहार अने रूजु सूत्रनयनो अनुक्रमे अभेद छे. अने तेथी संग्रह, व्यवहार, सुजुसूत्र ए त्रणनय पण निर्विकल्प कहेवाय छे. अने आगळनी ४ स्यात्अस्तिनास्ति. ५ स्यात्अस्ति च अवक्तव्य. ६ स्यात् नास्ति च अवक्तव्य. ७ स्यात्अस्ति नास्ति च युगपत् अव-क्तव्य ए चार भंगी सविकल्पक छे.

र्शका-छेछी चार भंगी सविकल्पक छे तो तेनो निर्विकल्पकरूप संग्रह, व्यवहार, रूजु सूत्रमां केम अन्तर्भाव कर्यो.

समाधान—यग्रवि संग्रहादिक, पर्यायसत्ताने बोधन करे छे तो पण पर्याय सम्रुदाय एटले सम्पूर्ण अवयवनी सत्ताथी मूळ द्रव्यनी सत्ता भिन्न नथी. जेम कोइ कहे के मारी पासे सो रूपैया छे. बोजो कहे के तमारो पासे पांच बीशी रूपैया छे. तो पांच वीशीनी पांच सत्ताथी सो रूपैयानी मूल एक सत्ता भिन्न नथी. जो भिन्न मानीए तो पांच सत्ताने मूकीने मूल एक सत्ता ठरवी जोइए. पण ते ठरती नथी. तेम अत्र पण अवयव सम्रुदायनी सत्ताथी मूल सत्तातुं स्वरूप कयंचित् भिन्न कहेवाढं नथी. तथा जणातुं नथी. अवयव सम्रुदायनी (188)

तार्षिस्

सत्ता ते कथंचित् मूल द्रव्य सत्ताथी अभिम ये तेनी अपेक्षाए सनिकल्पक चारभंगीनो अन्तर्भाव, निर्विकल्पक संग्रहादि त्राग नयमां थाय छे. आ वात सम्मतितर्क द्वितीय काण्ड पाना ४७ माए छे.

१५३ सप्त मंगी केम थाय छे ? आठमी थती नथी तेन युं कारण छे? आठमी भंगीनी कल्पनानो अभाव छे माटे. ते बतावे छे. प्रथम अने बीजी भंगी मेळवीने आठमी भंगी बनावशो तो स्यात अस्तिनास्तिरूप चतुर्थभंगीमां तेनो अन्तर्भाव थवाथी अष्टमभंगी बनशे नही. पहेली अने त्रीजी भंगी मेळवीने जो आटमी भंगी सिद्ध करशो तो ते नहि सिद्ध थतां तेना पांचमी भंगीमां अन्तर्भाव थहो. जो बीजी अने त्रीजी भंगी मेळवीने आठमी भंगी करवा धारशो तो ते नहीं बने अने तेनो पष्ठी भंगीमां अन्तर्भाव थशे. जो पहेली, वीजी अने त्रीजी भंगीने मेळवीने अष्टम भंगी करवा धारशो तो ते नहीं बने अने तेनो सातमी भंगीमां अन्तर्भाव थहो. तथा पथमादि त्रण भंगीनी साथे चोथी आदि भंगीयो जोडीने आठमी भंगी करवाथी पुनरुक्त दोष माप्त थाय छे. यथा स्यात् अस्तिअस्ति नास्ति एम पहेली अने चोथी भंगी मेळवीने आठमी करवाथी पुनरूक्ति दोष प्राप्त थयो. कारण के चोथी भंगीमां अस्ति छे. तो तेनी साथे मथम भंगी जोडवानी जरूर नथी. माटे ए सप्तमंगी उपर अव्रमभंगी सिद्ध थती नथी.

(00)

तत्त्वबिन्दुः

१५४ सप्तभंगीमां आद्यनी त्रण सकलादेशी होवाथी निर्विकल्पक छे. कारण के विकल्परूप अवयवने आद्यनी त्रणभंगी ग्रहण करती नथी. बाकीनी चार विकलादेशी होवाथी सविकल्पक कहे-वाय छे.

१५५ अर्थनय जे संग्रह, व्यवहार, अने रुजु सूत्रमां सप्तभंगी प्रथम कही. हवे शब्दनय जे शब्द, समभिरूढ अने एवंभूतनय छे तेमां स्यात् अस्ति, स्यात् नास्ति ए बे भंगी घटे छे. शब्द तथा समभि-रूढ ए वे नयमां स्यात् अस्ति पहेली भंगी घटे छे. कारण के स्यात् अस्ति प्रथम भंगीनो मूल एक द्रव्य विषय छे. तथा शब्द अने समभिरूढनय पण संज्ञा, क्रियानो भेद छतां पण अभिन्न अर्थने प्रतिपादन करे छे एवंभूतनयमां बीजी भंगी घटे छे.

१५६ अर्थने आश्रीने वक्ताना हृदयमां रहेलो संग्रह, व्यवहार, रुजु-सूत्रनय कथित अभिपाय तेने अर्थनय कहेछे. वस्तुसंबंधयी ज्ञान थायछे माटे तेने अर्थनय कहेछे. अर्थनयमां अर्थमी प्रधा-नताछे. तेमां शब्दुनुं उच्चारण थायछे. पण शब्दनी मौणताछे.

१५७ श्रोताना हृदयमां ज्ञब्दश्रवणथी ज्ञब्द,समभिरूढ,अने एवंभूतनय

तरवाषिम्तुः

कथित अभिमाय थायछे. तेने ज्ञब्दनय कहेछे. ज्ञब्दनयमां ज्ञब्दनयनी ग्रुख्यताछे. अने अर्थनी गौणताछे. ज्ञब्दनयनी उत्पत्तिमां ग्रुख्यताए निमित्तता नथी.

- १५८ ब्रब्द अने समभिरूढ ए वे नय सविकल्पकछे. अने एषंभूत निर्विकल्पकछे. अपेक्षाए इति सम्मतितर्क द्वितीयकांडे पत्र ४७
- १५९ अर्थनयमां आद्यनी त्रणभंगी निर्विकल्प अने द्रव्यार्थिकनय स्वरूप बतावीछे. अने आगळनी चार पर्यायार्थिकनय स्वरूप बतादीछे. ज्ञब्दनयमां सविकल्पक शब्द अने समभिरूढनयछे तेनो अन्तर्भाव प्रथमभंगीमां थायछे. तेथी अभेदपणाथी प्रथम भंगी पण सविकल्पक थइ. अने पहेलां अर्थनयमां निर्विकल्पक कही हती. तेनुं शुं कारण. उत्तर. अर्थनयमां निर्विकल्पक आद्यभंगी निर्विकल्पकछे. अने ज्ञब्दनयमां ज्ञब्द अने समभिरूढनयनी अपेक्षाए सविकल्पकछे.

१६० ज्ञन्दनयमां त्रीजी भंगी घटती नथी. ओत्रेन्द्रियजन्यज्ञानरूप ज्ञन्दनयछे. अने ज्ञन्दनयछे ते ज्ञन्दना अवणथी अर्थने स्वी-

तरपविन्तुः

x #\$)

कारेछे. ज्ञब्दना अभवणथी ज्ञब्दनय अर्थने अंगीकार करतो नथी. अने अवक्तव्य तो ज्ञब्दाभाव विषयछे.

१६१ प्रत्यक्ष अने परोक्ष ए बे भेद प्रमाणना छे. अविसंवादि ज्ञानने प्रसंग्रज्ञान कहे छे. विवादास्पद न होय तेने अविसंवादि कहेछे. जेमां आ ज्ञा<u>न सत्य छे</u> के असत्यछे एवो विवाद न उठे ते अविसंवादि कहेवायछे. अने जे ज्ञानमां स्पष्ट विषय नथी भासतो ते अविश्वद कहेवाय छे. दष्टांत तरीके अनुमानथी ग्रह्ममाण अग्नि पर्वतमां स्पष्ट नथी देखातो माटे पर्वतोवन्हिमान ए ज्ञान अविश्वद कहेवायछे. इमी दौ चन्द्रौ ए ज्ञानछे ते विसंवादिछे अने अविसंवादिछे. चंद्रनिष्ट द्वित्व संख्यामां आंतिथी विसंवादिछे अने चंद्रज्ञानथी अविसं-वादीछे. द्वौचन्द्रौ आ बे मकारना ज्ञानमां अविसंवादिज्ञान ममाणछे अनेक्सिंवादिज्ञान अपमाणछे.

१९२ मति, श्रुत, परोक्षममाणछे. अवधि, मनःपर्यव, अने केषळज्ञान. मत्यक्ष ममाण छे.

१६३ मुख्यव्यवहारथी मति, परोक्षममाण कहेवायछे. अने लौकिक व्यवहारथी चन्नुरादिजन्यमतिज्ञान विशदछे माटे तेने तरवाबन्त:

१६४ प्रमाण अने प्रमेय ए बेना सामान्य अने विशेष ए बे भेद थायछे.

- १९५ द्रव्यास्तिकनयथी दर्शनोपयोगतुं ब्रहण थायछे. दर्शनना बे अदछे. एक छाद्मस्थिक अने बीजुं केवलदर्शन क्षायिकछे तेमां छाद्मस्थिकना चक्षु, अचक्षु अने अवधि ए त्रण भेदछे.
- १६६ पर्यायास्तिकनयथी सामान्याकार त्यागि अने विशेषाकार प्राहि ज्ञान ग्रहायछे ज्ञानना वे भेदछे, एक छाद्मस्थिक अने वीजुं क्षायिक केवलज्ञान छे. तेमां छाद्मस्थिक ज्ञानना मति, श्रुत, अवधि, अने मनःपर्याय ए चार भेद छे. चक्षुदर्शन, अच क्षुदर्शन, अवधिदर्शन अने केवलदर्शन ए चार द्रव्यार्थिकनय विषयछे माटे द्रव्यरूपछे. अने पंचज्ञानछे ते पर्यायार्थिकनय विषय होवाथी पर्यायरूपछे. दर्शन अने ज्ञान ए वे साथे रहेछे.
- १६७ आत्मा, ज्ञानथी विशेषांकारछे अने दर्शनथी आत्मा, सामा-न्याकारछे. सामान्य वेस्तु विशेषांकारथी विकल नथी. अने

तत्त्वविन्दुः

(41)

विशेसासारछे ते सामान्याकारथी भिन नथी. जेम अनुक्रमे यथा श्विवकादि विकल मृत्तिकावत्,मृत्तिका विकल शिवकादिवत्।

- १६८ सामान्य विशेषात्मक वस्तुने ग्रहण करनार प्रमाण पण दर्शन अने ज्ञानरूप छे. छद्मस्थावस्थामां कोइ वखत ज्ञानोपयोगनी मुख्यता रहेछे त्यारे दर्शननी मौणता थाय छे. अने कोइ व-खत दर्शनोपयोगनी मुख्यता होयछे. त्यारे ज्ञानोपयोगनी गौणता होय छे.
- १६९ सम्मतिकारना मत प्रमाणे क्षायिकभावमां केवलज्ञान अने केवलदर्शन युगपत् वर्तेछे.
- १७० मतिज्ञानोपयोगे वर्ततां श्रुतज्ञानोपयोग नथी. अने श्रुतज्ञानो-पयोगेवर्ततां मति, अवधि, अने मनःपर्यव नथी. अने अवधि ज्ञानोपयोगे वर्ततां मति, श्रुत, अने मनःपर्यवनो उपयोग नथी. अने मनःपर्यवज्ञानोपयोगे वर्ततां मति, श्रुत, अवधिज्ञाननो उपयोग नथी. तेम चज्रु अने अचञ्च दर्शननो उपयोग वर्ततां मतिज्ञानोपयेग नथी. अने मतिज्ञानोपयोगे वर्ततां चज्रु. अ-चक्षुदर्शननो उपयोग नथी. अवधिदर्शननो उपयोग वर्ततां अवधिज्ञानोपयोग नथी. अवधिज्ञानोपयोग वर्ततां अवधिद्-र्शननो उपयोग नथी.

(49)

तत्वविन्द्रः

१७९ भुत अमे मनःपर्यवमां दर्शनोपयोग नथी. वाक्यार्थविशेष विषयं श्रुतज्ञानं, मनोद्रव्यविशेषालंबनं च मनःपर्यायज्ञानं एतद द्वयमपि अदर्शनस्वभावं,

१७२ श्रीसिद्धसेनदिवाकरम्रुरिए युगवत् केवछझान अने केवछदर्श-नतुं स्वरूप नीचे म्रुजव गाथाथी प्रतिपादन कर्यु छे. गाथा. सम्पतितर्क

संतम्मि केवले दंसणंमि, णाणस्स संभवो णध्थि; केवलणाणम्मिय दंसणस्स, तम्हा सणिहणाइं ॥१॥ कमथी केवल्लज्ञान अने केवल्दर्शननो उत्पात मानतां केवल्द-र्शनसमये, केवलज्ञाननो संभव नथी, अने केवलज्ञानसमये केवलदर्शननो संभव नथी. माटे केवलज्ञान अने केवल्दर्शन वे संनिधाने एटले समानकालिक मानवां जोइए.

१७३ अस्पष्टे अर्थरूपे चक्षुषा य उदेति पत्ययः सचक्षुदर्शनं ज्ञान-मेव सत् इन्द्रियाणामविषये च परमाण्वादावर्थे मनसा ज्ञान-मेव सत् अचक्षुदर्शनम्.

१७४ उत्पाद, व्यय, अने प्रीव्ययुक्त द्रव्य कहेवायछे. वर्तमान,

तत्त्वबिम्दुः

(42)

भूत अने भविष्य भेदयी उत्पादना त्रण मेद थायछे. तेमज व्ययना पण त्रिकालना भेदथी त्रण भेद थायछे, अने श्रीव्यना पण त्रिकालना भेटथी त्रण भेद थायछे, एम सर्व मळी नव भेद थया.

- १७५ सम्मतितर्कना द्वितीयकाण्डमां उत्पाद, व्यय, ध्रौघ्यना नबभे-दनुं विशेषतः विवेचन कर्युंछे.
- १७६ धर्मध्याननां चार लक्षण छे. १ आज्ञारूचि २ निसर्गरूचि ३ सन्नरूचि ४ अवगाढरूचि
 - १ हेय, ज्ञेय, उपादेय, उत्सर्ग, अपवाद, निश्चय, व्यवदार इत्यादिक आज्ञाओनी रुचि तेने आज्ञारूचि कहेछे.
 - २ गुरूउपदेश विना स्वभावथी तत्त्वनी पत्येक बुद्धनी पेठे रूचि ते निसर्गरूचि जाणवी
 - ३ सूत्रसिद्धांत श्रवण करवानी रूचि ते सूत्ररूचि जाणती.
 - ४ दृष्टिवादप्रमुखनयनिक्षेपप्रमाणादिकथी विस्तारपणे जाण-वानी रूचिने अवगाढरूचि कदेछे.
- १७७ धर्मध्याननां चार आलम्बन कहेते. १ वाचना २ पृच्छना ३ परावर्त्तना ४ अनुपेक्षा.

- १७८ धर्मध्याननी चार अनुमेक्षा कहेडे. १ एकानुमेक्षा २ अनित्या-
 - १ तत्र मथमायां एकोऽहं, द्रव्यगुणपर्याय स्वरूपोऽहं, इत्यादि पर्यालोचनाने एकानुशेक्षा कहेले.

२ संसारमां सर्वभाव अनित्यछे इत्यादि पर्यालोचनाने अ-

प्रथम श्रुक्तना बे भेदछे-१ प्रथकुत्ववितर्कसमविचार २ एक

परमग्रकध्यानना वे भेदन्ने-मुझ्मक्रिया अभतिपाति, २ उच्छि-

१८० केवलिस मुद्घात=चउद राजलेक त्रसनाडी व्यापे तेम के-

वल्लो आत्माना प्रदेश विस्तारी पथम समयमां दंडाकार करे-अने बीजा समयमां त्रसनाडी वाहिर कपाटवत् आत्मप्रदेशाने विस्तारे ते कपाट कहेवुं. त्रीजे समये मन्थाननी पेठे त्रसनाडी बाहिर आत्ममदेश विस्तारे ते प्रतरमन्थान जाणवेा-वाेथा समये सर्व छेाकाकाशने आत्मप्रदेशयी पूरे ते प्रतर पूर्ण जा-

३ संसारमां कोइनुं कोइ शरण नथी ते अशरणानुनेक्षा.

४ संसारस्वरूप विचार ते संसारानुवेक्षा जाणवी.

१७९ शुक्रध्यानना वे भेदछे-१ एकशुक्र २ परमशुक्रध्यान.

- नुवेक्षा. ३ अग्नरणानुवेक्षा ४ संसारानुवेक्षा.

नित्यानुमेक्षा कहेंछे.

त्ववितर्कअपविचार.

ननिया अनुवृत्ति.

(48)

तस्वंबिन्दुः

(44)

णवेा, एवं दंड-१ कपाट २ प्रतरमन्थान ३ लोक पूर्ण एम चार समय पर्यंत क्रियाकरे-पांचमे समये लोक पूर्ण संवरे-छठे समये प्रतरमन्थान संवरे, सातमे समये कपाट संवरे, आठमे समये दण्ड संवरे, आयुकर्म समान नाम, गेात्र, वेद-नीय करीने पश्चात् केवलिसमुद्धात क्रियाछेडे आपणा शरीर-प्रमाण प्रदेशने। विस्तार राखे.

१८१-योगीश्वरने ध्यान, तपश्चर्यांथी आठ प्रकारनी ऋद्वि प्राप्त थाय छे १ बुद्धिरुद्धि---२ क्रियारुद्धि, ३ विक्रियारुद्धि ४ तपेाऋदि ५ बलऋद्धि ६ औपधऋद्धि ७ रसऋद्धि ८ क्षेत्रऋदि--

> मथम बुद्धिऋद्धि—बुद्धि कहेतां ज्ञान जाणवुं-तेना अष्टादन्न भेद जाणवा.

> १केवल-२ अवधि. ३ मनः पर्यंव. ४ बीजबुद्धि. ५ केाप्ठ-बुद्धि ६ पादानुबुद्धि ७ संभिन्नश्रेातबुद्धि ८ दुरास्वादनबुद्धि ९ स्पर्शबुद्धि १० दर्शनबुद्धि ११ घाणबुद्धि १२ श्रवण-समर्थताबुद्धि १३ दशपूर्वबुद्धि १४ चतुर्दशपूर्वबुद्धि १५ अष्टांगमहानिमितबुद्धि १६ मज्ञाश्रवण बुद्धि १७ मत्येकबुद्धि १८ वादित्वबुद्धि

> केवल ज्ञान अने अवधितुं स्वरूप स्पष्टछे. मनःपर्यंव पण स्पष्टछे. सक्षेत्र समारेलामां कालानुयोगे ज्यारे दृष्टि थाय

(44)

तत्त्वबिन्दुः

त्यारे क्षेत्रकार बीज वावे ते अनेकघणुं नीपजे, तेम इन्द्रिय मनेाविकार दमीने उपशमजलुधाराथी सिंच्युं ह्रदयक्षेत्र अने सिंचक सहजानन्द आत्मा जेनेाळे एवा साधुने एकपद तथा एक अक्षरने निर्मलपरिणामथी अनेक प्रकारे जाणे ते बीज-बुद्धिनुं माहात्म्य छे.

केाठारी अनेक मकारना अन्ननेा संग्रह करे–जेजे जातना कण मांगवामां आवे तेते जातना पाछा आपे तेम मुनिराज आपना गुरुपासेथी अनेक मकारना ज्ञास्त्रोनेा अभ्यास करे तेनेा अर्थ पुच्छवामां आवे त्यारे ज्ञब्दार्थ भिन्नभिन्न कहे ते काष्ट्युद्धि जाणवी.

६ छठी पादानुसारिणी बुद्धि त्रण मकारेछे. १ मतिसारि, २ अनुसारि, ३ उभयसारि. लक्षण तथा वीजाक्षर रहीत सु-णीने विवेकज्ञाने जाणे के आ सत्रधी, आ पदथी, आ उपदे-त्राधी आवो बीजाक्षर जोइए. एम जाणे तेने मतिसारि बुद्धि जाणवी. तथा बीजाक्षर पद अनुसारि वुद्धि ते, जे मथमपाद, श्लोक, गाथा, आलावो, सूत्रनोछे अथवा नथी. ते सूत्र अने पोताना ज्ञानबले एम जाणे के आ सूत्रे आ पद जोइए. आ हीन अनुक्रम सूत्रनोछे एम जाणे ते पद अनुसारि बुद्धि जा-णवी. ३ सूत्र सिद्धान्तना अभिमाय आगला नथी. अने को-इक अनुक्रमधा पाछला नथी. त्यां अनुक्रम जाणे, आभिमाय जाणे. आगलो पाछलो उणो आभिमाय रहस्य जाणे. एक पदयी सर्व प्रन्थ जाणे तेने उभयसारिपद लब्धि कहेछे. ए त्रण भेद सहित पादानुसारिणि लब्धि जाणवी.

तरवबिम्दु:

(40)

- ७ संभिन्न श्रोतबुद्धि बार योजन लंबायमान विस्तार अने नव योजन पहोळुं सैन्य त्यांथी चक्रवर्तिना सैन्यनो शब्द,हस्ति,घोडा मनुष्य, गाडां, रथ, प्रमुख तेनो शब्द सर्व जाणे. राह,सरसब हाथीना उपरथी खरेतो तेनो सूक्ष्मशब्द पण सांभळे, उत्कुष्ट कर्णेन्द्रियनुं बल तपोधनने होय तेथी एक कालमां सर्व शब्द सांभळे. तेने संभिन्नश्रोतलाब्धि कहेछे.
- अउमी दुरास्वादलब्धि लक्षण कहेछे. मुनिवर्य संयमवल्लो-त्पन्न रसनेन्द्रियक्षयोपशमभाववल्य्थी, भोगविकार रहीत एवा नव योजन अधिकक्षेत्रे अनेक रस विकार भिन्न भिन्न जाणे, स्वाद जाणे. परिमल जाणे, स्पर्श्वरसरूप देखे. स्पर्श्वरस गंध रूप शब्दना भाव निरागपणे जाणे, तेने दुरास्वादनबुद्धि लब्धि कहेछे.
- ९ स्पर्श्वर्लाव्य २० स्वाद्व्वव्य १२ घ्राणस्वाद्व्वव्यि १२ शब्द स्वाद्व्वव्यि १३ दशपूर्वधरणलब्धि, १४ चतुर्दशपूर्वधरण समर्थलब्धि ए षड्लाव्ध जेम उपजे तेम प्रकार बतावेछे जिनशासन भक्तिकारक देवांगना, गुरूसाधु भक्तचउद पूर्व-नी अधिष्ठाता, आपणा गुरूनी परीक्षा करे. रोहिणी प्रमुख विद्यादेवी पश्चशत, भक्तिथी निर्मलभाव प्रकाशती आगे रहीने नमस्कार करीने अनेक प्रकारे गुणस्तुति करे, प्रार्थना करे. दयाभण्डार, निर्ग्रन्थ, निरीहभावथी लेश घणो सहेछे, ते कहे के हे ग्रुनीश्वर तुमारी आज्ञा इच्छुछं, जे कार्य कहेशो ते अमे करीशुं. इत्यादि अनेक वचन. विद्या देवी वोले, तोपण ग्रुनी-श्वर आत्मस्वभावमां लीन रहे. सांसारिकसुखनी वाझ्छा

(46)

तस्वबिन्दुः

करे नहीं. ते गुणथी विद्याप्रवाद दश्च सुंपूर्व निर्विंघ्रपणे भणे, रोहिणी, प्रज्ञप्ति, वज्रशृंखळा, प्रमुख देवांगना भक्ति करे पण सुनीश्वर महिमा प्रताप संपटा वांछे नहीं, चतुर्दशपूर्वधारीथाय.

- १५ अष्टांग महा निमित्तऌव्यि~१ अन्तरिक्ष, २ भौमं, ३ अंग, ४ स्वर, ५ व्यञ्जन, ६ छक्षण, ७ भिन्न, ८ स्वम.
 - श्रन्तरिक्ष-निमित्त ते मुर्य, चंद्र, ग्रह, नक्षत्र. तेना उदय काल विचारे अने अस्तकाल लक्षण चिन्ह देखीने शुभा-शुभ फलविकार जाणे, हानि द्वद्धि जाणे, जय पराजय जाणे. पूर्व, पश्चिम, उत्तर, दक्षिण दिशामां अभ्रपटल देखी लाभालाभ जाणे, भविष्य हानि द्वद्धि शुभाशुभ जाणे.
 - २ भौमनिमित्तज्ञान-विरक्तस्वभावितापस, उद्यान, वाडी, पर्वत, नदी, सरोवर प्रमुख प्रपंच त्यांना भावछक्षण वि-चारीने पश्चात् शुभाशुभ विचारे अने भूमिस्थितरत्न सुवर्णादि जाणे. वाह्यनिमित्त ज्ञानथी भौमनिमित्त स्वरूप जाणवुं.
 - ३ अंगनिमित्तज्ञान-तिर्यंच मनुष्य प्रमुखनां अंगदर्शनथी शु-भाशुभ ज्ञान थाय तेने अंगनिमित्तज्ञान कहेछे.
 - ४ स्वरनिमित्तज्ञान∽मनुष्य अने तिर्येचना ञ्रुभाशुभवाणीस्व-रथी जे ज्ञान थाय तेने स्वरनिमित्तज्ञान कहेछे.
 - ५ व्यञ्जननिमित्तज्ञान, शरीरना अङ्गे तिल,मसा,त्रण, लां∸ छन देखीने शुभाशुभनुं ज्ञान थायछे तेने व्यज्जननिमित्त कहे छे∙

तत्त्वबिन्दु ;

(49)

- ६ लक्षणनिमित्तज्ञान−स्वस्तिक आदि शरीरपर पडेलां लक्ष∙ णथी शुभाशुभज्ञान थायछे तेने लक्षण निमित्त कहेछे.
- ७ छिन्नानिवित्तज्ञान-वस्त, शस्त, ज्ञयनासन, फाडेलो, तोडेलो देखी थुभाथुभनुं विचारवुं तेने छित्र निमित्त कहेछे.
- ८ स्वम्नथी जे ज्ञान थाय तेने स्वम निामित्त कहेछे.
- १७ प्रत्येकचुद्धिलव्धि-गुरूना उपदेश विना परभावथी मन पाछुं वाळीने संयम ग्रहण करे, तेने प्रत्येकचुद्धिलब्धि कहेछे.
- १८ वादलब्धि- इन्ट्रादिक देवता जा साधुनी साथे वाद करेताे तेमां साधु जीते एवा साधुने वादलब्धि कद्देवायछे⊷

बीजी क्रियारूषि कहेंगे.

क्रियारूद्धिना वे भेदछे. १ चारणक्रिया, २ आकाशगामि-नी क्रिया, पथम चारणक्रियाना अनेक भेदछे. (80)

तत्त्वचिन्दः

- १ जल उपर चाले पण अप्काय जीवनी विराधना न उपजे. लब्धिमहिमाथी सचित्तनो विरोध न थाय ते योगी जल चारण जाणवा. जेम भूमिपर चाले तेम जलपर चाले.
- < बीजो जंघाचारणसाधु जाणवोः ते भूमिथी चार आंगुल अधर चाले, वायुनी पेठे आंख मीचीने उघाडीए एटलामांतो इजारयोजन जाय ए बीजो भेद जाणवो.
- ३ तंतुचारण तपोधन -कोळीया मांकडीना तंतु उपर चाले *प*ण ने तंतु तुटे नहि तेम नमे पण नहिः एम तंतुपर चालतो त्रस-स्थावर जीवने विराधे नहिः
- ४ पुष्पचारणयोगि--पुष्पना उपर चाले पण त्रस थावरजीवने दुहवे नहि.
- ५ पत्रचारण योगी-पानपर चाळे पण कोइ जीवने दुहवे नहीं.
- ६ बीजचारण साधु-वाजरी जव प्रमुख अनेक कण उपर चाले पण विराधना थाय नहि.
- ७ श्रेणि चारण संयमी-जमणी अने डाबी बाजुनी दिशाए एं-खीनी पेठे चाले.

तस्वबिन्दुः

(11)

अग्निचारण साधु-आग्निज्वाला स्पर्शनि चाले पण संयम विराधे नहि.

इवे आकाशगामि क्रियाने। बीजो भेद कहेछे−चारण पद्मासने बेठो होय तो तेज आसने आकाशमां चाले. काउसमा आसने होय तो तेज आसने चाले.

त्रीजी वैक्रिय रूषि कहेवे.

वैक्रियरूदिना अनेक भेदछे. १ अणिमा, २ महिमा, ३ छ-घिमा, ४ गरिमा, ५ माप्ति, ६ प्राकाम्य, ७ इश्वत्व, ८ वशित्व, ९ अमतिघात, १० अन्तर्धान, ११ कामरूप. ए एकादश लब्धि सा-धुने तपथी उत्पन्न थाय.

- १ अणिमा-कमलनालना आकाशमां समाय एवं सूक्ष्मक्वरीर जेनाथी थाय तेने अणिमा कहेछे.
- २ महिमा-जेथी चक्रवर्तिनी संपदा निपजावे.
- ३ लघिमा-वायुनी पेठे जेथी इलकुं शरीर करे.
- ४ गरिमा-वज्रथी पण जेथी भारे शरीर करे.

(इ.२)

तत्त्वबिन्दुः

- ५ प्राप्तिरूद्धि-भूमिपर वेठोथको मेरुपर्वतनी चूलिका तथा चंद्र अने सूर्यने अंगुलीवडे स्पर्शे.
- ६ प्राकाम्यरूदि-भूमि पेठे जलपर चाले. पाणिमां बुडे तेम भूमिपर पण बुडे.
- ७ इशत्व-तीर्थकरनी संपदा समवसरण प्रमुख ठकुराइ बनावी शके.
- ८ वशत्व-सर्व जीवने व्हाले छागे.
- ९ अप्रतिघात रूद्धि-पर्वतमां पेसी बीजी तरफ नीकळे.
- १० अन्तर्धान-अदृइय थइ जाय.
- <mark>११) कामरूप लब्धि∽मनभावतां समकाले नाना प्रकारनां रूप क</mark>रे.

चोथी तपोरूहि कहेंगे.

तपोरूदिना सात भेदछे-उग्रतप, दीप्ततप, तप्ततप, महातप, घोरतप, घोर पराक्रमतप, घोरब्रह्मचर्यग्रणतप.

१ उग्रतप स्वरूपम्-तेना वे भेदछे. १ उग्रोग्रतप, वीजो अवस्थि-तोग्र तपः मथम उग्रतप ते एक उपवास पारणे करीने अ

तत्त्वाबिन्दुः

(44)

बे उपवास करे पश्चात् पारणुं करीने त्रण उपवास करे. पश्चात् पारणुं करे पश्चात् चार उपवास करे. एम चढतां उप-बास करे. अनुक्रमे जावजीव ऌगे तप करे.

त्रण गुप्तिथी धीरवीर संग्रामशूर निराशपणे जीववानी तृष्णा विना तप करे ते उग्र)ग्रतपोधन जाणवो.

वीजो अवस्थितोग्र तपस्वी ते दीक्षानो प्रथम उपवास उच्च-रीने विधिपूर्वक पारणुं करे. पछे पोतानी लीलाए एकांतर उपवासे पारणुं करे. तथा वे उपवासे पारणुं करे. एम तपनुं पारणुं करतां अंतराय आवे विधिथी निर्दोष भिक्षा न पामे तो एकान्तर उप-वास करेछे तेम जावजीव लगे वे उपवासे पारणुं करे. वे उपवासे पारणुं करतां पण आहार न पामे तो आनन्दसन्तोषथी त्रण उप-वासे पारणुं करे. ए रीते आयुप्यलगे निर्वाहे.

- २ दीप्ततप-अनेक उपवासथी शरीर दुर्बल करे. पण त्रण प्रका-रनां बल अधिक होय. शरीर सुगन्धि होय. कमलसदृश परिमल महके-दिनदिन शरीरनी कान्ति दीपे.
- ३ तप्ततपः-तप्त ल्लोहपर पडेल जलविंदु तत्काल विलय पामे. तेम साधुने अल्पाहार जल लेतां सूत्र पुरीषादिक न होय. परसेवो थाय नहि. तथा तप्ततपोधनने अणिमादि लब्धि होय. अक्षीण लब्धि होय. सर्वौषधीरूद्धि होय. आहार जल अमृतमय होय. देवता करतां अनंतगुणवल होय. आशीविषदष्टिरूद्धि होय.

(48)	

तत्त्वधिन्दुः

- ४ महातपोर्ऌब्धि-सर्वविद्यासमुद्र अवगाहे. मतिज्ञानना त्रणसे छत्रीज्ञ भेद जाणे. समस्त श्रुत जाणे. अवधिज्ञानथी त्रसनाडी मध्यस्थित पुण्य पापरूपि पुद्रऌने जाणे-देखे. मनःपर्यव ज्ञानथी सूक्ष्मभाव मनना जाणे.
- ५ घोर तपोल्ल्घि-अनेक प्रकारना प्रारब्धरोगोने समभावथी सहे. शरीरनी ममता करे नहीं. मोइने मारे. तपश्चर्या न छोडे. मौनावलंबी होय. उग्रअभिग्रह धारण करे.
- ६ घोरपराक्रमतपोऌव्धि–त्रणयोगदमीने असमानपराकमी होय. जगतत्रत्याने भयभ्रांत करवा समर्थ होय. एवा साधु क्रोधथी पृथ्वी उऌटी करवा समर्थ थाय. तेमना कोधथी सम्रुद्रनां पाणी मुके, महाशक्तिवाळा होय.
- ७ घोरगुण ब्रह्मचारि अथवा नामांतरे अयोरगुण ब्रह्मचारि, त्रण जगत्ना भय दूर करे. त्रण जगत्मां ज्ञान्ति उपजावे. निरतिचारपणे ज्ञीयल पाले, भूत, पेत, ज्ञाकिणी, डाकिनी, मारि, कामण, मोहन, विकार, सर्व तेमना प्रतापथी नाज्ञ पामे; महा तपस्विना प्रतापथी दुर्भिक्ष, वैरभाव, वगेरे नाज्ञ पामेछे. ज्यां ज्यां घोरब्रह्मचारि तापस रहे. त्यांना लोकोने क्लेज्ञ क-रवानी बुद्धि उपजती नथी. मरणांत उपद्रव उपजे नहीं. कोइ बन्धन पामे नहि. रोगथी कोइ पींडाय नहीं.

हवे पांचमी बलऋ ि स्वरूप कहेंचे.

बलऋदिना त्रण भेदछे. मनोबलसाधु, वचनबलसाधु, का-यंबलसाधु, रागद्वेषविलय पाम्याछे जेना तेमनोबली साधु जाणवो.

श्रुतज्ञानावरणीय कर्मने। क्षयोपश्रमभाव जेनेछे; अन्तर्मुहूर्तमां द्वादशांगी भणवानी शक्ति होय. स्पष्ट प्रगटाक्षरथी द्वादशांगी भणे भणतां श्रम न उपजे, ते वाग्वलि साधु जाणवो.

३ कायवल्ली साधु एक मास काउसग्ग ध्याने उभो रहे. तथा चार मास काउसग्ग ध्याने उभो रहे. वर्ष पर्यंत उभो रहे. वीर्यांतराय कर्मनो क्षयोपञ्चमभाव साधुने प्रगटे, तेने कायब-ली साधु कहीए. ते जो वल्लविकार करे तो पोतानी टचल्ली आंगुलीथी त्रण लोक उद्धरे

ग्ही आँषधऋदि कहेंगे.

औषधऋदिना आठ भेद जाणवा. १ आमस्पर्श, २ श्लेष्म-स्पर्श, ३ जलस्पर्श, ४ मलस्पर्श, ५ विट्स्पर्श, ६ सर्वावयवस्पर्श, ७ आशीविष, ८ दृष्टिविष.

१ आमस्पर्ध-साधुना दाथ पगना स्पर्धथी सर्व रोग नाक्ष पामे. अथन(साधु ज्यां वेसे त्यांनी धुळना स्पर्धथी सर्व रोग जाय. (())

तावविग्दुः

तथा तेमना शरीर स्पर्श करनार वायुना लागवाथी मरकी विगेरे सर्व रोग जाय.

- २ श्लेष्मस्पर्ध-श्लेष्म, धुंक, विगेरेथी अनेक रोगनो नाज्ञ थाय.
- ३ जलौषधी लब्धि-प्रस्वेदथी शरीरे धूळ लागीछे ते धूळ जेने लागे तेना सर्व रोग मटे.
- ४ मल्लोेषधी लब्धि-कर्णमेल, दांतमेल, नासीकामेल, चक्षुमेल, जिब्हामेल, ज्यां लागे त्यांना सर्व रोग जाय.
- ५ विडौषधी लब्बि-विट्, उझार, शुक्र, मूत्र, साधुशरीर मेल दुःसाध्य रोगने पण क्षय करे.
- ७ आर्शीविंष लब्धि-विष सहित आहार कोइ साधुने दे तो ते आहार अमृतमय होय, तथा विषथी मूच्र्छा पामेला जीबो साधुनां वचन सांभळी तत्काल निर्विष होय.
- ८ दृष्टिविषऌब्धि-साधुनी दृष्टि ज्यां प्रसरे त्यां वेद तथा विषयी पीडया जीवो निर्विष होय, तथा दृष्टिविपऌब्धिनाधणी साधु कोपथी देखेता अन्नपाणी सर्व विष होय. अने दयापरिणा-

हत्वविन्दुः

(40)

मथी अन्नपाणीने देखे तो सविष आहारपाणी निर्विषपणे प-रिणमे विष महा विष देव पण दृष्टिविष लब्धिधारक सा-धुनुं तेज सही शके नहीं.

हवे सातमी रसऋदिनुं स्वरूप कहेंडे.

रसऋद्विना छ भेद कहेछे-१ आस्यविषालब्धि, २ दृष्टिवि-षालब्धि, ३ क्षीराश्रवीलब्धि, ४ मध्वाश्रवीलब्धि, ५ सर्पिराश्रवी लब्धि, ६ अप्रतश्राविलब्धिः

- १ आस्यविषा ऌब्धि-मक्रुष्ट तपोक्ली साधु कोपथी बोले के तुं मरी जा एम बोलतांज जेम विष खाधेल मृत्यु पामे तेन सा-धुना कोपथी मृत्यु पामे.
- २ दष्टिविषालब्धि-तपोवलि साधु कोधद्रधिथी जेने देखे ते जीव तत्काल जेम विषवायुथी द्रक्ष पडे तेम मरी जाय.
- ३ क्षीराश्रवी लब्धि-छलो आहार साधुने कोइ आपे पण सा-धुना हस्तमां क्षीररस समान आहार थाय, कोइ शरीरे क्षीण दुर्बल होय तेने साधु पुष्टिकर वचन कहे तो क्षीणता दुर्बल-पणुं नाक्ष पाये.
- ४ मधुश्र विणी लब्धि-कटुक कषायलों नीरस आहार साधुने दीधो होय. ज्यारे ते आहार साधु हाथमां ले त्यारे मधु

(40)

त्तस्वबिन्दु;

समान सरस अने पुष्टिदायक होय. दुःखे पीडाता लोकने साधुनां वचन मधुनी पेठे मीठां लागे. आर्त, आपदा, रोग, बन्धन सर्व नाज्ञ पामे.

- ५ सर्पिंगश्रत लोब्य-छुखो अन्नपाणी साधुने पुष्टिकारक अने सुरस होय. घृत मधुर पुष्टकारि आहार होय. सर्पे पीडित माणीने नीरोगी करे. साधुनां वचन मीठां प्यारां व्हालां लागे.
- ६ अमृतश्राविणी लब्धि-अमृत समान आहार साधुने वचने थाय. विषमय आहार अमृतमय थाय.

ञाठमी क्तेत्रऋदिनुं स्वरूप कहेवे.

क्षेत्रऋदिना वे भेदछे. १ अक्षीण महानसी लब्धि, २ बीजी आक्षीण महालय लब्धि.

१ अक्षीण महानसी लब्धि-लाभांतराय कर्मना क्षयोपश्चने साधु भीक्षार्थ भगतो कोइना घेर आवे त्यां आहार अल्पळे. अ-ल्पमांथी पण भक्तिथी साधुने चहोरावे. पश्चात् अल्प आहार रहे. तेना घरे चक्रवर्ति सैन्य आते. ते सर्वने अल्प आहार-मांथी अन्न काढी जमाडे पण खुटे नहीं. अने आहारनो रस तत्त्वविन्दुः

(45)

कटुक, आम्ल, तिक्त, मधुर, विगेरे स्वादवाळो खातां लागे ते अक्षीण महानसी लब्धिनो मताप जाणवो.

२ बीजी अक्षीण महालय-महालय कहेतां भोजनशाला-चार हाथनोविस्तार रसोइनोज्यांजमण माटेहोयछे त्यांपुण्योदयथी साधु भिक्षार्थे आवे. त्यारे भोजनशालामां सरस आदार देखाय. साधुना महिमाथी मुवर्णनां, रूपानां, विगेरे सरस आहार पूर्ण भोजन देखाय. चक्रवर्ति सैन्य जमे तो पण आ-हार खूटे नहीं. तिर्यंच पण आहारथी तृप्त होय. एवं ते ऋद्विवाळा साधुनुं सामर्थ्यछे. तथा तेवो साधु जगत्त्रयीने पण क्षोभ पमाडे. इति क्षेत्रऋद्वि वर्णनम्.

मधम बुद्धिना भेद अढार तथा वीजी क्रियाऋद्धिना नव भेद. त्रीजी विक्रियाऋद्विना ११ एकादश भेद. चोथी तपोऋद्धिना सात भेद. पांचमी वल्रऋदिना त्रण भेद. छठी औषवऋद्धिना आठ भेद. सातमी रसऋदिना छ भेद. अने आठमी क्षेत्रऋ-द्विना वे भेद एम सर्व मळी अ ठ ऋद्विना चोसठ भेद थायछे.

१८२ स्वाद्वाद दर्शनमां सम्मतितर्के समवाय संबंधनुं खण्डन कर्युंडे. द्वितीयकांण्ड सम्मतितर्के प.-४६६

गाथा.

कालो सहाव णियइ, पुव्वकयं पुरिस कारणेगंता मिच्छत्तं ते चेव, समासर्ड होंत्ति सम्मत्तं ॥१॥

१८५ मति, अवधि, अने वेवल साकार अने अनाकार वे भेदे छे अने श्रुत तथा मनः पर्यव, साकारज छे,

श्लोक- तत्त्वार्थं मुत्र इत्ति-साकारः प्रत्ययः सर्वो, विमुक्तः संशयादिना साकारार्थपरिच्छेदात, प्रमाणं तन्मनीषिणां ॥ १॥

मनुष्य गावसा प्रण समाकवर्षा प्रधः प्रसायसमा येथ पाण छ समकितछे. बाकोना देवेाने बेछे, असंख्यात वर्षायुक तिर्यंच पंचेन्द्रियने त्रण समकित मनुष्य-वत्छे, बाकीना संख्याता वर्ष आयुष्यवाळाने बे समकितछे.

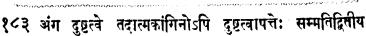
मनुष्य गतिमां त्रण समकितहायछे. वैमानिकमां त्रण प्रकारनुं समकितछेः वाकोना देवेाने वेछे,

१८४ आद्य त्रण नरकमांत्रण सम्यक्त्व पनायछे-तेमां क्षायिक पार-भविकछे-उपत्रम अने क्षयोपञम तद्भविकछे.

जह जह बहुस्सुर्ड, समर्ठय सिंस गण संपरिवुडोय अविणिच्छिर्डय समए, तह तह सिद्धंतपडिणीई.॥१॥

सम्मतितर्भ द्वितीयकाण्ड. पत्र ५००.

कांड पत्र ५००

(00

तत्त्वबिन्दुः

(01)

तरत्रविन्दुः

१८६ चार समयनी विग्रह गतिमां बीजेा अने त्रीजेा समय अणा-हारी हेायछे, ओजाहार, ऌेामाहार अने कवलाहार,पूर्वेाक्त बे समयमां नथीः कार्मण वर्गणानेा आहार तेा ए वे समयमां पण हेाय छे.

- १८७ रुजुगति एक समयनी हेाय छे अने तेमां आहार छे.
- १८८ केवली समुद्घातमां त्रीजा, चेाथा अने पांचमा समयमां जीव अणाहारी छे, पहेला समयमां केवली समुद्घातकाले औदारिक, बीजामां औदारिक मिश्र, त्रीजामां कार्मण, चेाथामां कार्मण येाग, पांचमामां कार्मण येाग, छठामां तथा सातमामां मिश्र, अने आठमामां औटारियाग-
- १८९ तेरमा गुणठाणे सत्य भाषायाग, तथा असत्याअमृषाभाषा याग, अने सत्यमनेायाग तथा असत्यामृषामनेायाग हे।य. तथा औदारिक, औदारिक मिश्र अने कार्मण सर्व मळी सात योग होय.
- १९० केाइक आचार्य शरीर कांतिने तेजसनुं कार्य गणे छे.

(90)	तस्वविन्दुः	:
• • • • • • • • • • • • • • • • •		

१९१ कार्मण बरीरथी कार्मण वर्गणा भिन्न छे. कथंचित् अभिन्नपण छे

- १९२ तेजस शरीरने केाइ आचार्य अनादि मानता नथी तेमना मतमां तेजेालब्धिथी तेजस शरीर उत्पन्न थाय छे, अने ते कहेछे के– क्रोधावेशे तेजेालब्धिथी–उष्णतेजः शरीर अने दया परिणा-मथी शोततेजः शरीर उत्पन्न थइ अनुक्रमे घात अने उपकार करे छे.
- १९३ मनुष्य अने तिर्थेच आहार पर्याप्ति एक समयमां पूरी करे अने बाकीनी पर्याप्ति अन्तर्म्यहुर्तमां करे.देवता अने नारकी आहार प-र्याप्तिअन्तर्म्यहुर्तमां करे.अनेवाकीनी पर्याप्तिया एकसमयमांमां करे.
- १९४ एकपरमाणुनुं प्रतिविंब पडतुंनथी.अनंताणुक स्कंधनुं प्रति विंबपढे,
- १९५ औदारिक इारीर असंख्यातां अने औदारिक इारीर धारण करनारा जीव अनंत. कारण के साधारण वनस्पतिमां अनंत जीवतुं एक इारीरछे.

(32)

१९६ वैक्रिय शरीर असंख्यातां, तेजस अनंतां, कार्मण शरीर अनंतां, आहारक संख्यातां जाणवां.

- १९७ कार्मण शरीरनो वंध आठमा गुणठाणा सुधी होयछे.
- १९८ विग्रहगतिमां सातकर्मनो अव्यक्त वंध थायछे.
- १९९ विग्रहगतिमां भोग परेशोद्यथी होय.
- २०० विग्रहगतिमां मनोव्यापाराभावछे.
- २०१ तेरमे गुणठाणे ज्ञाता अने अज्ञातानो मदेशोट्य तथा विपाकोट्य लोहीखंडवाडानी पेठे होय.
- २०२ आहारकरुब्धिथी आहारक शरीर करै त्यारे छ पर्याप्ति अन्त-मुंहूर्तमां करे.

(७४) तस्वाबिन्दुः

२०३ आहारक शरीरमां उपभोगनो संभवछे.

- २०४ आहारक शरीर आहारकमिश्र छठा गुणठाणे होय. आहारक शरीर सातमा गुणठाणे होय.
- २०५ छठा सातमा रेगुणठाणे शंकामोहनीय होय.
- २०६ चौट्पूर्वधारी आहारकर्रे शरीरने पूछवा मोकले त्यां केवली न होय तो अन्यत्र जवा आहारक बंधन करे.
- २०७ सर्व चउद पूर्वधारीओने कंइ आहारक लब्धि उत्पन्न थाय एवो नियम नथी.
- २०८ भिनाक्षर चतुर्दश पूर्वधरने श्रुतकेवली कहेछे तेने संशय होय नहीं.

११३ तेणउयनवसएहिं, समइकंतेहिंवद्धमाणार्ज पज्जूसवण चउथ्यी, कालग सुरिहिंतो अविआ.

- २१२ महतकमां आत्माना बहु मदेशोछे. अने मस्तकमां वेदना पण घगीछे, मर्मस्थानोमां आयु भेदछे. भेद एटले छेद, ज्यां आत्माना पदेश घणा होय त्यां आयुनां दलियां विशेष होयछे.
- तत्त्वार्थ अ. म. १६ सूत्र.
- २११ ज्यां आत्माना मदेशो सम्रदायीभूत थइने रहे तेने मर्मस्यान कहेछे.
- २१० चउद पूर्वधारी कपाय कुशील होय.
- २०९ भिन्नाक्षर अने अभिनाक्षर बेने आहारकलब्धि उत्पन्न थाय. तेमां अभिन्नाक्षर चतुर्दश पूर्वधर आहारकलब्धि फोरवे. भिन्नाक्षर चतुर्दशपूर्वी, लब्धि फोरवे नहि. भिन्नाक्षर चउद प्रवेधारी अभगत होय. अभिनाक्षरवाळो ममत्त होय.
- त्तरवभिन्दुः (94)

(ं७६ः) तस्त्रविम्दुः

२१४ तीर्थेकरना जन्म समये असंख्य चंद्र सूर्य आवेः एवं त्रिषष्ठि-शळाका पुरुषचरित्रमां, शांतिनाथ चरित्रमां तथा आवश्यक चूणिंमांछे.

- २१५ अं हि्रीपदन्तति, छठा अंतन्तुं उपांग जाणवुं, एम ठाणांगहत्तिना चोथा ठाणेछे.
- २१६ तीर्थकरने समुद्धात होय, निषेध नथी एम आवश्यक चूर्णिमांछे
- ११७ गृहस्थावासमां तीर्थकरने साधु नमस्कार करे नहीं. तेनो पाठ गृहवासस्थाः साधूनां नमस्कारानही अविरतत्वात्.

माधुने नगस्कार निषेध्यो पण श्रावकने निषेध्यो नथी.

२१८ मिथ्यात्वीने अवधिदर्शन पण होय एवं भगवती सूत्रेछे. चोया कर्मग्रंथनी २१ एकवीसमी गाथामां निषेध पणछे. पत्रवणा टीकामां थे मत छे. तस्वबिन्दुः (७७)

२१९ जिनकल्पी ते भवमां म्रुक्ति पामे नहीं. एम श्रीकल्पमाष्यमां तथा सारोद्धार द्वत्तिमांछे.

- २२० नारकी जीव वेदनाथी एक गाउ उंचा उछ्र्छे एम जीवाभि-गम सिद्धांतमां कह्युंछे.
- २२१ सर्व वक्ताओ काययोगवडे शब्दद्रव्योने ग्रइण करेछे. वचन योगथी शब्दद्रव्यनुं निसर्जन करेछे. तनुयोग विशेष मनोयोग अने वचतयोग छे. काययोगवडे मनोद्रव्यनुं ग्रहण थायछे. काय योगवडे वक्ता शब्दद्रव्यनुं ग्रहण करेछे. अने जे जे संरंभथी मूकेछे ते वाचिकयोग जाणवो. तेमज मनोद्रव्यनुं ग्रहण तो काययोगथीछे पण जेवडे मनोद्रव्यने चिंतामां व्या-पारयुक्त करेछे ते मानसिकयोग जाणवो. एम तनुयोग एकछे पग पूर्वीक उपाधिना भेदथी त्रण मकारे विभक्तछे. आटलाज भेद मात्रथी मानसिक अने वाचिक योगने भिन्न ठराव्या तो मांगापानने पण चतुर्थयोग तरीके केम स्थापन कर्यी नहीं. समाधान=जेम स्वाध्याय, परबोध, निश्चय वगेरे वाचिकयोगनुं फल नित्र देखायडे तथा धर्मध्यानादिक मननुं फल मिन्न देखायछे ते ममाणे माणापाननुं भिन्न फल देखादं नथी. तेथी तेने भिन्न कर्यी नथी.

(50)	
•			

तत्त्वबिन्दुः

- २२२ प्रथम समये ग्रहित भाषाद्रव्यने द्वितीय समयमां मूबे.छे. पण तेज प्रथम समयमां मूकाती नथी.द्वितीय समय गृहीत भाषा द्रव्यने तृतीय समयमां वक्ता मूकेछे. वचे एक समयनुं अंतर पढेछे. द्वितीय समयमां, प्रथम समयमां गृहित भाषाद्रव्यनुं ग्रंचन तथा ग्रहण थायछे. एम प्रथम अने चरम समय मूकीने मध्यना समयमां भाषाद्रव्यनुं ग्रहण अने ग्रंचन थायछे. चरम समयमां फक्त ग्रंचनज थाय छे. ग्रहण स्वतंत्रछे अने निसर्जनछे ते ग्रहण विना थतुं नथी माटे परतंत्रछे.
- २२३ वाग्द्रव्य तुं ग्रहण तथा ग्रहण करेलानो निसर्ग तथा भाषा ए त्रण पण जघन्यथी एक समयमां थायछे. ए मत्येक त्रणनो उत्कृष्ट काल अन्तर्मुहुर्तनो जाणवो.
- २२४ एक समयमां बहु क्रियाओ थइ शवे.छे. औदारिक, वैक्रिय, आहारक, त्रग कायाथी वाग्द्रव्यतुं प्ररूग जाणवुं. तथा ते त्रगथी वाग्द्रव्यतुं निसर्जन जाणवुं.
- २२५ महा प्रयत्नवाळाने वाक्द्रव्य ग्रहण निसर्जनमां अन्तर्ग्वह । थाय छे. अल्प प्रयत्नवाळाने अन्तर्ग्वहर्तनुं प्रमाण नथी.

(99)

तत्त्वाबिन्दुः

- २२६ भाषणाभिमाय सामग्री परिणामे वक्ता वाग्द्रव्यने ग्रहेछे, मूके छे, नान्यथा, भाषाद्रव्य मूक्या छतां चउदराजलोकमां व्याप्त थाय छे. चार समयमां कोइ संबंधी भाषावडे चउद राजलोक व्याप्त थायछे. मंद मयत्नवाळो पुरुष अखंडित सकल भाषा-द्रव्योने मूके छे, अन्य निरोगी तीव्र मयत्नवाळो वक्ता आदान निसर्गवडे भाषाद्रव्यने खंडखंड करी मूकेछे. तेथी तीव्र मयत्नवाळो वक्ता चउद राजलोकमां भाषाद्रव्य व्याप्त करेछे. मंद मयत्नवाळा वक्ताथी नीकळेलां अखंड भाषाद्रव्य संख्या-ता योजन जइ शब्द्परिणामनो त्यांग करेछे. अने जे महा मयत्न वक्ताछे ते तो मथम भिन्न खंड करी भाषाद्रव्यने काढेछे. ते अनन्त गुण वर्धमान पट्दिशामां लोकांत व्याप्त थायछे.
 - २२७ केवली सम्रुद्धात क्रमनी पेठे चार समयवडे चउद राज-लोक भाषाद्रव्यवडे व्याप्त थायछे. केटलाक भाषाद्रव्यवडे त्रण समयमां लोक पूर्णता मानेछे. त्रसनाडीनी वहार विदि-शाथी भाषक, भाषाद्रव्यने मूके तो चतुर्दश राजलोक पूरणमां पंचसमय लागे. त्रस नाडीनी वहार दिशामां स्थितवक्ता भा-पाद्रव्य मूके तो चार समयमां लोक पूर्णता थाय.

२२८ अचित्त महा पुद्गल स्कंध होय अने ते केवल विश्रसा परि-णाम वाळेा हेाय छे. तेने चउद राज लेाकनी व्याप्तिमां चार (60)

तत्त्वविन्दुः

समय लागे छे. अचित्त महास्कंध अन्यपुद्रलोने स्वात्म स्वरूप करतो नथी पण^{क्}ते पोताना पुद्रलो वडे लोक पूरणता करे;छे, तेमां पराघात पण[्]तिथी जो अचित्त महास्कंधमां पराघात होय ते। ते पण त्रण समयमां लेक पूर्णता करे पण तेम नथी.

- २२९ इहा. अपोह. विमर्ष. मार्गणा; गवेषण, संज्ञा. स्मृति. मति. बुद्धि. प्रज्ञा. इत्यादि आभिनिवेाधिक ज्ञानना पर्याय वाची ग्रब्द छे.
- २३० अन्वयि व्यतिरेक पदार्थानी पर्या लेाचनाने इहा कहे छे, अपेाहने (अपाय) निश्चय कहे छे. अपायनी पूर्वे अने इहानी उत्तरे पायः झिरकंडूयनादि पुरुष धर्म घटे छे. इतिसंपत्ययने विमर्ष कहेछे. अन्वयधर्मान्वेषणने मार्गणा कहे छे. व्यतिरेक धर्मालेाचनने गवेषणा कहे छे, अवग्रहेात्तर कालभाषी मति विशेषने संज्ञा कहे छे. पूर्वानुभूतार्थ आलंबनमत्ययने स्मृति कहे छे. मननकरखुं ते मति कथंचित् अर्थ परिछेदकमां पण मूक्ष्म धर्मालेाचना रूप बुद्धि जाणवी. विशिष्ठ क्षयेापशम जन्ययथावस्थित धर्मालेाचनरूप प्रज्ञा जाणवी.

तत्त्वाबिन्दुः

· (<\$)

२३१ द्रव्यथी, मतिज्ञानी, आदेशथी सर्व द्रव्य जाणे छे. आदेश-एटले ज्ञातव्य वस्तु भकार. ते वे प्रकारे छे. १ सामान्य प्रकार. २ विशेष प्रकार. त्यां आधादेश सामान्य प्रकारथी. सर्व ध-र्मास्तिकायादि जाणे छे.

> असंख्य प्रदेशात्मक लेकिव्यापक. अमूर्त, गति सहाय गुणवान् धर्मास्तिकाय ले. एम केटला पर्याय विशिष्ट द्रव्योने सामान्य-तः मतिज्ञानी जाणे ले. पण सर्व विशेष तथा सर्व पर्यायोने मतिज्ञानी जाणतो नथी. सर्व विशेष सर्व भेदोनुं संपूर्ण भासन तो केवलज्ञानमां थाय ले.

२३२ क्षेत्र थकी सामान्य प्रकारे मतिज्ञानी केटलाक पर्याय विश्विष्ट लोकालोकने जाणे छे.

२३३ कालथकी वर्तमान,भूत अनेभविष्यने मतिज्ञानी सामान्यतः जाणेछे

२३४ भावथी मतिज्ञानी. सर्व औदयिक आदि भावोनो अनंतमो भाग जाणे छे.

(62)

तस्वधिन्दुः

२३५ क्षेत्र, काल, बे सामान्यथी द्रव्यमांज समाय छे. केवल भेदवडे ते रूढ छे. माटे पृथक् ग्रहण कर्युं छे. एम जाणवुं.

२३६ एकेन्द्रियमां मतिज्ञान नथी. मतिज्ञाननो तेमां पूर्वप्रतिपत्र वा प्रतिपद्यमानक भेद नथी.

२३७ मनःपर्यांय ज्ञानियो सर्वे पूर्वश्रतिपन्न होय छे. पण प्रतिपद्यमानक नथी. सम्यक्त्व सहचरित प्राप्त मतिज्ञानने पश्चात् अप्रमत्तसं-यतावस्थामां मनःपर्यव ज्ञाननी उत्पत्ति छे माटे. सम्यक्त्व सहचरित चारित्र ऌाभमांतोमनःपर्यव ज्ञान उत्पन्न थतुं नथी.

२३८ अपोह-अपाय कहेवाय छे. ते मतिज्ञाननो तृतीय भेद छे. अ-पाय निश्चय कहेवाय छे. धृतिने धारणा कहे छे. मति मज्ञा शब्दवडे सर्व मतिज्ञान कहेवाय छे. तत्त्ववि-दु: (८३)

२३९ ईहा-विमर्वण, मार्गण-गवेपण. संज्ञा लक्षण सर्व ईहा जाणवी ए सर्वनो ईहामां अन्तर्भाव थाय छे.

२४० सर्व वस्तुओना अभिलाप वाचक अब्दो के जे वचन रूपताने पाम्या छे ते वचन पर्याय जाणवा.

२४१ वाचकज्ञब्दाना अभिघेयात्मभूत सर्व अर्थ पर्याय जाणवा.

२४२ मतिज्ञानना मति, प्रज्ञान, ग्रहा, ईहादि सर्व वाचक ध्वनिरूप वचन पर्याय जाणवा.

२४३ मतिज्ञानरूप अभिधेय भेदो सर्व अर्थपर्याय जाणवा.

तस्वबिन्दुः

२४४ अवग्रहादि एकेक शब्दथी मतिज्ञानना सर्व प्रकारनुं ग्रहण थाय छे. सर्वनुं ग्रहण करे ते अवग्रह. एम व्युत्पत्तिथी मतिज्ञानना ईहा, अपाय, धारणारूप भेदोनुं ग्रहण थयुं, चेछालक्षणरूप ईहामां मतिज्ञानना सर्व भेदो समाय छे. अवगमनरूप अपायमां सर्व भेदोनो अन्तःपात थाय छे. धरणलक्षण धारणाथी सर्व भेदोनुं ग्रहण थाय छे. अपेक्षाए आ व्याख्या समजवी.

२४५ अवग्रहादि लक्षणनो अर्थ विशेष मात्र अंगीकार करी अवग्र-हादि शब्दो भिन्न वर्त छे.

२४६ चतुर्गतिमां मतिज्ञान पूर्वप्रतिपन्न नियमथी होयछे. प्रतिपद्य-मानकनी भजना. विवक्षितकाळे कदापि होयछे. प्रतिपद्य-मानक नथी होता.

२४७ आभिनिवोधिक प्रतिपत्ति प्रथम समयमां प्रतिपद्यमानक कहे-वायछे, अने द्वितीयादि समयोमां पूर्वप्रतिपन्न ए प्रमाणे आ बेनो विज्ञेषछे.

तस्वबिम्दुः (८५)

२४८ एवे.न्द्रियमां पूर्वप्रतिपन्न अने प्रतिपद्यमानक उभयनो अभावछे. कर्मग्रंथना मत प्रमाणे ऌब्धि पर्याप्त बादर पृथ्वी, अप्, वन-स्पति, अकरणपर्याप्ति अवस्थामां पूर्वप्रतिपन्न होय. ते समये सास्वादन समकितनी अस्तिताछे माटे.

२४९ विकलेन्द्रिय, उभयना मत प्रमाणे करण अपर्याप्ता, सास्वादनने पूर्वभवथी अंगीकार करीने आवे ते अपेक्षाए पूर्वप्रतिपन्न होय. पण प्रतिपद्यमान न होय.

२५० पंचेन्द्रियजीव तो सामान्यतः नियमथी पूर्वप्रतिपत्र होय. प्रति-पद्यमानकनी तो भजना जाणवी.

२५१ कायद्वारमां पृथिवी, अए, तेउ, वायु, वनस्पतिमां उभयाभाव जाणवो. त्रसकायमां पंचेन्द्रियनी पेठे जाणवुं.

(28)		
•	•			

२५२ मन वचन अने कायाना सम्रुदाये त्रणयोगमां पंचेन्द्रियनी पेठे जाणवुं, मनरहित कायवाणीयोगियोने ता विकलेन्द्रियनी पेठे जाणवुं. केवलकाययोगीओ तो एकेन्द्रियनी पेठे जाणवा.

तत्त्वबिन्दुः

२५३ त्रण प्रकारना वेदमां पंचेन्द्रियनी पेठे भावना करवी.

२५४ अनंतानुबंधी चार प्रकारना कषायमां साखादन अंगीकार करी पूर्वप्रतिपन्न लाभेछे पण प्रतिपद्यमानक नहि. बाकीना बार कषायमां पंचेन्द्रियनी पेठे भावना करवी.

२५५ भावलेक्या अंगीकार करी ऋष्णादिक त्रणमां पूर्वप्रतिपत्न होय पण प्रतिपद्यमानक नहि. प्रशस्त त्रणलेक्यामां पंचेन्द्रियनी षेठे जाणवुं.

तत्त्वबिन्दुः

(00)

२५६ व्यवहारनये मिथ्यादृष्टि अज्ञानी छे, ते सम्यक्त्व ज्ञाननो पति-पद्यमानक होयछे. पण सम्यक्त्व ज्ञान सहित नहि. निश्चयनय कहेछे के सम्यग् दृष्टि ज्ञानी, सम्यक्त्व अने ज्ञानने अंगीकार करेछे. पण मिथ्यादृष्टि अज्ञानी अंगीकार करता नथी.

२५७ व्यवहारनयथी मति,श्रुत, अवधि,मनःपर्यवज्ञानी,आभिनिबोधि-कना पूर्वप्रतिपन्न होयछे. पण प्रतिपद्यमानक नथी. केबल्लीने तो उभयाभाव होयछे. कारणके तेमने क्षायोपज्ञमिकज्ञाना-तीतपणुंछे.

२५८ मत्यज्ञान, श्रुताज्ञान अने विभंगज्ञानवाळा तो प्रतिपद्यपान कदाचित् होयळे पण पूर्वप्रतिपन्न नथी. निश्वयनयमतथी मतिश्रुत अवधिज्ञानियो पूर्वप्रतिपन्न नियमथी होयळे. प्रतिपद्यमानकनी पण भजना जाणवी. मनःपर्यवज्ञानी तो पूर्वप्रतिपन्न होयळे पण प्रतिपद्यमानक नथी. पूर्व सम्यक्त्वलाभ कालमां प्रतिपन्न मतिज्ञानिने पश्चात् यति अवस्थामां मनःपर्यायज्ञाननो सद्भाव होयळे. मत्यादि अज्ञानवाळाओने उभयाभावज होयळे. ज्ञा-निने ज्ञाननी प्रतिपत्ति निश्चयथीळे माटे.

- (८८) तस्वाहि
 - तस्वबिन्दु:
- २५९ चक्षु, अचक्षु, अने अवधिदर्शन,ए त्रणमां ऌब्धि अंगीकार करी पूर्वप्रतिपन्न नियमथी होयछे. प्रतिपद्यमानकनी भजना जाणवी. तेना उपयोगने आश्रितो पूर्वप्रतिपन्न होय पण प्रतिपद्यमानक नथी. मतिज्ञानने ऌब्धिपणुंछे. दर्शनोपयोगमां तेनो निषेधछे माटे केवलदर्शनमां उभयाभावछे.

२६० संयतद्वारमां संयतादिक आभिनिवोधिकना पूर्वप्रतिपन्न नियमतः होयछे. प्रतिपद्यमानक पण भजनाथी जाणवा. कोइ अत्यंत विशुद्धिथी सम्यक्त्व, चारित्र युगपत् अंगीकार करेछे ते अव-स्थामां ते संयत, मतिनो प्रतिपद्यमानक होयछे.

२६१ पंचज्ञान, साकार उपयोगवाळां जाणवां. चार दर्शनमां अना-कार उपयोगळे. साकार उपयोगमां पूर्वप्रतिपच नियमथीछे. प्रतिपद्यमानक तो भजनाथी. अनाकार उपयोगमां तो पूर्वप्रति-पत्नज होयछे. पण प्रतिपद्यमानक नथी. कारणके अनाकार उपयोगमां लब्धिनी उत्पत्तिनो प्रतिषेध कर्योछे माटे.

तस्वविन्दुः (८९)

२६२ आहारक तो साकारोपयोगवंतनी पेठे जागवा. अनाहारक तो अपांतरालगतिमां पूर्वमतिपन्न संभवेछे. पण प्रतिपद्यमानक तो होता नथी.

२६३ भाषाऌब्धिक कोइ भाषमाण वा अभाषमाण, मतिज्ञानने पामे छे. वा पूर्वप्रतिपत्न होयछे. भाषाऌब्धियुतमनुष्यादि जातिनी अपेक्षाए पूर्वप्रतिपन्न नियमथी पमायछे. प्रतिपद्यमानक पण भजनाथी जाणवो.

२६४ परीत्ताः मत्येक शरीरियो वा अल्प भववाळा जीवो ए बे पण पूर्व प्रतिपन्न नियमथी पमायछे. प्रतिपद्यमान तो भजनाथी. अपरीता=साधारण शरीरवाळा उपार्धपुद्रल परावर्त्तथी उपर छे संसार ते जेने एवा जीवो मिथ्यादृष्ट्रिपणाथी ते बेमां उभ-याभावछे.

षट्पर्याप्तिथी पर्याप्ति, परितवत् जाणवा. अपर्याप्ता तो पूर्व भति-पन्नज होयछे. सूक्ष्मद्वारमां सूक्ष्म उभयविकल होयछे. बादर तो पर्याप्तनी पेठे जाणवा.

(80)
١.	4-	

२६५ दीर्घकालिकोपदेशवडे संज्ञिनुं ग्रहण जाणवुं. तेनी भावना बा-दरनी पेठे करवी. असंज्ञितो अपर्याप्तनी पेठे जाणवा. भव-सिद्धि, संज्ञीनी पेठे जाणवा. अभवसिद्धिक तो उभय शून्य जाणवा. चरमभव जेनेछे एवा जीवो तो भव्यनी पेठे अने अचरमते अभव्यवत् जाणवा.

कोइ पण विविश्तित समयमां प्रतिपद्यमानक मतिज्ञानीनी पाप्ति पक्षमां जघन्यथी एकलाभे. अने उत्कृष्टथी तो सर्व लोकमां क्षेत्र पल्योपमनो असंख्यातमो भाग लाभे. पूर्वप्रतिपन्नमां तो जघन्य अने उत्कृष्टथी क्षेत्र पल्योपम असंख्येय भाग प्रदेश राशिम-माण मतिज्ञानियो लाभे.

२६६ नाना जीवोनी अपेक्षार सर्वमतिज्ञानियो लोकना असंख्यात भागने पामे

मतिज्ञाननो बे प्रकारे काल चिंतववा योग्यछे. उपयोगथी अने लब्धिथी, एकजीवने मतिज्ञाननो उपयोग जघन्य अने उत्क्रुष्टथी अन्तर्म्रहूर्तमान होयछे. ते थकी उपरतो अन्य उपयोगमां गमन होयछे. सर्वलोकवर्तिमति ज्ञानियोनो आज उपयोगकाल जाणवो. आ अन्तर्म्महूर्त बेवल बृहत्तर जाणवुं. लब्धिनी अपेक्षाए मति-ज्ञाबनो काल, अवाप्त सम्यक्त्व जेनेछे एवा एक जीवने जघ-न्यत्री अन्तर्म्महूर्त जाणवो. अने उत्क्रुष्टथी एक जीवनी अपेक्षाए सार्तिरेक छासटसागरोपमनो काल जाणवो. मतिज्ञानावरण क्षयोपज्ञमरूपा लब्धि जाणवी. तस्वबिन्दुः

(31)

२६७ मतिज्ञानियो शेपनीवोना अनंतमा भागे वर्तेछे. आभिनिवोधिक (मतिज्ञानियो) सईछोक्रमां असंख्याताछे.

२६८ सर्वथी स्तोक, मनःपर्यव ज्ञानियो जाणवा. अवधिज्ञानी असं-ख्यातगुणा जाणवा. मतिज्ञानी अने श्रुतज्ञानी वे स्वस्थानमां तुल्यछे. केवलज्ञानी अनंतगुणाले.

२६९ मतिज्ञानावरग कर्षनी उदीरणा थए छते अने अनुदीर्ग उपज्ञांत थए छते मतिज्ञान उत्पन्न थायछे १ क्षयोपज्ञमभावे मतिज्ञानछे. पण अन्यज्ञेष औदयिक आदि भावे नथी. सर्वथी थोडा मति-ज्ञानि मनुष्यो. तेथी नारक असंख्यातगुणा, तेथी तिर्थच, तेथी देवो.

२७० दीर्घ संसार जेनेछे ते ऋष्णपाक्षिक कहेवायछे. बहु पापना उदयथी छष्णपाक्षिक गणायछे.

तत्त्वविश्वः

२७१ सम्यग्दृष्टिना संज्ञयादि पण ज्ञान स्वरूपछे.

२७२ एक परमाणुमां अस्तिधर्म अने नास्तिधर्मनी अपेक्षाए संपूर्भ जगत् समायछे, नैश्वयिक अर्थावग्रहना काल एक समयनोछे. ईहा अने अपायनो काल अन्तम्रहूर्त मात्रछे. संख्यात अने असंख्यातकाल, धारणानोछे.

२७३ अविच्युति, स्मृति, वासनाना भेदथो धारणा त्रणमकारनीछे. तेमां अविच्युतिरूप तथा स्मरणरूप धारणा वे छेतेमां प्रत्येकनो काल अन्तर्भुहूर्त जाणवो. अने जे अर्थ ज्ञानावरणक्षयोपश्रमरूप अने स्मृतिनी वीजभूत वासनारूप धारणाछे ते संख्यातावर्षना आयुष्यवालाने संख्यातकालनी जाणवी तथा असंख्यातवर्ष आयुष्यवाला (पल्योपमादि आयुष्यवालाआने) वासनारूप धारणानो असंख्यात काल जाणवो.

२७४ व्यंजनावग्रहनो असंख्यात समयनो कालले.

तरवविन्दुः

(\$2)

व्यवहारिक अर्थावग्रहनो अन्तार्म्वहूर्त काल जाणवो. स्पृष्ट (स्पर्श्वेलां) मात्र शब्द द्रव्योने ओतेन्द्रिय ग्रहण करेछे. घाणेन्द्रिय गंधनां पुद्दलोने ग्रहण करेछे. रसनेन्द्रिय रसनां पुद्गलोने ग्रहण करेछे. स्पर्शेन्द्रिय स्पर्शनां पुद्रलोने ग्रहण करेछे. चक्ष अने मन अमाप्यकारीछे.

२७५ आत्मांगुळ, उत्सेधांगुਲ अने ममाणांगुल. ए त्रण मकारना अंगुलखे.

२७६ आत्मांगु ठथी इन्द्रियोतुं विषय परिमाग जाणवुं. स्पर्शेन्द्रियतुं मान उत्सेघांगुलथी जाणवुं. बाकीनी इन्द्रियोतुं मान आत्मां-गुलथी जाणवुं.

२७७ मेघगर्जितादि शब्दोने ओतेन्द्रिय उत्क्रष्टतः बार योजनथी ग्रहण करेछे. घ्राणेन्द्रिय, रसनेन्द्रिय, स्पर्शनेन्द्रिय आ त्रग इन्द्रियो अनुकमे (88)

तस्वविन्दुः

उत्कृष्टतः नय योजनथी आवेला गंग, रस अने स्पर्शने ग्रहण करे छे. चक्षुरिन्द्रियनो लक्ष योजननो विषयछे. चक्षु इन्द्रियमां पदार्थ आवीने पडता नथी.

सर्कोन्द्रिय, रसेन्द्रिय, घाणेन्द्रिय, अने ओतेन्द्रिय जघन्यथी अंगुलना असंख्यातमा भागथी आवेला स्पर्भ, रस, गंध, बब्द पु-द्रलोने ग्रहण करेले. चञ्च जघन्यथी अंगुलना संख्यातमा भागमां रहेला पदार्थने विषयीभूत करेले.

२७८ मननुं क्षेत्रथकी विषय प्रमाण नथी. २७९ संज्ञाक्षर अने व्यंजनाक्षर ए बे भावश्रुत कारण होवाथी द्रव्य श्रुतछे, ऌब्ध्यक्षर ते भावश्रुत जाणवुं.

२८० अर्थावग्रह, इहा, अपाय अने धारणा, पत्येकने पांच इन्द्रियो अने छट्ठा मनथी गुगतां चोवीस भेद थाय अने तेमां औत्पातिकी आदि चार बुद्धिना भेद उमेरी कोइ मति-ज्ञानना अठावीस भेद माने छे. पग ते शास्त्र सम्मन नथी. 'व्यंजनावग्रहना चार भेद अने अर्थायग्रहादिना चोवीस भेद मळी मतिज्ञानना २८ अठावीश भेद शास्त्रकारे गण्याछे. अने ओत्पातिकी आदि चार प्रकारनी बुद्धि भिन्न गर्याछे.

(94)

२८१ श्रुतनिश्रितना अठावीस भेद, अने औत्पादिकी आदि अश्रुत-निश्रित मतिना भेद जाणना.

२८२ वचन पर्याय पग अनन्तङे अने अर्थपर्याय पग अनन्तङे. एम विश्वेपावइयकमां कथ्युंछे.

२८३ मतिज्ञानल्लंब्ध काल, जघन्यथी समकितवंतने अन्तर्मुहूर्तकाल जाणवो. तेथकी पर मिथ्यात्वमां गमन अने विकल्पे केवल-ज्ञाननी प्राप्ति. मतिनो लब्धि काल उत्कृष्टतः छासठ सागरो-पम अधिक जाणवो. ते वतावेळे. कोइ साधु मति आदिं ज्ञान सहित होय. अने पूर्व कोटि वर्ष पर्यंत चारित्र पाली चार अनुत्तर विमानमां जाय, त्यां तेत्रीस सागरोपमनुं आयुष्य भोगवी पुनः अमतिपाति मतिज्ञानसहित मनुष्यभवमां आवी देशोन पूर्वकोटि मत्रज्या पाली पुनः चार अनुत्तर विमानमां जाय, पुनः अमतिपाति मतिज्ञानसहित मनुष्यभवमां आवी देशोन पूर्वकोटि मत्रज्या पाली पुनः चार अनुत्तर विमानमां जावी, पूर्व कोटी वर्ष दीक्षा पत्नी सिद्धि पामे. एवं चार अनुत्तर विमानमां गएलाने छासठ सागरोपम अधिक देशोन त्रग पूर्व कोटि वर्ष थाय. अथवा अच्युत देवलोकमां वावीस सागरोपमनी स्थितिए त्रण वार उत्पन्न थाय. अने देशोंन पूर्व 99)

तत्त्वविन्दुः

कोटि वर्षना चार मनुष्यभव आंतरे पामी मुक्ति पामे. ते अपे-क्षाए छासठ सागरोपम अधिक देशोन चार पूर्वकोटि वर्ष थाय.

२८४ पांचसो त्रेसठ जीवना भेदछे तेमांथी ४२३ चारसो त्रेवीस भेदमां मतिज्ञान होयछे. मनुष्यना २०२ भेद. देवताना १९८ एकको अठाणु भेद. नारकीना तेर भेद. तिर्थचना दक्ष भेद. सर्व मळी चारसोने त्रेवीस भेदमां मतिज्ञान पमाय.

२८५ सप्तम नरकमांथी नीकलेल जीवो तिर्येचमां उत्पन्न थायले. मन्नुष्यमां उत्पन्न थता नथी.

२८६ देवता अने नारकीओ समकितवंत, मनुष्यगतिमांज आवेछे.

२८७ जीवना पांचसो त्रेसठ भेदमांथी २०३ बसे त्रण भेदमां उप-

(99)

शम समकित पर्याप्तावस्थामांहि पमाय. विशेष के-पांच अनु-त्तर विमानमां जाय तो तेने अपर्याप्तावस्थामां उपशम सम-कित होय, अने पर्याप्तावस्थामां तो पांच अनुत्तर विमानमां क्षयोपशम समकित वा क्षायिक समकित होय. नव लोकां-तिक देवताने उपशम समकित न होय.

२८८ जीवना पांचसे। त्रेसठमांथी १६८ एकसो अडसठ भेदमां क्षायिक समकित होय. १२ बार देवलोक, नव लोकांतिक, नव नवंग्रैवेयक, पांच अनुत्तर विमान, ए पांत्रीसना पर्याप्त अने अपर्याप्त भेद गणतां सित्तेर भेद थाय. त्रीजी नरक सु-धीना पर्याप्ता अने अपर्याप्ता गणतां छ भेद. पन्नर कर्मभूणि अने त्रीस अकर्मभूमिना पिस्तालीश भेद ते पर्याप्ता अने अ-पर्याप्ता गणतां नेवुं भेद थाय. अने तिर्यंच गर्भज पंचेन्द्रियना पर्याप्ता अने अपर्याप्ता ए वे भेद गणतां सर्वे मळी एकसो अडसठ भेद थाय.

२८९ पांचसौ त्रैसठ जीवना भेदछे तेमांथी चारसो त्रेवीस भेद झ-् योपञ्चम समकितमां जाणवा• (96)

तस्वधिन्दु.

२९० क्षायिक वेदक समकित≕गर्भज-मनुष्यना पर्याप्ताना पत्ररभे-दमां पामीए-छत्रकृतिनो क्षायिकभावे क्षय करे, अने समकि-तमोहनीयना चरमदलिक एक समये वेदीने क्षायिक पामे तेने क्षाचिकवेदक समकित कहेछे-नरकगाते, तिर्यंचगति अने देवतानीगति ए त्रणगातिमां परभवनुं आवेऌं क्षायिक सम-कित होय.

२९१ सास्वादन सम्यक्त्व-मनुष्यना वसेनेबेभेद गर्भज पर्याप्ता अने अपर्याप्ता-देवताना एकशोसित्तेर भेदमां पर्याप्ता अने अप-र्याप्तावस्थामां पामीए. नवल्लोकांतिक अने पांच अनुत्तरवि-मानना देवोमां सास्वादन समकित न पामीए. नरकगतिमां सात पर्याप्त भेदमां पामीए. तिर्यचगतिमां एकवीश भेदमां समकित पामीए. पांचतिर्थंच पंचेन्द्रियगर्भजना पर्याप्ता अने अपर्याप्ता मळीने दशभेद-सम्रुष्टिंम तिर्यंच पञ्चेन्द्रियना पांच भेदमां अने त्रणविकलोन्द्रिय ए आठमां अपर्याप्तावस्थामां पा-मीए, तथा पृथ्वी, अप, वनस्पतिनी अपर्याप्तावस्थामां त्रण भेद. सर्व मळी चारसे भेद थाय.

२९२ यम, नियम, आसन, भाणायाम, प्रत्याहार, धारणा, ध्यान अने समाधि-एवं योगनां आठ अंग छे सम्यग्दष्टि जीवने आ आठ अंग, सम्यग् पणे परिणमे छे.

तस्वबिम्द्र.

(99)

२९३ चतुर्दशगुणस्थानकमांथी-प्रथम चोथा, पांचमा, छढा, सातमा, अने तेरमा गुणस्थानके सदाकाल जीव छाभे. अन्यशेष गुण स्थानकमां भजना जाणवी.

२९४ पांचसोत्रेसठ भेदमांथी मिश्रगुणस्थानकमां एकसोअठाणु भेद पामिये. नारकीना पर्याप्ताना सात भेद, तिर्यचगर्भजना पांच भेद. मनुष्यना एकसोने एक पर्याप्ताना भेद, अने पंचाशी भेंद देवताना पर्याप्तावस्था संबंधीना जाणवा.

२९५ अनुगामी, अननुगामी, वर्धमान, अवर्धमान, प्रतिपाती, अत्र-तिपाती ए छ मुकारनुं अवधिज्ञानछे. विशेषाव्ययक.

२९६ उपयोगथी अवधिज्ञान अन्तर्मुहूर्त, अने लब्धिथी अवधिज्ञान छासठ सागरोपम अधिकछे. बेवार विजयादि विमानमां उत्पन्न थाय तेने. उपलब्धियी अवधिनो जघन्य काल एक समयछे. (100)

तत्त्वबिन्दुः

२९७ मनःपर्यवज्ञाननो उत्कृष्ट काल्ठ, देशोन पूर्वकोटि वर्षनोछे. मनः पर्यवज्ञानी मनोद्रव्यना चिन्तानुगुण अनंतरूपादि पर्यायने जाणे. देखे. भावमनतो ज्ञानरूपछे अने ज्ञानतो अमूर्तछे तेथी भावमनने मनःपर्यवज्ञानी देखे नाहि. ट्रव्यमनः स्थितभावोने मनःपर्यवज्ञानी देखे. पग चिन्तनीय बाह्यघटादि वस्तुओने देखे नहि. (विशेषावश्यक.)

२९८ मनोद्रव्यने देखीने पश्चात् अनुमानथी बाह्यपदार्थो जणायछे. द्रव्य मनवडे अवभासित बाह्यींचतनीय घटादिकने अनुमानवडे जाणे. अत्रतो मनोटुब्यने मनःपर्यवज्ञानी साक्षात् जाणे.

२९९ मनःपर्यवज्ञानछि ते मति अने श्रुतसहित होय तो तेने चक्षु अने अचक्षु एम वे दर्शन होयछे. अने जे मनःपर्यवज्ञानी मतिश्रुत अने अवधि सहित होय तेने चक्षु अचक्षु अने अवधि दर्शन, ए त्रण दर्शन होयछे.

३०० अन्य केटलाकनो एवो मत छे के जे अवधिज्ञान युक्त मनः

तत्त्वबिन्दु.

दु. (१०१)

पर्यवज्ञानी होयछे ते मनःपर्यायज्ञानथी जाणेछे अने अवधि ज्ञानवडे देखेछे अने जे अवधिज्ञान रहित मनःपर्यवज्ञानीछे ते मनःपर्याय ज्ञानवडे जाणेछे, पण अवधि दर्शनना अभावथी देखतो नथी मज्ञापना सूत्रमां त्रिशमा पदमां साकारोपयोग विशेषरूप देखवुं कढ्युंछे. साकारोपयोग विशेषतावडे मनःप-र्यवज्ञानी देखे एम स्पष्ट कढ्युंछे.

३०१ कोइ एम कहेछे के उत्सूत्र भाषकने अनन्त संसार होय पण तेनो नियम नथी. जमालि निन्हवादिकने तेम जणातुं नथी. उत्सूत्रभाषकने पण परिणामविशेषे संख्यात, असंख्यात अने अनन्त एम त्रिविध संसार संभवेछे. (वि, बिं.)

३०२ उत्सूत्र भाषणादिकनुं पायश्चित्त आभवमांज होय एवो नियम नथी. दीक्षा ते भवान्तर सर्व पापनुं पायश्चित्तछे. यतःसव्वा-विहु पव्वज्ञा पायछित्तं भवंतरकडाणं-इत्यादि हरिभद्र वच-नानुसारे जाणवुं. (वि.वि.)

तत्त्वविन्दु.

३०३ बादरनिगोद जीवने व्यवहारीकह्याछे.योगशास्त्रष्टत्तौ.(वि.र्बि)

३०४ अनभिग्रहि मिथ्यात्वछे ते अभिग्रहिक मिथ्यात्व समान भारे नथी. आदिधार्मिकने अनभिग्रहिक मिथ्यात्व गुणकारी छे. (वि. विं.)

३०५ मार्गानुसारिने अन्यदेवाद्यर्चन गुगकारी न होय एम कोइ कहे ते योग्य नथी. कारणके उत्तरभूमिकामां तेनो निषेधछे पण पूर्व भूमिकाए तो आशय विशेषे श्रावकने जिनाचांनी पेठे गुणकारी संभवेछे. (वि. बि)

३०६ कोइ कहेछे के मार्गानुसारिपणुं पण अजाणतां जैन धर्माच-रणेज होय पण अन्यधर्माचरणे न होय, एवा एकान्त (निश्चय) न धारवो. कारणके श्री हरिभद्रस्ररिए योगबिन्दुमां योगपातं-जल रचनार पतंजलि प्रमुखने मार्गानुसारिपणुं कहुंछे. पतं-जलि प्रमुखने मित्रादि दृष्टिकहीछे. माटे अपक्षपातीने परसमय क्रियाए पण मार्गानुसारिपणुं टळे नहीं, तेमां पण निश्चयभाव जैननोजछे. (वि. र्वि.)

तत्त्वबिन्दु.

(102)

३०७ मार्गानुसारीने ट्रव्याज्ञा एक भवान्तरे भावाज्ञा होय एम जे कहेछे ते मिध्याछे, कारणके ट्रव्यस्तव जेम भावस्तवयी बहु आंतरे होयछे, प्रस्थकन्यायवत् नैगमनयमतानुसारे तेम ट्रव्या-ज्ञा पण भावाज्ञाथी बहु अंतरे संभवे. (वि. वि.)

३०८ अन्य दर्श्वनमध्ये शुभभावज न होय तो शुभवचन न होय एम कहेवाय नहीं. कारणके मार्गानुसारीने मिथ्यात्वमंदताए शुभभाव पण होय. (वि. वि.)

३०९ ल्लैकिक मिथ्यात्वर्था लोकोत्तर मिथ्यात्व भारे एवो निश्च-यनथीः कारणके भित्रग्रंथिक मिथ्यादृष्टिने पण कोटाकोटीथी अधिक बंधन नथीः ए परिणामे लोकोत्तर मिथ्यादृष्टि हेतुओ जणायछेः (वि. बिं.)

३१० मध्यस्थने स्वपरदृष्टिने बीजे ज्ञाने दर्शनप्रह ढळेछे. यतः आद्य इह मनाक् पुंसस्तद्रागादर्शनप्रहो भवति न भवत्यसौद्वितीये चिंतायोगात् कदाचिदापे षोडज्ञके. ते माटे साधारणपणे ळोक लोकोत्तर गुणमशंसा घटेछे. उक्तंच साधारणगुणमज्ञंसा

तत्त्वबिम्हु.

३११ मिथ्यादृष्टिना दयादि गुणनी अनुमोदनामां पार्श्वस्थादिनी पेठे दाष नथी.

३१२ मिथ्याइंष्टिने सकामनिर्जरा होय तो सम्यग्दष्टिथी शो विशेष[?] एम कोइ कहेछे तेणे मिथ्याद्दष्टिने शुक्र लेक्याना सढभाबे केवलीथी शो विशेष एवो पण संदेह घरवो.

३१३ सम्यग्दष्टिज कियावादी शुक्र पाक्षिक होय पण मिथ्यादष्टि नहीं एम कोइ कहेछे ते मिथ्याछे.

- ३१४ मोक्षाशयथी निर्जरा ते मार्गानुसारिने अंशथी सकाम निर्जरा जाणवी.
- ३१५ हीन मिथ्यादृष्टिना गुणने उच्च गुणस्थान वर्ती सम्यग्दृष्टि, कैम प्रश्नंसा करे ? एम कोइ शंका करेछे ते योग्य नथी. कारण के

(104)

तत्त्वबिन्दुः

एमजो होय तो तीर्थंकरे कोइना गुण म्रांसवा न जोइए,−कारण के तीर्थंकरथी सर्व जीवो होनछे.

श्रावक प्रज्ञप्ति.

३१६ जावणं, अयंजीवे, एयइ, वेयइ, चलठइ, फंदइ,तावणं अठविहवन्ध एवा, सत्तविहवन्धएवा,छव्विहवंध एवा,एगविहवंधएवा,इत्यादि ज्यां सुधी जीव कंपेछे,चालेछे, धडकेछे,त्यां सुधी आठ पका-रनो कर्मवन्ध करेछे, सात प्रकारनो,छ प्रकारनो वा एकविध कर्म बंध करेछे. समये समये आ प्रमाणे कर्मवंध करेछे.

३१७ अनादि मिथ्यात्ववाळाने सैद्धांतिकना मत पमाणे प्रथम क्षयो-पञ्चमसम्यक्त्व अने कार्मग्रन्थिक मत प्रमाणे प्रथम उपज्ञम सम्यक्त्व थायछे.

३१८ अनादि मिथ्यात्वनो क्षय कर्योछे एवो जीवो, चढतां त्रीजा गुणस्थानके जाय नहीं. चोथे, पांचमे, छठे,अने सातमे गुण-

त्थानक जायः उपरान, तयापरान, जन तायिगः निश्चय समकितछे.

३१९ तीर्थकर नामकर्म, क्षयोपश्चम समकिती वा, क्षायिक समकिती जीव, बांधेछे. उपशम समकितनो काल अल्पछे माटे तीर्थकर नामकर्म बंधातुं नथी. तीर्थकर नामकर्म बांधेछंछे एवो क्षयोप-श्चम समकितवाळो जीव पडीने पथम गुणस्थानकमां आवे अने त्यां अन्तर्म्यहूर्तथी अधिक रहेतो तीर्थकर नामकर्मनां दलिक उवेल्ठी नाखे अने अंतर्म्यहूर्तमां समकित पाछुं पामे तो तीर्थकर नामकर्मनां दलिक उवेले नहीं.

- ३२० अभव्यने दीपक समकित होय.
- ३२१ आयुष्यनो पूर्वमां वंध करीने क्षायिक समकित पामेलो जीव चार भव करेछे, अथवा त्रण भव करेछे. चार भव करे तो बीजो भव युगलिकनो थाय अने त्रीजो भव देवता वा नारकीनो करे, अने चोथो भव मनुष्यनो करे. क्षायिक समकितनी पहेलां असं-ख्याता बर्षनो आयुष्यनो वंध करे तो मरीने युगलिक थाय. ते विना नहि. संख्यात वर्षनो आयुष्य बंध कर्यो पछी कोइ जीव क्षा-यिक समकित पामे नहीं.

३२३ आयुष्यवंध कर्यां विना क्षायिक समकित पामे तो जीव तद्भव मुक्ति पामेछे.

- ३२४ छप्पन्न अन्तरद्वीपना युगलीकमां क्षायिकसमकिती जीव मरीने जाय नहीं. अन्तरद्वीपना युगलिकमां उपञम, क्षयोपञम, अने सास्वादन ए त्रण समकित होय अने ते सिवायना युगलिकमां चार समकित होय.
- ३२५ अवनव्यति, व्यंतर अने ज्योतिषीमां उपशम, क्षयोपशम, अने शास्वादन, ए त्रणसमकित होय,अने वैमानिकमां चार समकितहोस,

३२६ त्रीजी नरक सुधी चारे समकित होय. अने तेथी उपर क्षायिक विना त्रण समकित होय.

तत्त्वविन्दुः

३२७ तिर्यंचनी गतिमां थलचरने मूकीने वाकीना गर्भज पंचेन्द्रियमां उपशम, क्षयोपशम, अने साखादन ए त्रण समकित होय गर्भज थलचरमां क्षायिक समकित. उपशम,क्षयोपशम, अने साखादन ए चार समकित होय. मनुष्यमांथी जीव थलचरमां क्षायिक समकित जीव लेइ जायछे.

३२८ सम्रुच्डिंछम पंचेन्द्रिय तिर्येच अने विकलेन्द्रियमां अपर्याप्त अव-स्थामां एक साखादन समकित होय.

३२९ मनुष्यगतिमां पांचे समकित होयछे.

३२० कोइ मतिज्ञानी समकित जीव समकितवमीने अन्तर्मुहूर्त मिथ्या-त्वमां जाय अने पुतः समकित सहित मतिज्ञान पामे तो मति-ज्ञाननो जघन्य अन्तर्मुहूर्त विरहकाल पडे. अने आज्ञातना दोष बहुल्जीवने समकितथी पडतां देशोन अर्धपुद्गल पराव-र्तनकाल अंतर(विरह) उत्क्रृष्टथीपडे.देशोन अर्धपुद्गल गत्या-बाद पुनः समकित अने मतिज्ञान पामे. एक जीवनुं आ प्रमाणे

तत्त्वविन्दुः

(909)

जघन्य अने उत्कृष्ट अंतर कहुं. श्रुतज्ञाननो पण तेटलो काल जाणवो. नाना जीवोनी अपेक्षाए तो त्रणभुवन मतिज्ञान शून्य होतं नथी तेथी विरहकाल नथी.

- ३३१ सिद्धिपदवरवामां उत्क्रुष्ट विरहकाल पडे तो छ मासनो विरह काल पडे.
- ३३२ मतिज्ञान आखाभवचक्रमां उत्क्रृष्ट असंख्यातवार आवे. अने जघन्यथी एकवार, वे वार. श्रुतज्ञाननुं पण तेम समजबुं.

३३३ उपशम समकित, संपूर्ण भवचक्रमां उत्क्रष्टः पांचवार आवे अने सास्वादन पण तेटलीवार आवे.

३३४ क्षयोपशम समकित, आखा भवचक्रमां असंख्यातवार आवे. क्षायिक अने वेदक आखा भवचक्रमां एकवार आवे. (110)

तत्वबिन्दुः

३३५ मतिज्ञान अने श्रुतज्ञान वे परोक्षछे. अवधिज्ञान,मनः पर्यवज्ञान, अने केवल्ज्ञान मत्यक्षछे.

३३६ अवधिक्षाननुं जघन्यक्षेत्र अंगुलना असंख्यातमा भागनुंछे. अने अवधिक्वानी उत्कृष्टः अलोकमां पण लोक प्रमाण असं-रूपेय खंडने देखी शके. अलोकमां रूपी पदार्थ नथी पण आतो फक्त परनवधिज्ञाननी शक्ति बतावीछे.

३३७ परमावधि अने मनः पर्यवज्ञानमां विपुलमति-ए बे अवद्य केतलज्ञान पामीने मुक्ति जाय छे≕ते वे पुनःसंसारमां परि-भ्रमण करता नथी.

३३८ चक्षुदर्शननो जघन्य अन्तर्म्रहूर्तकाल अने उत्क्रष्टतः असंख्यात काल जाणवो. अच*शुर्*शननो उत्क्रष्ट अनंतकोल जाणवो. व्य-वहारराशि जीवनी अपेक्षाए अचक्षुदर्शननो जघन्यकाल अन्त-र्म्रहुर्त जाणवो. व्यवहारराशिमां अचक्षुदर्शननो उत्क्रष्ट अनन्त कालख्ने.

३४० द्विट्लधान्य कठोल प्रमुखनी साथे काचुं दूध, काचुं दधि अने काची छासनो संयोग थाय तो सूक्ष्म जीवोनी उत्पत्ति थायछे माटे योगकास्त्रमां तेनो निषेध करेलोछे. विवाहचूलिकामां पण तेनो निषेध कर्योछे. तत्पाठ.

> विदलेकतिविहे पन्नत्ते तं जहा अन्नदलं कठदलं चइजाविदलं दुविहंजिनागमे आगनोरसजोगेण उपज्जतीइ जंतवो.

मग, मठ, अडद ममुख विदल जाणवुं. उकाळेलो छात्रमां उ-काळेला दूधमां उकाळेला दधिमां विदल नांखवाथी दोष नथी. विदल जम्या बाद काचुं गोरस वापरवुं होय तो म्रुख अने पात्र वे धोवे अथवा अन्यपात्रमां गोरसादिक भक्षण करे.

३४१ बादरनिगोदमां जघन्यथी अंतर्म्रहर्त अने उत्क्रष्ट सित्तेर कोडा-कोडी सागरोपमनो काल, एकजीव आश्रयी जाणवो. (112)

तत्त्वबिन्दुः

- ३४२ बादर अने सुक्ष्मनिगोदमां एम वन्नेमां जीव जाय अने आवे तेनो उत्कृष्ट काल अही पुद्धल परावर्तननो जाणवो.
- ३४३ द्रव्य क्षेत्र काल अने भावथी पुद्रल परावर्तन चार प्रकारेछे. तेमां एकेक सुक्ष्म अने वादरभेदथी वे प्रकारेछे. सर्व मळी आठभेद थाय.

३४४ गर्भेज मनुष्यदेहमां एकेन्द्रियथी ते पंचेन्द्रिय पर्यंत जीव उत्पन्न थाय.

३४५ जातिस्मरण ज्ञानछे ते मतिज्ञान धारणानो भेदछे, जातिस्मरण वडे एक वे त्रणयावत् नवभव देखे.यदुक्तं आचारांगम्रत्रवत्तौ गाथा. पुव्वभवा सो पिच्छइ, इक्तंदोतिन्निजावनवगंवा; उवरितस्स अविसर्ज, सभावर्ज जाइसरणस्स ॥ १ ॥ ३४६ गर्भमां रहेलो जीव गर्भमांज मरीने चत्र्गतिमां जाय.

३४७ पगथी नीकळेल जीव नरगतियां जाय. साथलथी मीकळेलो जीव तिर्यंचमां जाय. छातीमांथी नीकळेलो जीव मनुष्यगतिमां

तत्त्वांबेन्दु.

(\$92)

जाय. अने मस्तकथी नीकळेळो जीव देवगतिमां जाय. सर्वा-गथी नीकळेळो जीव मुक्तिमां जाय. तथा चोक्तं ठाणांगे प्रथम स्थाने

उरेणं शिरेणं सव्वंगेहिं-पाएहिं निज्जायमाणे निरयगामीभवति, उरुहिं निजायमाणे तिरियगामीभवति २ उरेण निजायमाणे मणुयगामी भवति ३ शिरेणं निजायमाणे देवगामीभवति ४ सव्वंगेहिं निजायमाणे सिद्धिगति पज्जवसाणे पन्नत्ता.

- ३४८ आत्माना आठ रुचकपदेश स्थिर होवाथी तेने कर्म लागतां नथी. अवशेप प्रदेशोचलछे तेथी तेने कर्म लागेछे. उष्णजल जेम वासणमां उंचुनीचुं फर्या करेछे, तेम आठ रुचक प्रदेश विनाना वाकीना आत्मप्रदेशो शरीरमां उंचानीचा फरेछे.
- ३४९ मोति वगेरे सर्व रत्नो उत्पत्ति स्थानमां सचित्त होयछे, अने उत्पत्ति स्थान भ्रष्ट थया पर्छी अचित्त थायछे. तथा हीर-प्रश्नमां मोतिविंधेलां तथा अविंधेलां अचित्त कह्यांछे तेनो पृथ्वीकायमां समावेश जाणवो.
- ३५० तेरमा अने चौदमा गुणठाणावाला केवलीने भवस्य केवली कहेछे, अने भवथी मूकायला केवलीने अभवस्य केवली कहेछे.

(११४) तत्त्व/बेन्दु.

३५१ त्रीजामां, वारमामां, तथा तेरमामां, ए त्रण गुणस्थानकर्मा जीव मरे नहि.

३५२ चक्षुदर्शननो जघन्यतः विरहकाल अन्तर्मुहूर्त अने उत्कृष्टतः अन्ततकाल जाणवो. निगोदनी अपेक्षातः

१५३ परमावधिज्ञान, द्रव्यथी परमाणुने साक्षात् देखे. अगुरुछघु पर्यायने देखे. तेमज गुरुछघु पर्यायने पण देखे. परमावधिनो. समस्त पुद्रलास्तिकाय विषयछे. क्षेत्रथी परमावधिज्ञान अरं-ख्यात लोकमात्र खंड देखे. काल्लथी असंख्यात उत्सार्पिणी, अवसर्प्पिणी देखे. भावथी परमावधिज्ञान एक आश्री असं-ख्यात, संख्यात पर्याय देखे. सामान्यथी वर्ण, गंध रस स्पर्श वाळा चार पर्यायने एक द्रव्यमां जधन्यथी देखे. क्षेत्र अने काल्लथी रूपिद्रव्यगतछे. वस्तुतः क्षेत्र अने काल अरूपीछे. माटे क्षेत्रकालमां अवधिज्ञाननो विषय नथी. रूपिष्ववधेः. अवधिज्ञाननो विषय रूपिद्रव्योमांछे. अनंतद्रव्य सम्रुदाय भेगो करीएतो अनंत पर्यायने अवधि ज्ञानी देखे.

३५४ अष्टादबलिपीने संज्ञाक्षर कहेछे. अकारककारादिकने व्यठज-

सस्वविन्दु.

(114)

नाक्षर कहेछे. संज्ञाक्षर अने व्यञ्जनाक्षरने द्रव्यश्चत कहेछे. लञ्घ्यक्षर भावश्चतछे. श्रुतज्ञाननी अनंति प्रकृतियोछे.

- ३५५ अकारादि एक अक्षरना स्वपर्याय अनन्तङे, अने परपर्याय पण अनन्तानन्तगुणछे.
- ३५६ ट्रव्यास्तिक नयापेक्षया सर्वज्ञान अक्षरछे. अने पर्यास्तिकनया-पेक्षया अनक्षरळे. रूढिथी श्रुतज्ञान अक्षररूप कहेवायछे.
- ३५७ संज्ञाक्षर अने व्यंजनाक्षर. वर्णविज्ञानरूप अक्षरनो लाभ, संज्ञिजीवोने होयछे, अक्षरलाभने परोपदेश जन्यत्वछे माटे पूर्वोक्त बे अने लब्ध्यक्षर ए त्रण संज्ञीने होयछे. लब्ध्यक्षर तो इंद्रियादिनिमित्त, क्षयोपशमछे तेथी असंज्ञिने होय तेमां विरोध जणातो नथी.

३५८ भावदेव, धर्मदेव, देवाधिदेव, द्रव्य देव अने नरदेव आ पांच प्रकारना देव जाणवा. (115)

तत्त्वबिन्दु.

३५९ ओवनिर्युक्ति पाठ. संपाइमरयरेणु, पमज्जणठा वयंति मुहपत्तिं; नासं मुहंच बंधइ, तीए वसहिं पमज्जंतो ॥ १ ॥ मुखबाब्विका वसति प्रमार्जन माटे बांधवी. ते संबंधी पाठछे.

३६० भव्य करतां अभव्यना प्रतिवोधेळा घणा मुक्ति जाय केम ते वतावेळे. अभव्य जीव तो अनादि अनंतमा भांगेळे. अभ-व्यने कदी मोक्ष नथी. पाटे चारित्र उदय आवे ने भव्यने प्रतिवोध आपी वोध पमाडे. तेथी घणा जीव प्रतिवोधे अने ते मुक्ति जाय. भव्यने तो मोक्षमां गया पळी उपदेश देवो नथी. तेथी अभव्यना प्रतिवोध्या घणा जाणवा. ए अधिकार नयचक्रमांछे.

३६१ संसारमां जीवे। करतां अजीव अनुन्तगुण अधिक जाणवा.

३६२ एक भवथी अन्य भुवमां जतां वच्चमां जीवने कार्मणकाययोग् होय ए अधिकार पत्नवणामांछे. तत्त्वबिन्दु. (११७)

३६३ वाटे वहेतां (एक भवधी अन्यगतिमां जतां वच्चमां) जीवने तेजस अने कार्मण बे शरीर होय.

३६४ वाटे वहेतां (एक भवथी अन्य गतिमां जतां वज्ञमां) संसारि जीवने मिथ्यात्व, सास्वादन, आविरति ए त्रण गुणठाणा होय.

३६५ वाटे वहेतां संसारि जीवने एक आयुष्य माण होय. ए अभि-कारनयचक्रमांछे.

३६६ पल्योपमना असंख्यातमा भागे जेटला समय आबे तेटलां वायुनां एक समये वैक्रिय शरीर होय वायुवैक्रिय शरीर करे तो एक अन्तर्मुहूर्त रहे.

३६७ पांच इन्द्रियमांथी चक्षु अने कान वे कामी. घ्राण, जिव्हा, काया, ए त्रण भोगी ए अधिकार भगवतीना सातमा श्वतक त्रीजा उद्देशामांछे. (११८) तरबधिन्दु.

३६८ सर्व जीवोमां कामी जीव थोडा.

३६९ पुरुषवेदनो पुरुषवेद रहेतो उत्कृष्ट नवर्से सागर सुधी रहे.

- ३७० स्त्रीवेदनो स्नीवेद रहेतो उत्कृष्ट एकक्षो दक्ष पल्योपम अने वे पूर्व कोडी रहे.
- ३७१ विग्रहगतिमां एक समय, बे समय, त्रण समय पर्यंत जीव अनाहारी होय. आठ समयनी केवली समुद्धातमां ३-४-५ त्रीजो चोथो अने पांचमो ए त्रण समय जीव, अनाहारि. त्रीजुं शैलेशीकरण समये अनाहारि जीव जाणवो.

- ३७२ विग्रहगतिमां आयुष्य विना सातकर्मनो बंधछे. ऋजुगतिमां पण सातनो बंधछे.
- ३७३ जीव सगकित सहित छही नरक पर्यंत जाय.

(113)

३७४ तंडुलमत्स्य गर्भजछे, अन्तर्भ्रहर्तनुं आयुष्यछे. आयुष्य ७७ स-त्तोतेर लवनुंछे. अगीयार लव गर्भमां रहे. अने गर्भथी वरिर नीकळ्या पधी ६६ छासठ लव आयु भोगवे. मरीने सातमी नरकमां जाय.

३७५ अविरतिमां सात तत्त्व होय.

३७६ सर्व तीर्थकरोने। जन्म मध्यरात्रीमां सर्व क्षेत्रमां यायछे.

- ३७७ केवल्लीने सातयोग होय केवली समुद्घात करे तेने सातयोग, अने केवली समुद्घात न करे तेने पांचयोग होय.
- ३७८ केवली मग्रद्घातवेळा औदारिक, औदारिक मिश्र, अने कार्मग ए त्रणयोग होय.

३७९ त्रण गुप्ति उत्सर्ग मार्गछे, अने पंचसमिति अपवाद मार्गछे, अष्टमवचन मातानुं आराधन करनां मुक्ति थाय. (120)

तत्त्वबिन्दु

३८० ज्ञान, दर्शन अने चारित्र एज मुख्यतः मोक्षमार्गछे, ज्ञानदर्शनचारित्राणिः मोक्षमार्गः तत्त्वार्थ सूत्रवचनात्

३८१ पुण्य प्रकृतिनो एक ठाणीयो रस पडे नहि, योगथी प्रदेशवंध अने प्रकृति बन्ध पडे, अने कषायथी रस बन्य, अने स्थिति-बन्ध पडे.

३८२ निश्चयमतथी सर्व बादर वस्तु गुरुलघुळे. बादर वस्तु सर्व गुरुलघु पर्यायविशिष्ठछे. अने मूक्ष्म तो अगुरु लघुळे. अगुरु-लघु वस्तु संवंधी पर्यायो पण अगुरु लघु कहेवायछे.

> इहनिश्चयमतेन बादरं वस्तु सर्वमापे गुरुलघु ॥ सूक्ष्मंत्व गुरुलघु तत्राऽगुरुलघुसंबंधिनः पर्यायाअपि अगुरुलघुवः समये अभिधीयन्ते (वि)

३८३ जे एक जाणेछे ते सर्व जाणेछे. जे सर्व जाणेछे ते एक जाणे छि. एक वस्तु पण सर्व स्वपरंपर्यायोवडे जाणनार लोकालोक गत सर्व वस्तुने सर्व स्वपर पर्यायोवडे युक्त जाणेछे. सर्व

सस्वविन्दुः

(181)

वस्तुना परिज्ञान विना एक वस्तुनुं ज्ञान थतुं नथी. जे सर्व वस्तुने सर्व पर्यायोपेत जाणेछे. ते एक पण वस्तुने सर्व पर्या-योपेत जाणेछे. सर्व वस्तुने सर्व पर्यायोपेत जाणनार एक परमाणु वा एक अकारादि अक्षरने पण सर्व स्वगरपर्यायोपेत जाणेछे. (विशेषावश्यक)

जे एगं जाणइ से सब्बं जाणइ, जे सब्वं जाणइ, से एगं जाणइ ॥ १ ॥

३८४ सर्व द्रव्यना अनंतपर्यांयो पण यति संवंधी कहेवायछे. स्व-कार्यंनिष्पादकछे ए हेतुथी. ज्ञान, दर्शनः अने चारित्रगोचर सर्व वस्तुना सर्व पर्यायोछे. सर्व ५र्यायो, सम्यग् दर्शनथी अद्धा करवा योग्य थायछे माटे सर्व द्रव्यपर्यायो दर्शनथी पर्याय कहेवायछे. सर्व द्रव्यपर्यायो ज्ञानवडे जणायछे माटे ते ज्ञानना ःपर्यायो जाणवा. आहार वस्त पात्रादि उपकरण औषध शिष्य पुस्तक आदि ग्रहणरूप वहु, चारित्रनापर्यायोछे.

पढमंमि सव्वजीवा, बीए चरियमेव सव्वदव्वाइं ॥ सेसा महव्वया खऌ, तदेकदेसेण दव्वाणं ॥ ४ ॥

मथमव्रतमां सर्व जीवो, द्वितीय अने चरमव्रतमां सर्व द्रव्य. शेषमहाव्रत द्रव्यो तदेकदेशनुं ग्रहण करेछे. व्रतो चारित्र रूपछे. तेथी तेमां सर्वं द्रव्य पर्यायनुं ग्रहण थयुं. ज्ञान दर्शन विना चारित्रनो अभावछे. यतिना ज्ञान दर्शन चारित्र पर्याय (122)

तस्वबिन्दुः

छे. तेथी यतिमां अपेक्षाए सर्व जगत्ना पर्यायो समायछे. तेथी सर्व जगत् यतिमांछे, ज्ञानादिकना पर्यायनी अपेक्षाए एम सिद्ध ठरेछे. (विश्वेषावञ्यक)

- ३८५ सर्व वस्तुओ नैगम, संग्रह, व्यवहाररूप अविशुद्धनयनी अपे-क्षाए अक्षर [प्रुव] छे. तेमज सर्व बस्तुओ ऋजुस्त्र, ज्ञब्द, समभिरूढ अने एवंभूतनयनी अपेक्षाए क्षर [उत्पाद व्ययरूप अनित्य] छे. ट्रव्यास्तिकनयनी अपेक्षाए सर्व वस्तुओ अक्षर छे, अने पर्याधार्थकनयनी अपेक्षाए सर्व वस्तुओ क्षर [उत्पाद व्ययरूपछे. [विश्रेपाव्य्यक]
- ३८६ अभिधान इक्तिरूप सर्व अभिलाप्य प्रज्ञापनीय पदार्थो छे ते अकारादिक अक्षरना स्वपर्याय जाणवा, पण अनभिलाप्य न जाणवा=अकारना हस्व, दीर्घ, प्छत भेद सानुनासिक, निरनु-नासिक, उदात्त, अजुदात्त अने स्वारेत ए अडार भेद आदि अनंत स्वपर्याय जाणवा. अकारअक्षरवाच्यविष्णुममुख अन्य अनंत पदार्थ अस्तित्व संबंधवडे स्वपर्याय जाणवा. इकारादि वाच्य लक्ष्मी आदि पर्यायो अनंतछे ते अकारना परपर्यायछे, नास्तित्व संबंधवी. तेमज इकारना हस्वादिक वाच्य अनंत स्वपर्याय जाणवा. अने अकारादिकना अनंत स्वपर्याय ते इकारना परपर्याय नास्तित्व संबंधवी जाणवा. एम सर्वत्र भावना करवी (विशेषावश्यक.)

तत्त्वबिन्दु:

(378)

३८७ अतीव मुग्धवाल, गोवाल, गौ, वगेरे पण संज्ञाक्षर अने व्यं-जनाक्षरना अभावे पण शब्दादिवर्णोचारण करेलते श्रवणथी सन्मुख देखवुं इत्यादि पटत्ति निटत्तिं करतां जणायछे. गौ पण शवला, बहुलादि शब्दोधी बोलवतां दोडी आवेछे. अने निटत्त यती पण देखायछे. गवादिने परोपदेश नथी. संज्ञाक्षर अने व्यंजनाक्षरमां, परोपदेश निषित्तभूत होयछे. तादश संज्ञाक्षर, अने व्यंजनाक्षर ज्ञानना अभावे पण गौ आदि संज्ञितीवो लब्ध्यक्षरयी मट्टत्ति करेछे. ते ममाणे असंज्ञिमां पण लब्ध्यक्षर इच्छवायोग्यले (विशेपावश्यक.)

३८८ आहारसंज्ञा, भयसंज्ञा, मैथुनसंज्ञा, अने परिग्रहसंज्ञा, आचा-रसंज्ञानो समावेश लब्ध्यक्षरमां थायछे. (वि.)

९३८ नैगम, संग्रह, व्यवहार, ऋजुम्रत्र, क्वव्द, समाभिरुढ अने एवं भूत, ए सातनयो अने तेना भेदोत्तुं गुरूगमथी यथार्थज्ञान करवुं जोड़ए. तेमज चारनिक्षेप अने सन्नभंगीतुं गुरूगमयी यथार्थ स्वरूप धारवुं जोड़ए. सातनय, चार निक्षेप अने सप्त भंगीथी वस्तुनुं स्वरूप समजतां सम्यग्दर्शननी प्राप्ति थायछे. (178)

तस्वाबन्दु;

३९० दज्ञमगुणस्थानकमां लोभनो उदयछे. अगीयारमा गुणस्थानकमां लोभनो उदय नथी. त्यारे आगियारमागुणस्थानकथी जीव केम पडेछे? प्रत्युत्तरमां समजवानुं के-अगीयारमागुणस्थान-कनी स्थिति अन्नर्म्घुदूर्तनीछे, अने अगियारमाथी वारमा गुणस्थानकमां जवातुं नथी. तेथी स्थितिना स्वभावथी अन्त र्म्युहर्त त्यां रही पाछो पडेले.

३९१ उपशम श्रेणिवाळाने उपशम समाकित होय अथवा क्षायिक समाकित होय.

३९२ क्षयकश्रेणिमां झायिक समकित होय. क्षपकश्रेणिमां ८, ९, १० आठमा नवमा अने द्झमा गुणस्थानकमां क्षयोपशम चा-रित्र होय, अने वारमामां झायिकचारित्र होय.

३९३ पहेला, वीना अने जीजागुणठाणामां. क्षयोयपञम, औदयिक अने पारिणामिक ए त्रण भाव होय. तस्वबिन्दु:

(124)

३९४ चोथाथी ते अगियारमा गुणस्थानक सुधी प्रत्येक गुणस्थान-कमां पांच भाव पमाय.

- ३९५ वारमा गुणस्थानकमां उपञम विना चार भाव होय. क्षायो-पञमिक इन्द्रियोनुं मतिज्ञान वगेरे औदयिकीगति, पारिणामिक जीवत्व-क्षायिकभावे सम्यक्त्व अने चारित्र.
- ३९६ तेरमा गुणस्थानकमां क्षायिक केवलज्ञानादि नव लब्धि. औदयिकीगति अने पारिणामिक जीवत्व. अत्ते चौटमा गुण-स्थानकमां पण त्रण भाव छे.
- ३९७ प्रथम गुणस्थानकमां पारिणामिक भावना त्रण भेद् छे. जीव-त्व, भव्यत्व अने अभव्यत्व.
- ३९८ वीजा गुणस्थानकथी ते वारण गुणस्थानक पर्यंत अभव्यत्व वर्जीने भव्यत्व अने जीवत्व ए ये भेद होय. तेरमा अने चौदमा गुणस्थानकमां जीवत्व, पारिणामिकभावे होय.

(378)

तत्वविन्तुः

- २९९ ज्ञानावरणीय कर्ममां चार भाव, दर्शनावरणीयमां चार भाव, वेदनीय कर्ममां त्रण भाव, मोइनीयमां पंच भाव, आयुष्यमां त्रण भाव, नामकर्ममां त्रण भाव, गोत्रकर्ममां त्रण भाव अने अन्तराय कर्ममां चार भाव छे.
- ४२० औपश्चमिकभाव सादि सपर्यवसित (सादि सांतछे) क्षायिक-भाव सादि अपर्यवसित (सादि अनंत) छे. क्षायोपश्चमिक भाव अनादि सपर्यवसित (अनादि सांत) छे. अने अभव्यनी अपेक्षाए अनादि अनंतछे. औदयिकभाव अभव्यनी अपेक्षाए अनादि अनंतछे, अने भव्यनी अपेक्षाए अनादि सांतछे. अभव्यत्व अने जीवत्व अनादि अनन्तछे, अने भव्यत्व अनादि सांतछे पारिणामिकमां.

8	0	?
---	---	---

1	२	ঽ	8	۷۹	६	6	6	९	10	99	32	13	30	संख्या	
— मि	सा	मि	अ	ीख	प्र	अ	 अपू	 नि	सू	ভ	— क्षी	— स	अ		नाम
10	90	97	1 +	93		18	93	13	 १३	12	१२	•	0	क्षयोपज्ञम	भेदा:
29	२०	19	18	90	14	93	90	10	8	ર	3	2	ર	ओद्यिक	भावभेदाः
0	•	0	9	\$	3	3	٩	•	२	3	0	0	•	ઓપજ્ઞ	मिकभावभेदा:
0	。 —	9	,	9	3	3	3	9	1	99	२	<u>و</u>	९ —	क्षःचिक	भावभेदा:
NX I	२	4	2	२	2	2	<u>ع</u>	२ 	२	۶	२ —	?	8	पारिणामिक	भावभेदा:
38	३२	23	રૂપ	રુષ્ઠ	३३	३०	२७	२८	२२	२०	13	93	93	सांनिपा	तिकमेदा;

त**स्वबि**न्दुः

(920)

४०२ उपज्ञम श्रेणिमां आठमा गुणस्थानकमां क्षयोपञम चारित्र होय.

४०३ १ वंधोनाम–कर्मपुद्गलानां जीवविज्ञेषैः सह वन्ह्यस्पिंडवद् अन्योऽन्याऽज्जुगमः

- ३ उद्वर्तना-स्थित्यनुभागयो ईहत्करगं
- ४ अपवर्तना-तयोरेव ह्रस्वी करणम्
- ५ उदीरणा–कर्म्भ पुद्गळाना मकाळमाप्ताना मुद्यावलिकायां प्रवेज्ञन मुदीरणा,
- ६ उपज्ञमना-कर्म्भपुद्गलाना मुदयोदीरणानिधत्ति निकाच-ना करणाऽयोग्यत्वेन व्यवस्थापन मुपञ्चमना ॥
- ७ निधत्तिः–उद्वर्तनाऽपवर्तनावर्जशेष करणाऽयोग्यत्वेन व्य-वस्थापनम्.
- ८ निकाचना−समस्त करणाऽयोग्यत्वेन व्यवस्थापनस् ।। उक्त स्वरूपवंधादिनिवंधनभूताश्च जीववीर्यविशेषावन्ध-नादिनीत्युच्यन्ते तथा व्युत्पत्तिभावा त्तथाहि

४०५ वीर्यांतराय कर्मना देशक्षयथी तथा सर्वक्षयथी वीर्य लब्धि उत्पन्न थायछे. देशक्षयथी छद्मस्थने अने सर्वक्षयथी केवलीने लेज्या आश्रयी वीर्यना वे भेद छे. सलेशीवीर्य अने अलेशी-वीर्यं, सल्लेजीवीर्यना बे भेदछे. १ अभिसंधिज २ अनभिसंधिज.

योगस्वरूप

- स्थाप्यते यया सा निधत्तिः ८ निकाच्यते अवश्यवेद्यतया निवध्यते यया सा निकाचना
- व्यवस्थाप्यते कर्मयया सा उपश्रमना । ७ निधीयते उद्वर्तनाऽपवर्तनावर्जनरणाऽयोग्यत्वेन व्यव-
- ज्यते यया सा उदीरणा ६ उपशम्यते उदय उदीरणानिधतिनिकाचनाकरणायोग्यत्वेन
- ५ अनुदयं प्राप्तं सत्कर्मइलिक मुदीर्यते उद्यावलिकायां प्रवे-
- परिणत्या सा उदवर्तना ४ अपवर्त्यते हस्वीक्रियते स्थित्यादि यया सा अपवर्तना
- संक्रमणम् । ३ उद्वर्त्यते पावल्येन प्रकृतिस्थित्यादि यया जीववीर्यविशेष
- २ संक्रम्यतेऽन्य मक्रत्यादिरूपतया व्यवस्थाप्यते येन तत्
- १ वध्यते अष्टप्रकारं कर्म येन तद्वंधनं ।

सत्त्वबिन्दु.

123)

- १ बुद्धिपूर्वक धावनवल्गनादि क्रियामां जेने जोडीए ते अ-भिसंधिज वीर्यछे

ए वन्ने अकारनुं वीर्यं यथासंभव सूक्ष्म बादर परिस्पंदरूप-क्रियासहित योग पण तेनुंज नाम. एवां एकार्थिक नाम− योग, वीर्य, थाम, उत्साह,पराक्रम, चेष्टा, इक्ति, सामर्थ्य, ए योगना पर्यायवाची नामछे.

- ४०६ योगतुं १ परिणामादि हेतुपणुं. २ योगना भेद. ३ जीव प्रदे-शोमां विषमावस्थान कारण.
 - १ पथम जोव, योगसंज्ञितवीर्यविशेषे औदारिक शरीर पायोग्य पुद्गलोने ग्रहण करेछे. ग्रहण करीने औदारिक रूपे परिणमावेछे. तेमज प्राणापान, भाषा, मनोयोग्य पुद्गल स्कंशोने पण ग्रहीने प्राणापानादिरूपे परिणमावेछे. परि-णमानिने पश्चात् तेनी स्वाभाविक शक्ति विशेष प्रसिद्धि अर्थे तेज पुद्गल स्कंधोनुं अवलंबन करेछे. यथा दृष्टांत-कोइ मन्द शक्तिवालो नगरमां परिस्नमगार्थे यष्टिकानुं अ-वलंवन करेछे. तेना आलंबनथी शक्ति उत्पन्न थतां ते पुद्गल स्कंधोनुं विसर्जन करे छे. ते माटे परिणाम, आ-लंबन, अने ग्रहणन्नं साधन, वीर्थजछे.

(11+)

तंखबिन्दु.

- २ मन, वचन अने कायाना अवष्टंभथी उत्पन्नतावडे तेनां त्रणनामपडथांछे. १ मनोयोग. २ वचनयोग, अने काययोग.
- ३ जीव प्रदेशोमां वीर्यना न्यूनाधिकपणाना वे हेतुओछे. १ कार्याभ्यास. कार्यनी २ पासे जीवप्रदेशोनो शृंखलावय-वनी पेठे अन्याऽन्य प्रवेश. जे आत्म प्रदेशोने घटादिकार्य पासे होय तेमां विशेष चेष्टा अने दूर होय तेमां अल्प चेष्टा ए वात अनुभव सिद्ध छे.

- ४०७ अविभाग, वर्गणा, स्पर्धक, अन्तरस्थान, अनंतरोपनिधा, प-रंपरोपनिधा, दृद्धि, समय, अल्पवहुत्वप्ररूपणा दरेकने प्ररूप-णाज्ञब्द् जोडवो. आ अधिकार अववोधवा योग्यछे.
- ४०८ पुद्गल द्रव्योन परस्पर संबंध स्नेहथी थायछे. तेथी स्नेह प्ररूपणा ज्ञास्तमां करीछे. तेना त्रण प्रकार छे. स्नेहमत्ययस्प-र्धक प्ररूपणा. २ नाम प्रत्ययस्पर्धकप्ररूपणा. ३ प्रयोगपत्यय-स्पर्धक प्ररूपणा.

तत्त्वबिन्दु. (१३१)

- १ स्नेहवत्यय स्नेहनिमित्तस्पर्धकनी प्ररूपणाने स्नेहवत्रयय स्पर्धक प्ररूपणा जाणवी.
- श्वरीरवंधननामकर्भोदयथी परस्पर वंधाएछ शरीर पुद्ग-छोनो स्नेह अंगीकार करीने स्पर्धक प्ररूपणाते नामवत्र्यय स्पर्धक प्ररूपणा.
- ३ मक्ठउ योगकारणथी जे ग्रहण करेलां पुद्गलो, तेना स्ते-इने लेइ स्पर्धकनी प्ररूपणाते प्रयोग प्रत्यय स्पर्धक प्ररूप-णा जाणवी. केवलयोग प्रत्ययथी बंधाता कर्मपरमाणुओ-मां योगस्थाननी दृद्धिथी स्पर्धकरूपे जे रस दृद्धि पामे छे ते प्रयोग प्रत्ययस्पर्धक.

४०९ अनुभाग बंधमां चौद अनुयोग द्वार जाणवा योग्प छे. ते भा प्रमाणे—१ अविभाग प्ररूपणा, २ वर्गणा प्ररूपणा, ३ भ-न्तर प्ररूपणा, ४ स्थान प्ररूपणा, ५ कंडक प्ररूपणा, ६ षट्-स्थान प्ररूपणा, ७ अधस्तनस्थान प्ररूपणा, ८ द्वद्धि प्ररूपणा, ९ समय प्ररूपणा १० यवमध्य प्ररूपणा, ११ ओजो युग्म प्ररूपणा, १२ पर्यवस्थान प्ररूपणा, १३ अल्प बहुत्व प्ररूपणा, १४ स्पर्धक प्ररूपणा. (३) त्रीजी आ छे. (१३२) तत्त्वघिन्दु.

४१० देव, नारक, गर्भजतिर्यंच, तथा मनुष्योने दीर्घकालिकीसंज्ञा होय छे. (वि)

- ४११ हेतुवादोपदेशिकी संज्ञामां पण भूतकाल अने भविष्यतुं अतु-क्रमे स्मरण चिंतवन छे. पग लांवा कालनुं नथी. विकलेंद्रिय अने समुच्डिंजम पंचेंद्रियने हेतुवादोपदेशिकी संज्ञा छे. (वि.) विकलेन्द्रिय जीवो, हेतुवादोपदेशिकी संज्ञाथी इष्टमां मटत्ति करे छे अने अने अनिष्टथी पाजा फरे छे.
- ४१२ सम्यग्दृष्टिजीवने, दृष्टिवादोपदेशिकी संज्ञा होय छे. ज्ञान-वरणीय क्षयोपञ्चमभावथी जे ज्ञान थाय छे तेमां दृष्टिवा दोपदेशिकी संज्ञा होय छे. आ संज्ञा पामीने सम्यग्दृष्टि संज्ञी कहेवाय छे, अने वाकीना जीवो असंज्ञी कहेवाय छे, चोथा गुणस्थानकथी ते वारमा गुणस्थानक पर्यंत क्षयोपग्रम ज्ञानमां दृष्टिवादोपदेशिकी संज्ञा छे क्षायिक देवल्ज्ञानीने संज्ञा होती नथी. कारण के तेमना ज्ञानमां, सर्ववस्तुनो भास थाय छे तेथी अूतकाल स्मरण, भविष्यकाल विचाररूप संज्ञानो अभाव होय छे. क्षयोग्शम ज्ञानमां तेवी संज्ञानो संभव छे. ते संज्ञानो नाज्ञ थतां ते संज्ञाना अभावे केवली असंज्ञी कहेवाय छे. (वि.)

तत्त्वबिन्दु.

(122)

४१३ एकेन्द्रियमां आहारादि दश संज्ञा छे, किन्तु ते विशिष्ठ संज्ञाना अभावे असंज्ञी कहेवाय छे. कोडीथी कोइ धनवान् कहेवातो नथी. सामान्य रूपथी कोइ रूपवान कहेवातो नथी तेवी रीते मोहनीय आदि जन्य अविशिष्ठसंज्ञाथी एकेन्दिय संज्ञी गणा-ता नथी. (वि.)

४१४ ज्ञानाद्वैतनयवादि मत प्रमाणे सर्वज्ञेय वस्तु ज्ञानरूप ठरवाथो केवळज्ञानना स्वपर्याय सिद्ध ठरेछे, पण वस्तुतः जोतां केवल ज्ञानना स्वपर्याय अने परपर्याय अनंत सिद्ध ठरेछे. (वि.)

४१५ सर्व जीवोने अक्षरनो अनंतमो भाग उघाडोछे ते श्रुतज्ञानमां जघन्य, मध्यम, उत्क्रुट भेदथी संभवेछे. सर्वथी जघन्य नि-गोदिया जीवने, सर्वथी उत्क्रुट संपूर्ण श्रुतज्ञानिने, निगोद अने संपूर्ण श्रुतधारकनी मध्यनो भाग, मध्यम भेदमां गणवो (वि)

४१६ दृष्टिवादोपदेशिकी संज्ञा करतां दीर्घकाल्लीकी संज्ञा अविथुद्ध छे. दीर्घकालीकी करतां हेतुवादोपदेशिकी संज्ञा अवि-शुद्ध छे. (वि.) (128)

तत्त्व/बेन्दु.

- ४१७ सिद्ध्यंतवादीनो मत एवो छे के अनादि मिथ्याद्याष्टिजीवछे ते उपशम समकित पाम्या विना प्रथमथीज क्षयोपशम समकित पामेछे. अन्य तो यथाप्रद्यत्तिआदि करण त्रणना क्रम वडे अंतरकरणमां उपशम समकित पामेछे. अने आ उपशम समकिती त्रण पुंज करतो नथी. पश्चात् उपशम समकितथी च्यवी अवश्य मिथ्यात्वने पामेछे. कल्पभाष्ये पण एम कह्यं छे. कार्मग्रंथिक तो आ प्रमाणे मानेछे. सर्व अनादिमिथ्याद-ष्टि, प्रथम सम्यक्तव लाभकालमां यथाप्रद्यत्तादिकरण त्रिपूर्वक अन्तरकरण करेछे त्यां उपशम समकित पामेछे. अने उपशम समकिती त्रण पुंज करेछेज. अने ते हेतुथी उपशम समकित थी च्यवेलो क्षयोपशमसमकिती, अने तेथी मिश्र,वा मिथ्याद्य्य थाय छे. (विशेषावश्यक पत्र १६४) वेदकनो क्षयोपशम समकितमां अन्तर्भाव थायछे
- ४१८ वेदक समकितमां, समकितमोहनीयनो चरम पुर्रगल ग्रास फक्त उरंगरूप पवर्तेछेअने त्यां एक समयनी स्थितिछे, पश्चात् क्षायिक समकित पामे. (वि.)

४१९ संपूर्ण दशमा पूर्वथी आरंभी चउदमा पूर्व पर्यंत निश्रयथी सम्यक् श्रुत होयछे. (वि.) संपूर्ण दशपूर्वन्यूनथी ते आवश्यक श्रुत पर्यंतमां सम्यक् श्रुतनी भजना. (वि.)

तरंवबिन्दु. (१३५)

४२० समकित मोहनीयनां दलिक छे ते अति स्वच्छ वस्त्रनी पेठे यथावस्थित तत्वरूचि अध्यवसायरूप सम्यक्तवने आच्छादन करतां नथी. तेथी ते पण उपचारथी सम्यक्त्व कहेवायछे. स-मकित मोहनियनां दलिक छतां, क्षायिक समकित थतुं नथी (वि)

- ४२१ अममत्त चारित्रियाने सातमा गुणठाणे मनः पर्यवज्ञान उत्पन्न थायछे. (वि)
- ४२२ सम्यग्दष्टि परिग्रहित भारतादि पण समकितीने सम्यक्**पणे** परिणमेळे. अने मिथ्याद्दष्टि परिग्रहित आचारांगादि पण मिथ्याद्दष्टिने मिथ्यात्वपणे परिणमेळे. (वि)
- ४२३ द्रव्य, क्षेत्र, काल, भाव, आश्रीने श्रुतज्ञानछे ते आदि अने अनादिछे, सांतछे, अने अनंतछे. (वि)
- ४२४ मिध्यात्वादि परभावमां परिणमवुं ते अविरतिसंयम कहेवायछे.

४२५ वीजा गुणस्थानकमां मिथ्यात्वना उदयनो अभावछे. अने अनंतानुवंधी उदयथी कछपित तत्वश्रद्वान रसन्रं आस्वा-दन छे. (वि)

४२६ गाथा. पण्णवणिज्जा भावा, अणंत भागोउ अणभिलप्पाणं पण्णवणिज्जाणं ९ुण, अणंतभागो सुयनिवद्धो(वि) १ अनभिलाप्यना अनंतमा भागे प्रज्ञापनीय भावोछे. (अभि-लाप्य भावोछे)प्रज्ञापनीयनो अनंतमोभाग थुतनिवद्धछे. (वि)

४२७ जं चोद्दसपुव्वधरा, छठाण गया परोप्परं होंति ॥ तेणउ अणंतभागो, पण्णवणिज्जाण जं सुत्तं ॥१॥ चतुर्दश पूर्वधारियो परस्पर षट्स्थान पतितछे. हीनाधिकवडे १ अनंतभागहीन २ असंख्यातभागहीन ३ संख्यातभागहीन ४ संख्यातगुणहीन ५ असंख्यातगुणहीन ६ अनंतगुगहीन १ अनंतभागहद्वि २ असंख्यातभागवृद्धि ३ संख्यातभागवृद्धि ४ संख्यातगुणअधिक ५ असंख्यातगुणअधिक ६ अनंतगुण अधिक=(वि)

तत्त्वबिन्दुः (136)

४२८ सर्व चतुर्दश पूर्वधरो अक्षरलाभथी तुल्पछे. उन अने अधिक तो मतिना विशेषोवडेछे. क्षयोपशमना वैचित्र्यपणाथी मति शब्दर्थी श्रुतमति अत्र विवक्षितछे. मतिशब्देन इह श्रुतमति विवक्षिता नत्वानिनिबो-

धिकमतिः ततश्रयेश्वयेश्वतुर्दशपूर्वविदोहीनाधिका स्तानपि च मतिविशेषान् श्रुतज्ञानाभ्यंतरे जानीहि-

गाथा.

अरकरलाभेण समा, उणहिया हुंति मइविसेसेहिं; तेविय मइविसेसे, खुयनाणभ्मंतरेजाण ॥ १ ॥

गाथा.

४२९ जे अरुखराणुसारेण, महविसेसा तयं खुयं सब्वं ॥ जे छण सुय निखका, शुद्धं चिय तं मझ्नाणं॥शा जे अक्षरानुसारयी श्रुतग्रंथने अनुसरी मतिविशेषो उत्पन्न थायछे ते सर्व श्रुतज्ञानछे. जे यथोक्त श्रुतनिरपेक्षछे, स्वयं उत्मेक्षित वस्तुतत्त्वरूपमति विशेष उत्पन्न थायछे, ते शुद्ध मतिज्ञानछे.

(550)

तत्त्वविन्दुः

४३० मतिज्ञानीचे ते खुतज्ञानिथकी सदा अनन्तराण अधिकछे. मतिज्ञानी अतज्ञानिनःसकाशात् सदैवानंतराणाधिकः श्रुतज्ञानी त्वितरस्मान्नित्य मनन्तराणहीन एव प्राप्नोति

- ४३१ श्रुतनिश्रित मतिज्ञानना अठावीश अने त्रणसोने छत्रीशभेद थायछे. अक्षुतनिनिश्रितना औत्पातिकी वुद्धि बगेरे चार ेमेदछे. मतिअनक्षरछे अने श्रुतज्ञान अक्षररूपछे द्रव्याक्षर अ-प्रेक्षाए (वि) साक्षर अने अनक्षरनो मेदछे. (वि)
- ४३२ द्रव्याक्षरना अभावथी मतिज्ञानमूकछे. अने अुतज्ञान मुखरछे अर्थात् द्रव्याक्षर सट्भाववडे स्वपरप्रत्यायकपणाथी मूगुं नथी. अवाधि, मनःपर्यव, अने केवलज्ञान पण गूगांछे. (वि)
- 8३३ करवक्त्र संयोगथी भोजनक्रियाविषय मतिज्ञान थायछे. शीर्ष धुणाववानी चेष्टाथी निरुति प्रदृति विषयमति ज्ञान थायछे, इवे समजवानुं के शब्द वा अक्षरथी श्रुतज्ञान उत्पन्न थायछे. माटे ते परमवोधकछे तेम करवक्त्त्र चेष्टा तथा शिरो-धुनन चेष्टा पण परमवोधकछे. तेथी श्रुतज्ञाननी पेठे मतिज्ञान पण परमवोधक केम न गणाय? अने ज्यारे परमवोधक गणाय तो बेमां शो भेद रह्यो ?

तत्त्वबिन्दुः

(125)

प्रस्युत्तर-द्रव्यश्चतछे ते तो असाधारण कारण छे, माटे द्रव्यश्चद परमवोधक थाय. पण करादि चेष्टा छे ते तो मतिश्चत उभ-यनुं कारणछे. माटे ते साधारण कारणछे, करादि चेष्टा तो मति ज्ञाननुं असाधारण कारण नथी, श्वतज्ञान हेतुपणायी. करवक्त्र संयोगादि चेष्टा देखे छते केवल अवग्रहादि मतिज्ञ.न उत्पन्न थतुं नथी. किंतु आ खायाने इच्छेछे इत्यादि श्रुतानु-सारि विकल्पात्मक श्रुतज्ञान पण उत्पन्न थायछे. माटे असा-घारण कारणना अभावथी करादि चेष्टाछे ते परमार्थतः मति-ज्ञाननुं कारण नथी, माटे मतिज्ञानमां अन्तर्भूत थती नथी. अने ते प्रमाणे थए छते मतिज्ञान, परमवोधक गणातुं नथी. अने ट्रव्यश्वत छे ते भावश्वतनुं असाधारग कारणछे माटे पर प्रवोधकछे.

करादि चेष्टा जो के मतिज्ञाननुं कारणछे तोपण यथोक्त वि-शिष्ट परमवोधछे तेसां ते संभवती नथी. माटे विशिष्टपर प्रबोधक-पणाना अभावथी करादि चेष्टाओपर प्रवोधक नथी. अत एव करादि चेष्टा द्वारा मतिज्ञान परमवोधक थतुं नथी (वि. पत्र. ५९)

४३४ औत्पातिकी आदि बुद्धि चतुष्टयमां अवग्रह, इहा, अपाय अने धारणा, विद्यमानछे. तो पण परोपदेशादिनी अपेक्षा विना ते छे माटे ते चारनो श्रुतनिश्रितमां अन्तःपात यतो नथी. (वि. पत्र. ६०)

तस्वबिन्दुः

- ३३९ श्रुतज्ञान-श्रुतअज्ञान, अवधिज्ञान, विभंगज्ञान, मनःपर्यवज्ञान अने केवलत्जान ए छ साकार पश्यत्ताना भेद जाणवा. चक्षु, अवधि अने केवलदर्शनना भेदथी त्रण प्रकारे अनाकार पश्यताळे. पांच ज्ञान अने त्रण अज्ञान मेळवतां आठ प्रकारे साकार उपयोगळे, चक्षु, अचक्षु, अवधि अने केवलदर्शनना भेदथी चार प्रकारे अनाकार उपयोगळे. (वि. पत्र. १७४)
- ४३६ सर्व तीर्थकरनुं अवधिज्ञान तुल्य न होय कारण के जे जीव ज्यांथी आवे तेमने ते स्थान संवंधी ज्ञान तथा वर्धभान ज्ञान होय.
- ४३७ लोकांतिक देव एकावतारी तथा आठ भव पण करे. प्र. चिंतामणि पत्र ९.
- ४३८ पांचमे आरे क्षायिक समाकेत पामे. प्र. चिं. प. १४ इहक्षायिकं विच्छित्रं इत्थमक्षराणि कुत्रापिन दृष्टानिततः पाप्यते
- ४३९ एक भवमां उपशम श्रेणि वे वार करेते क्षपकश्रेणि ते भवमां न पामे. कर्म ग्रंथ अभिमाय सिद्धांतमते एक भवमां एकज पामे. म. चिं. प. २९.

(188)

४४० लोक प्रकाशमां चक्षुदर्शननी स्थिति एक इजार सागरो-पमनी कही.

४४१ धर्मः पारदः मंगलं सुवर्ण,उरकुष्टं,ताम्रं अहिंसा कथिर संयमो-अगस्यवक्षः तपः ऋष्णधतूरः देवावि पीतपलाश (से)

४४२ वासी विदलमां बेरेन्द्री जीव लालरूप होय. पा. ८ प. ६०.

४४३ सुकु छसण आचित्त दवागां साधुने कल्पे. पा. ७ प्रश्न. ५८.

४४४ चरक परिवाजकादि भिथ्यादृष्टिमां सकाम तथा अकाम नि-र्जरा बन्ने होय. पाने ९५.

४४५ मिथ्यादृष्टि तथा सम्यग्दृष्टि जेनो अर्ध पुद्रल परावर्तन काल वाकी होय ते शुकलपक्षीया जाणवा. ते बन्ने क्रियावादी होय.

४४६ अन्तर्मुहूत क्षेप आयु रहे त्यारे केवली, केवली सम्रद्धात करे.

४४७ सात महारे आयुष्य तुटे.

१ राग स्तेइमय अध्यवसायथी, २ दंडादि निमित्तथी, ३ घणा आहारथी, ४ नयन वेदनादिथी, ५ गर्तादि पराघातथी, ६ सर्पादि दंबथी, ७ श्वासोश्वःस रोकागथी.

४४८ पच्च ख्खाण करावनार गुरु वोसिरे अने करनार वोसिरामि कहे.

४४९ मनःपर्यंत ज्ञाननो उंचो अने नीचो विषय अढारसे योजननो छे. माटे मनःपर्यंव ज्ञानि, नारकी देवल्लोकमां रहेलाना मनोभाव जाणी शके नहि

४५० तमस्काय अप्कायरूपछे.

४५१ त्रण कारणे तारा खसे-त्रैक्रिय करतां मैथुन करतां, स्था-

तरेवविन्दुः (१४३)

नान्तर अथवा महर्धिक देवताने वैक्रिय करतां मार्ग देवा तारा चल्रायमान थाय

४५२ त्रण कारणे अल्पटाष्टे अने त्रण कारणे महाट्रष्टि. जे देशमां उदक योनिया घणा जीव उत्पन्न थाय नहि, अथवा थाय. देव नाग भूत यक्ष पूजाय नहि, अथवा पूजाय तो ट्रष्टि परावर्त करे. प्रचण्ड वायु, वादल्जे विखरे अथवा न विखेरे तो.

४५३ योगस्य रूक्षणं. जादारिकादि देहसंयोंगसंभवाः आत्मवीर्यपरि-णाम विशेषाः कथिता स्त्रिधा ॥

४५४ उपांग स्थविरकृत होयछे. तीर्थकर विद्यमान छतां तथा अ-विद्यमान छतां पण होय.

४५५ त्रिफलाजल मासुकछे. निशीधभाष्ये हीर म. ७

(188)	तत्त्वद्यिन्दुः
---------	-----------------

४५६ एकवीज्ञ प्रकारना जलनो काळ उष्णजल प्रमाणे.

एकविंशतिपानीयानां प्रासुकभवनानन्तरं पुनः कियता कालेन सचित्तता भवति; तथा तेषांसर्वेषां सांप्रतंप्रवृत्तिः कथंनास्तीति अत्र ज्ञष्णोदकस्य यथावर्षादौ प्रहरत्रयादिकः कालुः प्रोक्तोऽस्ति तथा प्रासुकोदकधावनादीना मपीति बोध्यं तेषांप्रवृत्तिस्तु यथासंभवांविद्यते ॥

- ४५७ ग्रहस्थनी सूड़ चकु वगेरे हाथमां न आपतां साधुए भूमि उपर मूकी आपवां.
- ४५८ निर्विक्वति प्रमुखेषु एकान्ते आर्द्रशाक भक्षण निषेधो जातो नास्ति. निवीयाता प्रमुखोमां एकान्त लीलाशाकनो भक्षण निषेध जाण्यो नथी
- ४५९ उपधानमध्ये आर्द्रशाक भक्षण रीतिर्नास्ति. उपधानमां लीला शाकनी भक्षण रीति नथी.

- ४६१ सपेद सिंधव अचित्तछे. पत्र ११ म. ९५
- ४६२ लीलोतरी त्यागीने तेजदीननो केरीपाक कल्पे.
- ४६३ गृहस्थनी रजाथी साधु पोताना हाथे पाणी वहोरी <mark>शके</mark>. आचांरांगजी पृष्ठ १२[.]४.
- ^{४६४} देवनिद्राविचार−लो. प्रदेशोदय स्त्वेषां, स्यात्तथाप्यन्यथाकथं; दर्शनावरणीयस्य, सतोप्यजुदयोभवेत् ।।
- ४६५ सम्यग्दाष्टि देवो उत्क्रुएतः एक समयमां संख्याता चवे. गर्भज मनुष्योमां उत्पत्ति होबाने लीधे.

(186)

तत्त्वधिन्दु.

४६६ वे नेत्र, वे कर्ण, मुख, नासिका, छल्राट, तालु, शिर, नाभि, हृदय, इत्यादि ध्यान करवानां स्थानछे.

४६७ ज्ञानावरणीयमां प्रज्ञापारिसह अने अज्ञान वे, दर्शनावरणीयमां संवकित परिसह. अन्तराय कर्ममां अलाभ परिसह. चारित्र मोहनीयमां आक्रोश, अरति, स्त्री, निषच्या, याख्रा, अचेल, सत्कार, ए सात परिसह. वेदनीय कर्भमां क्षुधा, तृपा, श्रीत, उष्ण, डंश, चर्या, शय्या, वध, रोग, तृणस्पर्श, मल, ए एकादश परिसहले. नवमा गुणस्थानक पर्यंत सर्व परिसहो होयले. दशमा, अग्यार अने वारमा ए त्रण गुणस्थानकमां त्रज्ञा, जज्ञान, अलाभ, क्षुधा, तृपा, श्रीत, उष्ण, डंश, चर्या, शय्या, वध, रोग, तृणस्पर्श, मल, ए चउद परिसह होयले. तेरमा अने चउदमा गुणस्थानकमां वेदनीय जन्य एकादश परिसह होय.

४६८ एक जीवने एक भवमां उत्क्रष्टतः औगणीश वा विंश परि-सह होयछे.

४६९ क्षुधा, तुषा, स्त्री, सम्यकुत्व, अरति, ए पंच मनथी होय.

तत्त्वबिन्दु.

(180)

याचना, आक्रोश, सत्कार, अछाभ, प्रज्ञा, अज्ञान, ए छ व-चनथी होय. अने वाकीना शीत, उष्ण, दंश, चर्या, शय्या, अचेल, मल, रोग, नैपेधिकी, वध, तृणस्पर्श, ए एकादश कायाथी होय.

- ४७० दर्शन उपयोगरूप ओघसंज्ञा अने ज्ञानोपयोगरूपालोकसंज्ञा एम स्थानांग टीकाकारनो अभिमायछे. ओघ संज्ञा अव्यक्त उप-योगरुप अने स्वच्छंद घटित विकल्परुप लोक संज्ञा,एम आचारांग ष्टत्तिमांछे. मतिज्ञानावरणीय कर्म क्षयोपशमधी शब्दार्थ गोचर सामा-न्य अववोध क्रिया ते ओघ संज्ञा अने तेनो विश्वेषावबोधरुप जे क्रिया ते लोक संज्ञा. इति प्रवचन सारोद्धार ष्टत्तिमांछे.
- ४७१ तेजस नामकर्मना उदयथी अने अज्ञाता वेदनीयना उदयथी आहाराभिलापरूप आहारसंज्ञा थायले. जासरूप भयसंज्ञा. मूच्र्ल्यारूप परिग्रहसंज्ञा. स्त्री आदि वेदोदयरूप बेथुनसंज्ञा. ए त्रण मोहनीयना उदयथी होयले. क्रोधमंज्ञा. गर्वरूप मानसंज्ञा, व-क्रतारूप मायासंज्ञा, ग्रह्लिरूप लोभसंज्ञा, विभलापरूप ग्रोकसंज्ञा, मिथ्यादर्श्वनरूप मोहसंज्ञा. ए छ संज्ञाओ मोहोदयजन्यले. ज्ञा-तारूप सुखसंज्ञा अने दुःखरूप अज्ञातासंज्ञा ए वे वेदनीय कर्मना उदयथी उत्पन्न थायले. ज्ञानावरणीय अने मोहनीयना उदयथी चित्तविष्ठ्यतिरूप विचिकित्सारूप संज्ञा जाणवी. स्व-च्छंद आदि मागुक्त लक्षणरूप ज्ञानावरण क्षयोपज्ञमयी अने मोहना उदयथी लोकसंज्ञा मगटेले. अव्यक्त उपयोग वल्लिव-

(१४८) तरवविम्दुः

तानारोहणादि लक्षणरूप ज्ञानावरणीय अल्प क्षयोपशमयी उठेली ओघसंज्ञा जाणवी. क्षमादि आसेवनरूप मोहनीय क्षयो-पशमथी धर्मसंज्ञा मगटेछे.

- ४७२ अर्ध पुद्गल परावर्तनकालमां क्षयोपशम समकित उत्क्रतः एक जीवने असंख्यातवार आवे.
- ४७३ सास्वादन गुणस्थानकनो जघन्य काल एक समयछे.अने उत्कृष्ट छ आवलिकानो कालछे.
- ४७४ नैश्वयिक अर्थावग्रह एक समयनोछे अने व्यवहारिक अर्थावग्र-हनो काल अन्तर्मुहुर्तछे. बहु बहुविध आदि बारभेदनो समास व्यवहारिक अर्थावग्रहमां थायछे. (वि)
- ४७५ तीर्थकरो विना बाकीना जीवो पण अवधिज्ञानसह माताना उदरमां उत्पन्न थाय.

तस्वबिन्दु. (१४९)

४७६ अमूर्तत्व,सर्ववेतृत्व,निरावरणत्व,आदि केवल्जज्ञानना स्वपर्याय छे अने ज़ेय सर्व पदार्थोछे ते केवलज्ञानना परपर्यायछे. (वि)

४०७ सामान्यतः श्रुतज्ञानना स्वपर्याय अने परपर्यायछे ते केवल ज्ञानना पर्यायतुल्य थाय. (वि.)

- ४७८ उपजतीवेला अन्तर्ग्रहर्तमां जीव करे ते पर्याप्ति अने ते पर्याप्ति पश्चात जीवे त्यां सुधी रहे ते माण जाणवा. (र)
- ४७९ पहेला बीजा अने त्रीजा ए त्रण अनंताना स्वामी कोइ नथी. माटे ए त्रण अनंता शून्यले. चोथा अनंतामां अभव्य जीव आव्या. पांचमा अनंता मध्यभांगे सम्यक्तव षडवाइ जीव कह्या. तथा पडवाइथी अनंतगुणा अधिक अनंतसिद्ध पांचमा भंगमांले. छठा अनंतामां कोइ नथी. सातमा अनंतामां पण कोइ नथी. ए सर्व निगोदिया वनस्पतिकायना जीव आठमे अनंतेले तेथी अनंतानंतगुणा अधिक पुद्रल परमाणुआछे. तेथी काल, तेथी सर्व आकाश मदेश तेथी केवलज्जान दर्शनना पर्याय अनुक्रमे अधिक आठमां अनन्तामां जाणवा. नवमा अनंतामां कोइ नथी. (रत्न)
- ४८० केवलीने शुकललेक्यानो उदयछे ते योगद्वारे परिणमे. योगतुं परिणम_न आदयिकभावे परिणमे. लेक्याए एक समये ज्ञाता

(१५०) तखबिन्दु. बेदनीयनो बंधछे.पण उत्तम पुद्गल ग्रहे.बीजे समये निर्नरे(र)

- ४८१ काललब्धि, इन्द्रियलब्धि, उपदेशलब्धि,उपश्रमलब्धि,मयोगता-लब्धि ए पांच लब्धि पामे त्यारे जीव स्वआत्मवोध समकित धर्म पामे. (रत्न)
- ४८२ काउसम्गना द्रव्य अने भाव ए भेद कढ्याछे. द्रव्य काउसम्गना चार भेद जाणवा. १ शरीरकाउसम्ग २ उपधिकाउसम्ग भात ३ पाणीनो त्याग ४ ते पण काउसम्ग, भावकाउसम्गना त्रण भेद्छे. १ कषायकाउसम्ग २ संसारकाउसम्ग ३ कर्म्मकाउसम्ग. १ चारकषायना त्यागरूप कपायकाउसम्ग २ चारगतिनिवा-रणरूप संसारकाउसम्ग.अष्टकर्म क्षय करवा कर्म काउसम्ग.(र)
- ४८३ भावमोक्ष सम्यग्द्धिने होय, द्रव्यमोक्ष साधुने होय, गुणमोक्ष ते केवलीने तेरमा तथा चउदमा गुणस्थानकमां होय.
- ४८४ जैनदर्शन ते उपयोगे तथा अक्रियभावेछे. जैनदर्शन श्रद्धान ते शुद्धोपयोग आत्मभावेछे, अक्रियभावेछे. अने बीजायोगे क्रियाधर्मछे.

तस्वविन्दु.

(141)

8८५ शुद्धोपयोग अने अशुद्धोपयोगछे. अशुद्धोपयोगना वे भेदछे. शुभ, २ अशुभ, तेमां शुभोपयोगे वर्ते तो जीव पुण्य बंध करे. अशुभोपयोगे वर्ते तो पापकर्म वन्ध करे. शुद्धोपयोगे वर्ते तो परमात्मपद प्राप्त करे. शुद्धोपयोग निर्विकल्पदबामां होयछे.

- ४८६ १ द्रव्यआत्मा २ कपायआत्मा ३ योगआत्मा ४ उपयोग आत्मा ५ ज्ञानात्मा ६ दर्शनात्मा, ७ चारित्रआत्मा ८ वीर्या-त्मा, भगवतीमां ए आठ प्रकारना आत्मा कह्याछे.
- ३८७ शुभोषयोगथी पुण्यछे. अने शुद्धोषयोगथी धर्मछे. एवं पुण्य अने धर्ममां भेद समजवो.
- ४८८ सामायक, चतुर्विंशतिस्तव, प्रतिक्रमण ए त्रण आवश्यक संवर तत्त्वमांछे, वाकी त्रण निर्जरा तत्त्वमांछे.
- ४८९ अस्तित्व,वस्तुत्व,द्रव्यत्व,प्रमैयत्व,मदेशत्व,अगुरुलघुत्व ए छ द्रव्यास्तिकना सामान्य स्वभाव जाणवा.
- ४९० १ नित्यस्वभाव २ अनित्यस्वभाव २ एकस्वभाव ४ अनेकस्व

(142)

भाव ५ सत्यस्वभाव ६ असत्यस्वभाव ७ वक्तव्यस्वभाव ८ अवक्तव्यस्वभाव ९ भेदस्वभाव १० अभेदस्वभाव ११ परम स्वभाव, ए विशेषस्वभावछे.

- ४९१ संसारी जीव केवल कार्मणयोगे वर्त तो सर्व स्थानके अना-हारी होय. औदारिक अथवा वैक्रियनी मिश्रता कार्मण साथे मले तो आहारग्रहण होय.
- ४९२ जेना वस्तमां जुन पडे. ज्यां विचरे त्यां देशनो भंग न थाय. देशमां चिन्ता न उपजे. पगनो धोवण पीवे तेनो रोगनाश पामे ए चार अतिशयादि युक्त होय ते युग प्रधान जाणवा.

४९३ आहार लेइ परिणमावानुं कारण ते तैजस शरीर जाणवुं.

४९४ अष्टदृष्टिनुं स्वरूप पुनः पुनः मनन करवुं जोइए. अने तेमां उपञ्चमादि भाव विचारवा.मनन करवा, पांचमी दृष्टिमां सम-कित पमायछे तेना हेतुओ आत्मामां अनुभववा योग्यछे. सध्वबिण्दुः (१५१)

वाह्यद्दशाथी दृष्टिनी श्रेणिपर आरोहातुं नथी. दृष्टिओने आत्मा-मां उतारवी जोइए. दूषणदृष्टि आदि माटे दृष्टिओनो अभ्यास हितावह नथी.

- ४९५ व्यवहार अने निश्चयथी देव ग्रुरु अने धर्मनुं सक्ष्मदृष्टिथी स्व-रूप अनुभववुं योग्यछे.
- ४९६ शुद्धान्तः करणथी सद्गुरुनां वचना हृदयमां परिणमे छे. तद्र्थे सवळी दृष्टिनी जरूरछे. अपात्र जीवने तत्त्वज्ञान परिणमतुं नथी. ज्ञानिनां वचनोने ज्ञानी समजेछे.
- ४९७ सर्व ज्ञास्नोमां अध्यात्मज्ञास्त्र श्रेष्ठता भोगवेछे. अल्पकालमां जे मुक्ति पामवानो होयछे तेनेज अध्यात्मज्ञानभति रुचि थायछे.
- ४९८ क्रियावादी, अक्रियवादी, ज्ञानवादी, अने विनयवादीना सर्व मळी त्रणसेत्रेसठ भेद थायछे.

(148)

तर्वाबन्दु;

- ४९९ बाह्यतपजप व्रतिलेखना पूजा मतिक्रमण आदि बाह्यस्थूल्थर्मनी क्रियाओछे. धर्मध्यान, पिंडस्थ, पदस्थ, रूपस्थ, रूपातीत, धा-रणा, आत्मामां रमणता, आदि आत्मधर्मनी सूक्ष्मक्रियाओछे. स्थूलक्रियाओतो अज्ञानी पण करी शकेछे. पण धर्मनी सूक्ष्म क्रियाओ तो ज्ञानीज करी शकेछे. सूक्ष्मध्यानादिक धर्मनी क्रिया करनार अनंतकर्मने दूर करेछे. वाह्यक्रिया करनार करतां ध्यानादिक अंतर सूक्ष्मक्रिया करनार अनंत गुण विशेष उच्च पदवी धारक जाणवो. ध्यानादिक सूक्ष्म अंतर क्रिया विना म्रुक्ति थती नथी, माटे जे पुरुषो सूक्ष्म क्रिया करनारने निश्चय वादी अक्रियवादी कही निंदेछे. हेलना करेछे. तेणे तीर्थंकरनी निंदा हेलना करी एम जाणवुं. स्थूल बाह्यधर्मनी क्रियाओमांथी सूक्ष्मध्यानादिक क्रियामां उतरतां अनुभव माप्त थायछे. अने तेथी केवलज्ञान माप्त थायछे.
- ५०० गमे तेवा दुष्ट शत्रुथी जे अनिष्ट थर्मु नथी. ते अनिष्ट राग द्वेषथी थायछे.

५०१ परनी निन्दा करनार जे परने दोषो देले. ते ते दोषो ते पोते पानेळे. परनी निन्दा करनारनुं मुख पणदेखवालायक नथी.

तरवविन्दुः (१५५)

५०२ अज्ञान कष्ट करवामां तामसी तापसनी पेठे अल्प फळछे.

- ५०३ जगत्मां ज्ञानिनीज वलिहारीछे.
- ५०४ दृष्टिरागी, दोषने देखी ज्ञकतो नथी.
- ५०५ शिष्योनी शोभा विनयदत्तिमांजछे.
- ५०६ यदि सदृगुरु शिष्यने सर्पना दांत गणवानुं कहे तो पण शिष्ये गुरुनी आज्ञा स्वीकारवी. मनमां एम समजवुं के तेनुं प्रयो-जन गुरु जाणेछे. गुरु तो शिष्योनुं एकान्त हित इच्छेछे.

५०७ सुनक्षत्र अने सर्वानुभूतिनी पेठे गुरुपर भक्तिराग थवे। जोइए.

(144.)	े तश्वबिन्तुः
--------	---------------

५०८ अशुभ अध्यवसायथी प्रसन्नचंद्र राजर्षिनी पेठे दुर्गति कर्मदलिक प्राप्त थायछे. अने शुभ अध्यवसायथी प्रसन्नचन्द्रनी पेठे तुर्तज केवलज्ञान थाय छे.

- ५१० शुभाशुभ परिणामनी तस्तमतानुसार न्यूनाधिक कर्मवंध थायछे. सांसारिक स्तेह क्षणिक अने दुःखनी परंपरा देनारछे.
- ५११ एक दीवसमां शुभाशुभ पांरेणाम, जीवने घणीवार थायछे.
- ५१२ परिणामनी विचित्रताछे. माटे पापी पण शुभ परिणाम पामी धर्मी बनेछे.

५१३ बद्ध, निधत्त, निकाचित अन स्पृष्ट एवा अनेकधा कर्मभेदोथी आत्मा बंधायछे. बद्धकर्म कछषित जल समानछे अथवा दो-

तस्वबिन्दुः

(140)

राथी बांधेला सोंयोना जथ्था समानले. निधत्तकर्म दृढवंध-नथी बांधेलुं अने निकाचितकर्म अत्यंत आकरू अने स्पृष्टकर्म तो वस्नपर लागेली घूळ समान शिथिल अवबोधवुं.

- ५१४ ज्ञानिनी वाह्यचेष्टा करतां अन्तर् परिणति जोवानी आवश्य-कताछे, आत्माना शुभाशुभ अध्यवसायथीज मुख्यताए शु-भाशुभ बंध पडेछे. वाह्यचेष्टा आदि अनुमानथी परीक्षा थाय तेमां एकांत सत्य परखादुं नथी.
- ५१५ जे एक जीवने ट्रव्यभावथी जैन दर्शन पपाडेछे. ते चउद राजलोक स्थित जीवने अभयदान आपेछे. कारण के जैन धर्मथी मुक्ति पामतां चउदराजमां वसनारा जीवोनी हिंसा करतो वंध पडेछे.

५१६ आत्मतत्त्व ज्ञान अर्पनार सद्गुरुने सर्वस्व समर्पण करवुं जोइए.

५१७ अपाय, धति (धारणा) वे विशेषवोध स्वभावथी ज्ञान मिश्र छे अने अवग्रह तथा इहाछे ते अर्थ पर्याय विषक्तवथी सा- (१५८) तत्त्वबिन्दुः

मान्यावबोध दर्शनरूपछे. वचन पर्याय ग्राहकपणावडे अपाय अने धारणा विशेषाववोधरूपछे.

- ५१८ सम्यक्त्व अने श्रुतनो युगपत् लाभछे तो पण कारण कार्यना भेदथी भेदछे. शुद्ध तत्त्व अवगमरूप श्रुतमां श्रद्धानांशछे ते सम्यक्त्वछे. एवं सिद्धांतवादी मानेछे. (विशे. प. १६६).
- ५१९ द्रव्यास्तिकनयना अभिमायेद्वादशांग श्रुतछेते पंचास्तिकायनी पेठे नित्यपणाथी अनादि अनन्तछे. (वि. प. १६७).
- ५२० पर्यायास्तिकनयना अभिमाये द्वादशांगश्रुत अनित्यछे माटे सादिसांतछे. (वि. प. १६७).

429

गाथा.

चोदस पुर्ज्वा मणुओ, देवत्तेतं न संभरइ सब्वं; देसाम्मि होइ भयणा, सद्वाण भवेवि भयणाओ. १

कोइ चतुर्दशपूर्वीं मरीने देवळोकपां जाय त्यां संपूर्ण पूर्वश्चनतुं तेने स्मरण थाय नहि. देशश्चतमां भजना. मनुष्यगतिमां चतुर्दश पूर्वी, मिथ्यात्व गमनथी श्रुतथी पडे. कोइ न पडे. चउदशपूर्वीने तरवबिन्दुः (१५९)

केवलज्ञान थतां चउदपूर्वश्रुतनो नाज्ञ थायछे. कोइ ग्लान तथा ममाददज्ञाथी पण चतुर्दज्ञ पूर्वरूप श्रुतज्ञानथीपडेछे (वि. पत्र १६७)

मश्रोत्तर सार्धशतक.

५२२ तीर्थकर भगवान् दीक्षा लेती वखते सिद्धोने नमस्कार करे. उक्तंच आचारांगसूत्र द्वितीयश्रुतस्कंध षष्टाध्ययने=तओणं से महावीरे पंचमुठियं लोयं करेचा सिद्धाण नमोकारं करेइ ॥

५२३ केवलीने वेट्नीयादिशेष चार कर्भछे ते जीर्ण वस्त्र माय जाणवां.

५२४ एकावतारी देवोने च्यवनचिन्ह प्रगट थतां नथी.

५२५ अगियारमा, बारमा अने तेरमा गुणस्थानकवर्ति मुनियो, प्र-कृतिथी शाता वेदनीय वांघेछे. अकषायत्वथी स्थितिना अ-अभावे वध्यमानज परिशाटन करेछे. अनुभावथी अनुत्तरोप पातिक सुखातिशायीछे, प्रदेशथी स्थूल रुक्ष शुक्तादि बहु प्रदेशविशिष्ट कर्मने बांधेछे. (१६०) शस्वबिन्दुः

५२६^२भवचक्रमां चार वार आहारकशरीर करनार मुनि तद्भवमां सिद्धिगामीछे.

- ५२७ आचारांगसूत्र दृत्ति तृतीयाध्ययन, प्रथम उद्देशामां स्त्यान-धिंत्रिकोदय थएछते सम्यक्त्व प्राप्ति अने भवसिद्धि कोइनी थती नथी.
- ५२८ एक भवमां, एक जीवने, कर्मगतिवैचित्र्यताथी त्रणवेदनो उदय पण संपजेछे निशीथचूर्णिः
- ५२९ कोइ पण निर्भाग्यना संसर्गथी घणा भाग्यवंतोनो पण पुण्यो-दय हणायछे.
- ५३० द्रव्यथी परमाणु नित्यछे. पर्यायथी अनित्यछे. भगवती सत्र १४ शतक-चोथा उद्देशामां कह्युंछे के-परमाणु पुग्गलेणं भंते सासए असासए? गोयमा! सियसासए,सिअअसासए,से केण ठेणं भंते एवं वुच्चति?गोयमा!!! दव्वठयाए सासए,पज्जवठयाए असासए, इत्यादि यत्तु केचित् परमाणोर्निंत्यत्वेनतत्पर्यवाणां नित्यत्वंमन्यते तदसत्. पंचमांगे स्पष्टतोऽनित्यत्वोक्ते,:, केट-लाक परमाणुना नित्यपणावडे तेना पर्यायोने पण नित्य

)

तत्त्वबिन्दुः (١	43
-----------------	---	----

्मानेछे ते असत्यछे. भगवतीर्मा पर्यायास्तिकनी अपेक्षाए परमाणु अनित्यछे एम स्पष्ट कह्युंछे.

- ५३१ कुकडानी शिखा सचित्तछे,अने मयुरनी शिखा मिश्रछे. आ-चारांग इत्ति द्वितीयश्रुतस्कंध पीठिकामां कह्युंछे. सचित्ता कुकुटस्य, मिश्रा मयुरस्य
- ५३२ परमाधार्मिंक देवताओ भव्यछे, एम प्रश्नोत्तर सार्धश्वतकमां लख्युंछे. हीरप्रश्नमां परमाधार्मिंक देवताओ भव्यछे एवो प्रघोष असत्य कढोछे. (प्र. सा)
- ५३३ निश्चयनयमतवडे वारमा गुणस्थानकना अंत्य समये केवलो-त्पत्ति अने चउदमा गुणस्थानकना अंत्य समये सिद्धत्व जा-णवुं. व्यवहारनय मतवडे तो तेना अनंतर समयमां उभय पण जाणवां. (प्र. सा)
- ५३४ सम्यक्त्वधी भ्रष्ट थतां जेओनो अनंत काल गयोछे तेओमां १०५ एकशो आठ, एक समयमां सिद्धि वरे. संख्यात काल पतित अने असंख्यात काल पतितोमां एक समयमां दश,

सिद्धि वरे. अमतिपतितसम्यक्त्वधारियोमां एक समयमां चार उत्कृष्टा सिद्धि वरे. (प. सा.)

उक्तंच.

जेसि मणंतो कालो, पडिवाओ तेसि होइ अठसयं; अप्परिवडिए चउरो, दशगं२ च सेसाणं ॥१॥

५३५ _{गाथा.} अंबत्तणेण जीहाइ, कूचिया होइ खीर मुदयंमि; इंसो मुत्तण जलं, आवियइ पयं तह सुसीसो ॥१॥

१३६ दीई वैताढयमां-कांचनगिरिमां चित्रविचित्र पर्वतमां यमक समक पर्वतमां तिर्यग्रूंभक देवताओ रहेछे. ते व्यंतर विशेषछे.

५३७ समवायांग वृत्तितः नारकी जे पुद्गलोनो आहार करेछे. तेनै अवधिज्ञानवडे पण जाणता नथी. लोमाहारपणाथी चक्षुवडे देखी ज्ञकता नथी. असुर, व्यंतर, ज्योतिष्य अने वैमानिक जे

सरवाबिन्दुः

(143)

सम्यग्दृष्टि देवताओछे. ते विशिष्ट अवधिज्ञानथी आहारना पुद्गलोने जाणेछे. अने चक्षुवडे पण देखेछे, चक्षुतुं पण विशिष्टपणुंछे. मिथ्यादृष्टि देवताओ तो जाणता पण नथी अने देखता पण नथी. मत्यक्ष अने परोक्षज्ञान, तेओने अस्पष्टछे. संग्रहणी दृत्तिमां तो अनुत्तर देवोज जाणे देखेछे. पण नारक तथा ग्रैवेयक पर्यंतना देवताओ जाणता देखता नथी. एम कशुंछे. मज्ञापनादृत्तिमां पण एम अभिगायछे. तत्त्व तो ज्ञानि गम्यछे. कार्मण ज्ञरीर पुद्गलोने अनुत्तर देवो जाणेछे अने देखेछे. पण ग्रैवेयकांतो देवो जाणता नथी. तेमना अवधिमां ते पुद्गलो अगोचरछे. मज्ञापनादृत्ति इन्द्रियपद प्रथमोद्देशामां एम जणाब्धुंछे.

- ५३८ शुष्कवाद, विवाद, अने धर्मवाद आ त्रण प्रकारना वाद जा णवा. माध्यस्थद्दष्टिथी आत्महित माटे धर्मवाद थइ शकेछे. साधुओए धर्मवाद कारण छतां करवो. पण शुष्कवाद अने विवाद ए वे करवा नहीं.
- ५३९ चउदमा गुणस्थानकना चरम समये केवल्रज्ञानी मुक्ति जतां जे कर्म पुद्गलोने निर्नरेछे. ते परित्यक्त कर्म स्वभाव विशिष्ट परमाणु पुद्गलो सर्व लोकने पण स्पर्शेल्टे. मज्ञापनास्त्रवृत्ति इन्द्रियपद मथम उद्देशामां कह्युंल्टे.

(158)

तखाकितुः

५४० मनुष्य, पोताना छायापुद्गल प्रतित्विने आरीसामां देखेछे.

५४१ आकाशना अष्टमध्यरुचक प्रदेशो समभूतला प्रदेशमां मेरु म-ध्यमां रह्याछे. धर्मास्तिकाय अने अधर्मास्तिकायना आठ मध्य रुचक प्रदेशोछे ते आकाशना आठ रुचक प्रदेशमां सदा रहेले. ते बेनं लोकाकाश तुल्यपणुंछे माटे पोताना प्रदेशोवडे लोका-काज्ञना प्रदेशोने व्यापीने अविचलपणावडे सर्वदा रहेवाप-णाथी. तथा जीवना आठ रुचक प्रदेशो तो स्वशरीरना मध्य भागमां सर्वदा रहेछे, केवलि समुदघात कालमां मेरु मध्यस्थ आकाज्ञना आठ रुचक प्रदेशोमां आत्माना आठ रुचक प्रदेश रहेछे. अन्यदालविचला एवेति ते आठ जीवना मदेशो जघ-न्यथी एक आकाश प्रदेशने अवगाहेछे. वेमां, त्रणमां, चारमां, पांचमां. छमां आत्माना रुचकपदेशो अवगाहेछे. संकाचविकाश म्बभावपणाथी उत्कर्पथी आठपदेशोमां एकेकमां अवगाहनप-णाथी अवगाहेले. पण विशेषके सात प्रदेशमां अवगाहता नथी ते प्रकारना स्वभावथी. ते आठ जीवना रुचक प्रदेशो कर्मथी लेपायमान थता नथी. सर्वदा निरावरण रहेले. बाकीना आत्माना प्रदेशो तो कर्मथी लेपायला होयछे. आवर्तमान जलनी पेठे निरंतर उद्वर्तन परिवर्तनपणुं रोष आत्माना प्र-देशोनंछे. (म. सा)

५४२ द्रव्य मन विना भाव मन नथी. असंज्ञीनी पेठे

सत्त्वबिन्दुः (१९५)

५४३ः द्रव्यमन तो भावमन विना पण होयः भवस्थ केवलिबत्।

५४४ सर्व एकेन्द्रियादिक असंज्ञी जीवोने द्रव्यमनना अभावथी भाव मन पण नथी. ज्यारे तो भावमन ज्ञब्दवडे चैतन्य मात्रनी विवक्षा करायछे त्यारे तो द्रव्यमन विना पण भावमन होय.

५४५ संज्ञिपंचेन्द्रियोवडे मनःपर्याप्ति नामकर्मना उदयथी मनयोग्य पुद्गलोने ग्रहण करीने मनरूपे परिणमावेलां जे पुद्गलेा तेने द्रव्यमन कहेळे. ते मनोद्रव्यने अवलंबीजीव चिंतवनरूप व्यापार करेळे तेने भावमन कहेळे.

> आह-नंद्यध्ययनचूर्णिकार मणपजातिनामकम्मो दयतो जोगोमणोदव्वे घेत्तुं मणत्तेण परिणामिया दव्वमणो भन्नइ, जीवो पुण मणपरिणामकिरिया वंतो भावमणो किं भणियं होइ, मणदव्वालंबणो जीवस्स मणणवावारो भावमण भन्नइत्ति ॥

५४६ कालसूक्ष्मछे. कालथी पण क्षेत्र सुक्ष्मछे. क्षेत्रथी पण द्रव्य सुक्ष्म छे. तेथी पण भावरूप पर्याय अति सुक्ष्मतमछे. (११६) तस्वविन्दुः

५४७ परिकर्म, सूत्र, पूर्वगत, अनुयोग, अने चूलिका आ पांचभेद दृष्टि-वादनाछे. तेमांथी पूर्वगत नामना द्वितीयभेदमां चतुर्दश पूर्व समायछे.

- ५४८ जातिस्मरण अने अवधिज्ञानना उत्पादनो हालमां निषेध नयी ५४९ अपर्याप्ता सर्वे जीव ओजाहारी जाणवा.
- ५५० भाषानुं संस्थान वजाकारे होयछे.
- ५५१ परमाधामीओनी करेली वेदना पहेली त्रण नरकोमांछे.
- ५५२ म्रुनिराजो उत्क्रृष्टथी वेहाथनुं अन्तर राखी स्रुवे، अने पात्रां वीज्ञ आंग्रुल दूर राखी ज्ञयन करे.
- ५५३ मुनियोने त्रीहिपछाल कल्पेछे.

```
तत्त्वावेस्तुः
```

(14+)

५५४ पन्नवणा सूत्रकार श्री क्यामाचार्य श्री उमास्वातिवाचकना शिष्य जाणवा. श्री वीरात् ३७६ वर्षे स्वर्गे गयाछे. नंदीसूत्र तथा तपागच्छ पट्टावलीमां अधिकारछे.

- ५५५ अध्यात्मयोगकिया चोथागुणस्थानकथी ते चउदमा गुणस्थानक पर्यंत होय. अध्यात्मसारमां.
- ५५६ वैक्रियश्वरीरवाळो जीव तथा विग्रहगतिवाळो जीव, अग्निमांथी जतो दाझे नहि.
- ५५७ अचश्चदर्शनमां स्वमदर्शननो अन्तर्भाव थायछे, एम ठाणांगसूत्र टीकामां कषुंछे.

५५८ मिद्रा अवस्था पथमना त्रण गुणस्थानकमांछे. स्वमदशा चो-थाथी छटागुणस्थानक पर्यतछे. जाग्रतदशा सातमाथी ते बारमा सुधीछे. उजागरदशाछे ते तेरमा तथा चौदमागुणस्थानकमां जाणवी.

- (१६८) तत्त्वबिन्दुः
- ५५९ पांच मकारना अन्तराय, हास, रति, अरति, मय, जुगुप्सा, शोक, कोक, काम, मिथ्याल, अज्ञान, निद्रा, अविरति, राग, द्वेष ए अष्टादज्ञ दोषरहित तीर्थकरदेव जाणवा.
- ५६० १ घणुं भोजन करवाथी, २ अति निद्राथी, ३ अतिजागवाथी ४ झाडो (विष्टा) रोकवाथी, ५ पेशाव (मूत्र) रोकवाथी. ६ मार्गमां घणुं गमन करवाथी, ७ प्रतिकूल भोजन करवाथी, ५ इन्द्रियोना काम अत्यंत विकारथी, रोगोनी उत्पत्ति थायछे. मूत्रनिरोधथी चक्षुने हानि थायछे. झाडाना निरोधथी जीवि-तव्यनो नाज्ञ थायछे.
- ५६? क्षेत्र अने कालनी अपेक्षाए अवधिज्ञानना असंख्यात भेद छै, द्रव्य अने भावनी अपेक्षाए अवधिज्ञानना अनन्त भेदछे.क्षेत्र अने काल, असंख्यछे तेथी अवधिज्ञानना असंख्य भेद घटे छे. पुद्गल द्रव्य अनंत अने भाव (पर्याय) पण पुद्गलद्रव्यना अनन्तछे माटे अनन्त भेद कह्याछे. (वि)
- ५६२ देवता अने नारकीओने क्षयोपज्ञमभावे भवमत्ययिक अवधि-ज्ञानछे अने मनुष्य तथा तिर्यंचने गुणप्रत्ययिक अवधिज्ञान होयछे. (विज्ञे)

तत्त्वविन्दु.

(144)

५६३ अवधिज्ञानी, काल्रथी जघन्य आवल्तिकाना असंख्येय भाग<mark>यी</mark> आरंभी समयोत्तर द्वद्धिवडे उत्क्रृष्टथी असंख्य उत्सर्पिणी **अव-**सर्पिणी काल जाणे. (वि. पत्र १७८)

- **५**६४ अवधिज्ञानी ज्यारे ज्यारे उपयोग मूके त्यारे अन्तम्रुहूर्त पर्यंत रहे अने लब्धिनी अपेक्षाए अवधिनो उत्क्रुष्ट <mark>छासठ सागरो</mark>-पम काल अधिक जाणवो.
- ५६५ अवधिज्ञानी क्षेत्र आश्री अने काल विशिष्ट रूपी द्रव्यने जाणे छे. पण अरूपि एवा क्षेत्र अने कालने अवधिज्ञानी, जाणी शकतो नथी. कारणके क्षेत्र अने काल अरूपीछे. अवधिज्ञाननो तो रूपि द्रव्य जाणवानो विषयछे. (वि. पत्र १७९)
- ५६६ विग्रहगतिमां आवता भवनुं आयुष्य, उदयमां होयछे. एम समजायछे.
- ५६७ वकुश, पुलाक अने प्रतिसेवना कुशील छठा, सातमा गुणठाणा सुधी होय. कषायकुशील दशमागुणठाणा सुधी होय, निर्प्रथ अगियारमा, बारमागुणस्थानक पर्यंत होय. तेरमा, चौद्मा

सरवाबिन्दु.

(100)

गुणठाणामां स्नातक होय, छद्मस्थावस्थामां तीर्थकरने कपाय क्रमील चारित्र होयछे.

उत्तराध्ययन इप्रध्ययन. ३४

- ५६८ ऋष्णलेक्याना परिणाम-पंचास्नवना सेवनार, मन वचन का-यानी गुप्ति नहि पालनार, षट्कायनो नाश करनार, आरंभ सारंभना तीव्र परिणाम सहित, सर्व जीवोने अपिय, आभव अने परभवनुं अस्तित्व नहि स्वीकारनार, क्रूरपरिणामवान, इत्सादि अशुभ कृष्णलेक्ष्याना परिणाम जाणवा.
- ५६९ नीऌऌेश्याना परिणाम~३र्ष्या करवी.ूपरजीवना अवर्णवाद बोऌवा. अत्यंत कदाग्रह करवो. तपरहित अनाचारता. भाव सहित विषयऌंपटता. अष्टमदनुं करखुं. शातानुं इच्छवुं. आरंभ करवो. सर्वनुं अहित करखुं. इत्यादि
- ५७० कापोतऌेक्या-वांकुं बोलवुं, कपट करवुं, निजदोष ढांकवापणुं, मिथ्यादृष्टित्व, अनार्यत्व, वाणीथी जीवोने दुभववा. मार्मिक बचननुं बोलवुं, चोरी करवी, अन्यनी संपत्ति देखी स्वयं पाप ब्यापार करवो कराववो. इत्यादि

(101)

- ५७१ तेजोल्रेक्याना परिणाम-मानरहितप**णुं, मायारहितपणुं, क्रुतुइल्ल** रहितपणुं, विनयपणुं, भावनीउद्धि, चपलतारहितपणुं, इन्द्रियोनुं दमचुं, धर्मतत्त्वग्रंथ स्वाध्यादिकनुं करवुं. धर्ममांश्रद्धा, पापक-त्यथीभय, मोक्षनी वाञ्छा इत्यादि
- ५७२ पद्मलेक्या-रागद्वेषनी उपशमता, इन्द्रियोनेदमवी, शुभअध्यव-साय, दयादिना परिणाम, त्रणयोगनी शुभमां मद्टत्ति, अल्पभा-पण करवुं, जितेन्द्रियल मुक्तिनी वाञ्डा आदि
- ५७३ शुक्रलेत्र्याना परिणाम-आर्तरौद्रनो परिहार, धर्मध्यान अने शुकलध्यानावस्थापणुं.रागद्वेपनी उपज्ञमता.त्रणगुप्ति अने पंच समितिमां रक्तताः जितेन्द्रियत्व. स्वस्वरूपमां दृष्टि इत्यादि.
- ५७४ जिनकल्पी उपशमश्रेणि तथा क्षपकश्रेणि मांडे नहीं अने तद्-भवमां मुक्ति जाय नहि.
- ५७५ नाममंगल, स्थापना मंगल,द्रव्यमंगल,अने भावमंगल,आ चार प्रकारमां मंगळखे

(902)

सस्वबिम्दुः

५७६ द्रव्यादिकमां नवविध उपचारथी असद्भूत व्यवहार थायछे. १ द्रव्ये द्रव्योपचार, २ गुणेगुणोपचार ३ पर्यायेपर्यायोपचार. ४ द्रव्येगुणोपचार, ५ द्रव्येपर्यायोपचार, ६ गुणेद्रव्योपचार, ७ पर्यायेद्रव्योपचार ८ गुणेपर्यायोपचार, ९ पर्यायेगुणोपचार.

- १ द्रव्येद्रव्योपचार-क्षीरनीर न्यायवत्जीव, पुद्रल साथे मळ्योछे माटे जीवने पुद्रल कहेवुं ते जीव द्रव्यमां पुद्रल द्रव्यनो उपचार.
- २ गुणेगुणोपचार-भावलेक्या ते आत्मानो अरूपी गुणछे तेने कृष्णादिक लेक्या कहीए छीए ते कृष्णादि पुद्रलद्रव्यना गुणनो आत्मगुणमां उपचारछे माटे गुणेगुणोपचार जाणवो.
- ३ पर्यायेपर्यायोपचार-अश्व इस्ति प्रमुख आत्मद्रव्यना असमान जातीय द्रव्यपर्याय तेने स्कंधकहेछे. आत्माना पर्याय उपर पुद्रल द्रव्य जे स्कंध तेनो उपचार कहीए छीए ते पर्यायेपर्यायोप-चार जाणवो.
- ४ द्रव्येगुणोपचार-हुं गौरवर्णछुं एम बोलतां हुं एटले आत्मद्रव्य अने गौरपणुं ते पुद्गलनुं उज्ज्वलतापणुं, आत्मद्रव्यमां पुद्ग-लना गौरगुणनो उपचार कर्यो माटे द्रव्येगुणोपचार.
- ५ द्रव्येपर्यायोपचार-हुंगौरळुं एम वोलतां हुं ते आत्मद्रव्य, अने गौर तो पुद्गल द्रव्यनो सामान्य जातीयपर्याय जाणवो.
- ६ गुणेद्रव्योपचार-यथा दृष्टान्त आ गौर देखायछे. गौरतारूप पुद्गलगुण उपरे आत्मद्रव्यनो उपचार ते गुणे द्रव्योपचार.
- ७ पर्याये द्रव्योपचार-देइपर्यायने आत्मद्रव्य कहेवुं ते देहरूप पुद्गल पर्यायमां आत्मद्रव्यनो उपचार जाणवो.

तत्त्वबिन्दु.

(103)

- ८ गुणेपर्यायोपचार-मतिज्ञान ते पंचइन्द्रिय अने मनोजन्यछे माटे जनोरज कहीए अत्र मतिज्ञानरूप आत्मगुणमां शरोररूप पुद्ग-लनो उपचार कर्या.
 - ९ पर्याये गुणोपचारः- शरीर ते मतिज्ञानरूप गुणजछे. अत्र शरीर पर्यायमां मतिज्ञानरूप गुणनो उपचार कर्यो जाणवो.

460

श्होक अध्यात्मसार.

अतो मार्ग प्रवेशाय, व्रतंमिथ्यादशामपि ॥ द्रव्यसम्यक्त्वमारोप्य, ददते धीरबुद्धयः ॥ १७॥

ते माटे धीरबुद्धिवाळा रत्नत्रयिमार्गमां प्रवेशार्थे मिथ्यादृष्टिवा-ळाने पण टुव्यसमकितनो आगेप करीने चारित्र आपेछे.

५७८ आर्तध्यान, रौद्रध्यान, धर्मध्यान अने शुकलध्यान एध्यानना चार भेदछे.

५७९ अवधिज्ञानमां क्षेत्राधिकारथी प्रमाणांगुल ग्रहण करायछे. अव-धिज्ञानना अधिकारथी उत्सेधांगुल प्रमाण जाणवुं एमकेटलाक कहेछे. (कि. प. १८८) (१७४) तत्त्वबिन्दु.

- ५८० अवधिज्ञानी क्षेत्रथी, अंगुलना असंख्यातमो भाग देखे अतीत अनागत क्षेत्र, क्षेत्र उपचारथी कहेवायछे. (वि)
- ५८१ अंगुलनेा असंख्यातनो भाग देखतो छतो अवधि, कालथी आवलिकानो असंख्यातमो भाग देखे. अंगुल संख्येय भाग मात्र देखतो छतो अवधिज्ञानी, आवलिकानो संख्यातमो भाग देखे. क्षेत्रथी अंगुल देखतो छतो कालथो आवलि-कान्तर्भिन्न आवलिकाने देखे. (वि)
- ५८२ काल्ल्थी आवल्किाने देखतो छतो अवधिज्ञानीक्षेत्रथी बे आं-गुल्ल्थी नव आंगुल देखे. (वि)
- ५८३ क्षेत्रथो इस्त ममाण देखतो छतो अवधिज्ञानी कालथी मुहूर्ता-तर्भिन्न मुहूर्त देखे. (वि)
- ५८४ काल्रथी दिवसांतार्भिन्न दिवस देखतो छतो क्षेत्रथी गव्यूत विषय वाळुं अवधिज्ञान जाणवुं. (वि)
- ५८५ योजनक्षेत्र विषयवाळं अवधिज्ञान कालथी वे दीवसथी ते नद दीवस पर्यंत देखे. (वि)

तस्वबिन्दु.

।न्दु. (१७५)

५८६ काल्र्यी पक्षांतार्भित्न पक्ष देखे तो छतो क्षेत्रथकी पच्चीज्ञयोजनने अवधिज्ञानी देखे. (वि)

५८७ क्षेत्रथी भरतक्षेत्र देखतां छतां काल्रथकी अर्धमास अवधिज्ञानी देखे. जंबुद्वीप विषयमां साधिक मास जाणवो. मनुष्यलोकमां वर्ष रुचकाख्य वाह्यद्वीपविषयमां अवधिज्ञाननो काल बे वर्षथी नववर्षनो जाणवो. अन्यो तो हजार वर्ष कहेछे. क्षेत्रगत अने काल्रगतरूपि ट्रव्यने अवधिज्ञानी देखे. मंचाः कोशंति इत्यादि न्यायनी पेठे उपचारथी क्षेत्रकालने जाणेछे देखेछे एम जाणवुं नतु साक्षात्.

466

गाथा.

काले चउण्हवुह्वी, कालो भइयव्वे। खेत्तचुहिए; वुद्वीए दव्व पज्जव, भइअव्व। खेत्तकालार्ज ॥ अवधिगोचर काल रुद्धि थए छते क्षेत्रादिनी रुद्धि चारनी रुद्धि काल्थी क्षेत्र सूक्ष्मछे. क्षेत्रथी द्रव्यसूक्ष्मछे. द्रव्यथीभाव सूक्ष्मछे.

५८९ अवधिज्ञानना कालनो समय दृद्धि पामतां क्षेत्रना भभूतपदेशो दृद्धि पामेछे. क्षेत्रनी दृद्धि थतां भाव (पर्याय) नी दृद्धि थायछेज.

(१७६) तत्त्वघिन्दु.

५९० काल्रो भइयव्वो खेत्तवुद्वीएत्ति अवधिज्ञाननुं क्षेत्र टद्धि पामतां काल्रनी भजना. (वधे वा न वधे) अन्यथा क्षेत्रनी टद्धि थतां काल्रना नियमवडे समयादि टद्धि थायत्यारे तो अंगुल मात्र क्षेत्र टद्धि पामे छते काल्रनी असंख्यात उत्सर्पिणी अवसर्पिणियो टद्धि पामे.

अंग्रल सेढीमेत्ते उसप्पिणीं असंखेज्जत्ति ॥

ते माटे आवलिकावडे वे आंगुलथी नव आंगुल, अवधि कहुंछे ते आदि सर्व विरुद्ध ठरे. माटे क्षेत्र द्वद्धि थतां काल्टद्विनी भजना. द्रव्य अने पर्यायनी द्वद्धि थए छते क्षेत्र अने कालनी भजना जाणवी. द्रव्यनी द्वद्धि थतां पर्यायनी अवश्य द्वद्धि थायछे. प्रतिद्रव्यमां पर्याय अनंतछे तेमांथी जघन्यथी एकद्रव्यना चार पर्यायलाभ, अवधिज्ञानिने होय.

गाथा विशेषादञ्यकभाष्य.

काले पवहुमाणे, सब्वे दब्वार्ड पवहुंति; खेत्ते कालो भइओ, वहुंतिओ दब्वपज्जाया ॥ १ ॥ भयणाए खेत्तकाला, परिवहुंतेसु दब्वभावेसु दब्वे वहुइ भावो, भावे दब्वं तु भयणिज्जं ॥ १ ॥ सुहुमोय होइ कालो, तत्तो सुहुमयरं हवइ खेत्तं; अंग्रलसेढीमित्ते, जसप्पिणीउ असंखेज्जा ॥ ३ ॥

(900)

५९२ गाया. कालो खित्तं दब्वं, भावोय जहुत्तरं सुहुमभेया ॥ थोवा असंखाणंता, संखाइ जमोदि विसयम्मि ॥१॥

कालयकी क्षेत्र असंख्यात गुण, क्षेत्रथकी द्रव्य अनन्त गुण, अने द्रव्यथी पर्याय असंख्यातगुण, वा संख्यातगुण एम अवधिझान विषयमां जाणवुं.

५९३ तेया भासादव्वाण, अंतरा एथ्थ लभइ पडवओ गुरु लहुआ गुरु लहुयं, तंपिय तेणावतिष्ठाइ ॥१॥ गुरु लहु तेया सन्नं, भासासण्णमगुरुं च पासेजा आरंभे जं दिछं, दठूणं पडइ तं चेव ॥ २ ॥ तैजस द्रव्यासन्न गुरुलघुने अने भाषाद्रव्यासन्न अगुरुलघुने अवधिज्ञानी मारंभमां देखे.

५९४ मिथ्यात्व, अविरति, कषाय अने योगथी कर्मनो बन्ध थायछे, पांच मकारनां मिथ्यात्व, वार अव्रत, पचीश्व कषाय, १५ पत्नर पत्नरयोग ए सत्तावन उत्तरहेतु जाणवा. मथम गुणस्थानकमां आहारक अने आहारकमिश्रयोग विना १३ तेरयोग सर्व मळी पंचावन हेतु मथम गुणस्थानकमां.

- (१७८) तथ्वबिन्दु. ५९५ द्वितीय साखादन गुणस्थानकमां मूल हेतु त्रण अने उत्तरहेतु पचाश.
- ६९६ त्रिजा गुणस्थानकमां मूलहेतु त्रण अने उत्तरहेतु तेतालीस जाणवा. अत्रत बार, कषाय एकविश अने योगदश.
- ५९७ चोथाग्रुणस्थानकमां मूल हेतु त्रण अने उत्तरभेद छेतालीश. बार अव्रत, एकविश कषाय, अने तेरयोग.
- ५९८ पांचमा देइविरति गुणस्थानकमांअगियार अव्रत, सत्तरकषाय, अगियारयोग. मूल हेतु त्रणछे.
- ५९९ छठा ममत गुणस्थानकमां मूलहेतु बे, उत्तरहेतु छव्विश, तेर कषाय, तेरयोग.
- ६०० अप्रवत्त सातमा ग्रुणस्थानकमां मूलहेतु वे अने उत्तरहेतु चोविश. तेरकषाग अने अगियारयोग.

तत्त्वविन्दु. (१७९)

६०१ अपूर्वकरण आठमा गुणस्थानकमां मूलहेतु वे अने उत्तरहेतु बाविश. योगनवअने कषायतेर.

६०२ नवमा अनिद्वत्ति बादर गुणस्थानकमां मूलहेतु वे अने उत्तरहेतु सोळ तेमां कषाय सात अने योग नद.

संज्वलनना चार कषाय त्रण वेद ए सात कषायछे.

- ६०३ नवमा गुणस्थानकमां पुरुषवेद, स्नीवेद अने नपुंसक ए <mark>त्रण</mark> वेदनो उदय होपळे. आ संबंधो विशेषमनन करी आत्मलक्ष्य राखवो.
- ६०४ दग्नमा गुणस्थानकमां मूलहेतु वे अने उत्तरहेतु दश तेमां योग नव अने एक संज्वलननो लोभ.
- ६०५ अगियारमा उपज्ञम अने वारमा क्षीणमोह गुणस्थानकमां मूळ हेतु एक. योगना उत्तरभेद नवछे.

- (१८०) तत्त्वबिस्टुः
- १०१ तेरमासयोगी गुणस्थानकमां मूलहेतु एक अने उत्तरहेतु पांच अथवा सात. वे वचनना वे मनना अने एक औदारिकयोग. एवं पांचयोग जाणवा. सम्रद्घातनी अपेक्षाए औदारिकमिश्र अने कार्मण वधे त्यारे सातयोग. चउदमा अयोगी गुणस्था-नकमां एकपण कर्मवंध हेतु नथी.
- ६०७ औदारिक, वैक्रिय, आहारक, तैजस, भाषा, श्वासोश्वास, मनो-वर्गणा, अने कार्मणवर्गणा ए आठ प्रकारनी वर्गणाछे.
- ६०८ द्रव्य क्षेत्र काल अने भावथी वर्गणाना चार मकारछे तेनुं विशेषावञ्यक पत्र १९० थी स्पष्ट स्वरूप दर्शाव्युंछे.
- ६०९ तैजस अने भाषाद्रव्यना आंतरामां गुरुलघु पर्याय विशिष्ट अने अगुरु लघुपर्याय विशिष्ट पुद्गल द्रव्यछे. तैजस आसन्न गुरुलघु द्रव्यछे, अने भाषा आसन्न अगुरुलघु द्रव्यछे.
- **६**१० औदारिक, वैक्रिय, आहारक, अने तैजस द्रव्यो तथा तदाभास अपर सर्व द्रव्यो, बादर अने गुरुलघु स्वभाववाळांछे.

)

तत्त्वविम्दु.	(161
---------------	-------

- ६११ भाषा,-श्वासोश्वास, मन, अने कार्मण वर्गणा तथा परमाणु द्रचणुकादि तथा आकाशादि अगुरुलघुपर्याय विशिष्टछेे निश्वय नयमत ॥
- **६**१२ जेउंचुं वातिच्र्छ फॅकरां तेचुं स्वभावथी अधः पतन थाय ते गुरु द्रव्य, जेम इंट आदिः जे स्वभावथी ऊर्ध्वगति स्वभाववाळुंछे ते छघुद्रव्य, जेम दीपकलिका. अने जेनो ऊर्ध्वगति स्वभाव नथी तेमज अधेागति स्वभाव पण नथी. पण जे स्वभावे तिर्य-ग्गतिधर्मकछे ते द्रव्य, गुरुलघु, वायु आदिनी पेठे जाणवुं. जे वळीऊर्ध्व अधः अने तिर्यग्गति स्वभावमांथी एकपण स्वभाव-वाळुं नथी. वासर्वत्रजायछे ते गुरु लघु द्रव्य. व्योम, परमाणु-आदिछे. इतिव्यावदारिकनयमत.
- ६१३ निश्रयनयमत वडेतो एकांते सर्व वस्तुगुरुस्वभावविशिष्ट नथी, भारे एवी इंटपण पर प्रयोगथी उंचीजायछे. कोइवस्तु एकांते लघु-पण नथी. अतिलघु वाष्पनुंपण करताडनादिथी अधोगमन जोवामां आवेछे. माटे एकांते कोइवस्तुगुरुवालघुनथी जेमाटे आलोकमां औदारिक वर्गणादिक, भूभूधरादिक, बादर वस्तु सर्वगुरु लघुछे. शेषभाषादिव्योमादि अगुरुलघुछे. इतिनिश्चय-नयमतम्.

६१४ व्यवहारनयवादी कहेछेके हेनिश्चयवादी? एकांत गुरुवा एकांत-लघु सर्वथा द्रव्य नथी एम तुं कहेछे तेयोग्यनथी. कारणके लघुकर्मि जीवोनुं सौधर्मदेवलोकादिकमां गमन कढ्ढंछे. भारेक-र्मिजीवोनं सप्तमनरकमां गमन शास्त्रमां कढांछे. सर्वसिद्धांतझोएम जाणेछे. माय जीवअने पुद्गलो ऊर्ध्वअने अधोगामिछे. उंचाथी नीचा जायछे ते गुरुताविनाकेम घटे, नीचेथी उंचे जायछे ते लघुता विना केम घटे ? माटे गुरु, लघु, गुरुलघु, अगुरु लघ, ए चार प्रकारे वस्त ने मानवी जोइएः-गुरुतानिबंधन अधोगमनछे. अयोगोलादिनं. छच्रतानिबंधन उर्ध्वगमन दीपकलिकादितुंछे. गुरुलघुत्वसाध्य तिर्थग्गमन, वायुआदिनुंछे. अगुरुलघुताकारण अवस्थान-स्थिरता, आकाज्ञ देवलोकनीछे.

इति व्यवहारनयमत.

६१५ निश्वयनयवादी प्रत्युत्तरआदेछे.

अन्नचिय गुरुलहुया, अन्नो दव्वाणिविरिय परिणामो; अण्णोगइ परिणामो, नावस्सं गुरुलहु निर्मित्ता॥१॥ अत्र द्रव्योनी गुरुलघुता भिन्नछे, अन्यवीर्थ परिणामष्ठे. अने

तेओनो गतिपरिणामपण अन्यछे, गुरुछघुनिमित्तअवश्यनथी. शाथीते वतावेछे.

गाथा.

परमलहूण मणूणं, जंगमणमदोवितथ्थकोहेऊ ऊद्धं धूमाईणं, थूलयरइणंपि किं कज्जं ॥१॥ किंच वियाणाइणं, नादोगमणं महायरूणांपि तणुयर देवोद्दर, खुबइ किं महासेलं ॥१॥

जेमाटे परमल्ठघुपरमाणुओतुं अधोगमन पण थायछे. त्यांअधो-गति परिणामनी उत्कटताने त्यजीने अन्य कोइपण हेतुनथी. स्थूलतरवादरत्वथी गुरु द्रव्यधूमादिनुं जेऊर्ध्वगमन थायछे त्यां ऊर्ध्वगतिपरिणामने छोडी अन्यकयुं प्रयोजनछे? तेप्रमाणे उत्क टअधोगतिपरिणामवडे परमाणुगतलघुतानुं लंघन थयुं. ऊर्ध्व-गति परिणामवडे धूमादिगतगुरुतानुं लंघन थयुं. गतिपरिणाम बडे गुरुलघुतामां अतिक्रमण उपलक्षणथीजाणवुं.

स्थिति परिणामनी उत्कटतावडे पण गुरुतानुं अतिक्रमण दर्शांदेछे. गुरुताज जो अधोगति निवंधन कहेशोतो खेदनीवातछेके आन-तआदि देवल्रोक वगेरे महागुरु पदार्थोंनुं अधोगमन थतुं नथी. त्यां उत्क्रष्टताथी स्थिति परिणामज गुरुतानुं अतिक्रमण करीने तेओनी स्थिरता करेछे.

तनुद्रारीरी महावीर्यधारी देवतामेाटा पर्वतने पणउंचोउछाळे-छे. त्यांपणजोगुरुता अधोगतिनुं एकांतकारणहोयतोउंचोपर्वत (\$68)

नजवोजोइए; पण उंचोउछळेछेमाटे एकांते गुरुता अधोगति कारणनथी. तेमज ऌघुता एकांत ऊर्ध्वगतिकारणनथी.

तेथकी जणावेळे.

यथोक्त न्यायवडे देवादिगत वीर्य गुरुलघु वस्तुओना गमननो विपर्यय करेछे. देवता पर्वतने उंचो उछाळेछे. बाष्प उंची जती होयळे तोपण करताडनादि वीर्यथी नीची जायछे. ते माटे एकांते अधोगति निबंधन गुरुता नथो. तेमज ऊर्ध्वगति निबंधन लघुता नथी. तो शामाटे अधोगत्यादि सिद्धिअर्थे गुरुलघुआदि चतुष्टय मानवा जोइए ? अर्थात् न मानवा जोइए. माटे आज परिभाषा युक्तिमतीळे. बादरवस्तु गुरुलघुळे. अने शेष सूक्ष्मवस्तु अने अमूर्त सर्ववस्तु अगुरुलघुछे. इति निश्चयनय कथनम्.

६१६ मनोवर्गणाने देखतो छतो अवधिज्ञानी क्षेत्रथी लोकना संख्या-तमा भागने देखे. काल्रथी पच्योपमना संख्यातमा भागने देखे. कर्षवर्गणा ह्रव्यने देखतो छतो अवधिज्ञानी क्षेत्रथी लो-कना संख्यातमा भागोने देखे. अने काल्रथी पच्योपमना संख्यात भागोने देखे. (वि)

(164)

तत्त्वबिन्दु.

६१७ चउदमा राजलोकने अवधिज्ञानी देखतो छतो कालथी स्तोकोन पल्योपम देखे. कालटद्विना सामर्थ्यथी कर्मद्रव्यने अतिक्रमीने तेना उपर ध्रुवादिवर्गणा देखतो क्रमथी परमावधि पामे.(वि)

- ६१९ परमावधौ समुत्पन्ने सति किलान्त र्मुहूर्त्तेनावश्येमेव केवलज्ञान मुत्पद्यते. परमावधिज्ञान उत्पन्न थएछते अन्तर्म्रहूर्तमां अवश्य केवलज्ञान उत्पन्न थायछे. (वि)
- ६२० नारकीओने क्षेत्रथी उत्क्रुष्ट अवधिज्ञान, योजनप्रमाण होय**छे.** जघन्यथी एकगाउ होयछे. योजनप्रमाण, रत्नप्रभा पृथ्वीमां अने एकगाउ प्रमाण सातमी नरकमां (वि) नरकः पहेली. वीजी त्रीजी. चोथी. पांचमी. छठी. सातमी. ऊ. गा. ४ ३॥ ३ २॥ २ १॥ २ २ १ ज. गा. ३॥ ३ २॥ २ १॥ १ ०॥
- ६२१ सौधर्म अने इशानकल्पना देवताओ अवधिज्ञानवडे नीचुं प्रथम नरक पर्यंत देखेछे. त्रीजा अने चोथा देवलोकना देवता बीजी नरक सुधी नीचुं देखेछे. ब्रह्मलोक अने लांतकलोकना देवता त्रीजी नरक सुधी देखे. सातमा अने आठमा देवलोकना देन वता चोथी नरक सुधी देखेछे. नवमा अने दशमा देवलोकना देवता पांचमी नरक सुधी देखे. अगियारमा अने बारमा देव-लोकना देवता, विशुद्धतर बहु पर्याय विशिष्ट पांचमी नरकने

(365)

तत्त्वबिन्दु.

देखे. नवग्रैवेयकना अधस्त्य मध्यम ग्रैवेयक देवताओ छठी नरक सुधी देखे. अने उपरितन ग्रैवेयक देवो सातमी नरकने देखे. अनुत्तरविमानवासी देवताओ संभिन्न अने चारे दिशामां पोताना ज्ञानवडे व्याप्त, कन्याचोलक संस्थान एवी लोकनाडीने अवधिज्ञानवडे देखे. वैमानिकनुं अधोक्षेत्र विपयक अवधिज्ञान कह्यं. तिच्र्छ अने उंचुं पण गुरुगमथी धारी लेवुं (वि)

- **६२२ द्रव्यथी परभावधिज्ञानी सर्वरूपि द्रव्यने देखे. क्षेत्रथी परभाव-धिज्ञानी अल्लोकमां पण लोकप्रमाण खांडवां देखे. एटलुं सामर्थ्य बताव्युं. काल्ल्थी अवधि असंख्यात उत्सर्पिणी अवसर्पिणीने देखे. भावथी अवधिज्ञानी: रूपिट्रव्यगत असंख्यात पर्यायने देखे. भावथी अवधिज्ञानी: रूपिट्रव्यगत असंख्यात पर्यायने देखे. घउदराजने देखतो ऌतो अवधिज्ञानी प्रतिपाती अने अल्लोकनो एक आकाश प्रदेश देखतो अप्रतिपाति अवधि ज्ञानी जाणवो.**
- **६२३ अवधिज्ञानी परमाणु आदि देखे त्यारे अव**ञ्य वादर द्रव्यने देखे. अने बादर द्रव्य देखतां सुक्ष्मद्रव्य देखे एवो नियमनथी.
- ६२४ मनःपर्यायज्ञानी यनोद्रव्याणि सुक्षण्यपि यक्ष्यति चिन्तनीयंतु घटादि स्थूरमपिन पक्ष्यति. मनःपर्यंवज्ञानी सुक्ष्मपण मनोद्रव्योने जाणेछे. चिन्तनीय घटादि स्थुलछे तोपण तेने देखी शकतो नथी.

દ્વર્ પ

يدار العلام والمارات والموصاص

(160)

गाथा.

अणुगामिय आही, नेरइयाणं तहेवदेवाणं ॥ अणुगामि अणणुगामी, मीसोय मणुस्स तेरिथ्थे ॥

अनुगामि अवधिज्ञान, नारको अने देवोने होयछे. अनुगामी अननुगामी अने मिश्र ए त्रग प्रकारनुं अवधिज्ञानछे ते मनुष्यो अने तिर्यंचोनेछे. जघन्यथी अवधिज्ञाननो उपयोग एक सम-यनो जाणवो

गाथा.

^{६२६} खित्तस्स अवठाणं, तेत्तीसं सागरा**उं कालेणं;** दव्वे भिन्नमुहुत्तो, पज्जवलंमेय सत्तघा ॥ १ ॥

> अजुत्तरदेवो जे क्षेत्रमां जन्म समये रहेछे त्यांज भवक्षय पर्यंत रहेछे तेथी अवधि संबंधि एकत्र क्षेत्रमां तेत्रीस सागरोपम सुधी अवस्थानछे. उपयोगयी अवधिज्ञाननुं द्रव्यक्षेत्र आश्री भिन्न मुहूर्त अवन्धानछे. भिन्नमुहूर्तमेवावस्थानं नपरतः सामर्थ्या भावात् तत्रैव द्रव्येयेपर्यवाः पर्यायधर्म्भास्तञ्छाभे पर्यायात् पर्यायांतरंच संचरतो अवधेस्तदुपयोगे सप्ताष्टौवा समयान् अवस्थानं न परतः ॥ ते द्रव्यमां जे पर्यायछे तेना लाभमां पर्यायथी पर्यायांतरमां जनार अवधिना उपयोगमां सात, आठ समयपर्यंत अवस्थान होय. ते उपर नहीं. केटलाक तो कहेछे के पर्याय वे मकारेछे. गुण अने पर्याय. तत्रसहवर्ति गुणछे. शुक्ठादि. अने क्रवर्ति पर्यायोछे. नव पुराणादि. तेमां गुणोमां आठ समयपर्यंत, अवधिज्ञानना उपयोगनुं अवस्थानछे. अने पर्यायोमां सात समय पर्यंत अवधिज्ञानना उपयोगनुं अवस्थान

(100)

तत्त्वबिन्दु.

छे. स्थूलद्रव्यछे तेथी त्यां अन्हुर्म्रहूर्त अवधिज्ञान उपयोगस्थि-तिछे. गुणो तेथी सूक्ष्मछे तेथी तेओमां आठ समय अने गुण करतां पण पर्याय सूक्ष्मछे तेथी त्यां सात समय पर्यंत अवधिज्ञानना उपयोगनुं अवस्थान कह्युं.

२२७ अवधिज्ञानमां षट्गुणभागनी हानि टुद्धि संभवेछे. तेनुं ध्यान करवुं.

- २२८ अवधिज्ञानमां फड्डक होयछे. एकजीवने संख्यात अने असं-ख्यात फड्डक होयछे. फड्डक त्रण प्रकारनाछे. अनुगामिक अननुगामिक, अने अनुगामिक अननुगामिक उभयमिश्र. ए त्रण फड्डक पण वळी त्रण प्रकारे होयछे. प्रतिपाती, अप्रतिपाती अने प्रतिपाती अप्रतिपाति उभयरूपमिश्र, ते मनुष्य अने तिर्यंचना अवधिज्ञानमां होयछे. देव अने नारकमां नथी. प्राय अनुगा-मिक अप्रतिपाति फड्डको, तित्र विश्वद्धि युक्तपणाथी तीत्र कहे-वायछे. अननुगामि प्रतिपाति फड्डको तो अविशुद्धताथी मंद कहेवायछे. मिश्र तो मध्यम कहेवायछे. (वि)
 - ६२९ अपवरक जालकांतरस्थप्रदीपप्रभोपमफडुकावाधि ज्ञान होय छे. (वि.) अपवरकादिजालकांतरस्थ प्रदीप प्रभा निर्भ मस्थानानीवावधिज्ञानावरणे क्षयोपशमजन्यान्यवधिज्ञान निर्गमस्थानानीहफडुकान्युच्यन्ते ॥

६३० नवग्रेवेयकमां अभवी तथा भवी मिथ्या दृष्टि देवता छे तेने विभंग ज्ञान होयछे.

(169)

६३१ श्रेणिद्रयमां वर्तमान वेदक, अकषायक, एवा केटलाकने अव-धिज्ञान उत्पन्न थाय छे. जेओने अवधिज्ञान उत्पन्न थयुं नथी एवा मति श्रुत चारित्रवाळाओने प्रथम सातमा गुण स्थान-कवां मनःपर्यव ज्ञान उत्पन्न याय छे तेवा मनःपर्याय ज्ञानियो पण केटलाक पाछळथी अवधि ज्ञानना अंगीकार करनाराओ थायछे. (वि.)

६३२

गाथा.

उदय खय खर्चवसमो, वसम समुथ्था बहुप्पगारार्छ एवं परिणामवसा, लड्वीर्ड होंति जीवाणं १ डदय, क्षय, क्षयोपज्ञम, उपज्ञमर्था थएली बहु मकारवाळी लब्बिययो, परिणामवज्ञे जीवोने उत्पन्न थायछे. (वि.)

- ६३३ रुजुमति अने विपुलमति अभव्य पुरुष अने स्त्रीने पण होय नहीं। (वि)
- ६३४ चक्रवर्ति, वासुदेव, वरुदेव, प्रतिवासुदेव, ए भव्य होय छे अने अर्ध पुद्गल परावर्तनकालमां सुक्ति जायछे.
- ६३५ सामायक चारित्रमां कर्म वंधमां मूल हेतु वे. छे, अने उत्तर हेतु छव्वीशछे. तेर योग अने तेर कषाय ॥ छेदोपस्थापनीयत्तुं पण ते प्रमाणे जाणवुं. परिहार विशुद्धि चारित्रमां कर्म वंधावाना मूल हेतु वे अने उत्तर हेतु एकवीश. वार कपाय तेमां स्ती वंद विना आठ नोकेषाय, अने चार संज्वलनना तेमज योग

(190)

तत्त्वधिन्दु.

नव जाणवा. सूक्ष्म संपराय चारित्रमां मूल हेतु वे अने उत्तर हेतु दश, तेमां एक संज्वलननो लोभ अने नव योग जाणवा. यथाख्यात चारित्रमां मूळ हेतु कर्म वंधनमां एक छे. अने उत्तर हेतु आगियार.

इ३६

श्लोक.

यथा प्रकारा यावन्तः संसारावेशहेतवः तावन्तस्तद्रिपर्यासा, निर्वाणावेशहेतवः ॥१॥ जे प्रकारना जे जे संसारना हेतुओछे तेज विपर्यासपणाने पामेला मुक्तिना हेतुओछे. जे जे कर्म वंधना हेतुओछे ते तेज कर्म नाज्ञना हेतुओछे.

- ६३७ संगति निश्रय समकित पगटी शकेछे अने तेना हेतुओछे.
- ६३८ हे त्रिशलानन्दन वीराधिवीर !!! व्यवहार चारित्र स्वीकारी तमोए तेमां एकांतवास सेव्यो. तेमां निःसंगतानी मुख्यताए ध्यानमां निमन्नताज मुख्य उद्देश संभवे ले.
- ६३९ अज्ञालिन सहुथी बुरी एकान्त, ज्ञानयुक्त ध्यानीने सहुथी शूरी एकान्त.
- ६४० ध्यानमां विव्नकारक, भय अने लज्जानो परिहार कर,

तत्त्वबिन्दु.	(191)
---------------	---	-----	---

६४१ बहु आलाप अने अयोग्यने उपदेश आपवानी टेव भूल.

- ६४२ समय अने पात्र विना गुह्य सुक्ष्मतत्त्व मकाशीश नहि. !!!
- ६४३ जीव जीव पति भिन्न भिन्न कर्मछे. क्षयोपशम पण भिन्नछे. अनादि काल्रथी मिथ्यात्व अने समाकित, जगतमांछे.
- ६४४ संघयण, काल, ज्ञान अने मनोबलनी योग्यताथी ध्यान थइ शकेछे.
- ६४५ इ।ननी अनन्त शक्तिछे. ज्ञानि गुरुनो समागम आते दुर्छभछे. अज्ञानी, ज्ञानिने पारखी शकतो नथी.
- ६४७ अज्ञानी जीव जे शरीरना उपर ममत्वभाव राखेळे तेना क-रोड अंग्ने पण आत्मा उपर राखतो नथी, ज्ञानी आत्मामांज रमणता करे छे.
- ६४८ अप्रति वद्ध विहारथी ज्ञानीने सहज दशानो अनुभव थायछे.
- ६४९ क्रिया शांखछे अने ज्ञान योद्योछे.

(982)

तत्त्वबिन्दुः

५५० हे आत्मन् तुं ज्ञानदर्शन चारित्रमयछे तुं वाह्य दृश्यपदार्थमां नथी. चतुर्द्श गुण स्थानकमां पड् गुण भागनी दानिटद्धि संभवेछे.

- ६५१ जीवना पांचसो त्रेसठ अने अजीवना पांचसो त्रीस भेद थायछे. षड्ट्रव्य, नव तत्त्व, सातनय, सप्तभंगी आदि तत्त्वज्ञं स्वरूप प्ररूपनार त्रिज्ञला नन्दन सर्वज्ञ श्री वीरप्रसुळे तेमने त्रिकरणयोगे द्रव्यभावे अनन्तशः वन्दन थाओ.
- ६५२ योगियोने ध्यानभक्ति मतापे धरणेन्द्र अने पद्मावती प्रत्यक्ष थायछे एवा जेना शासन देवताओछे. ते श्री पार्श्वनाथ भग-वान, आत्मानी अनन्तशक्तिना प्रकाश माटे थाओ. सकलविध्न वृन्दनो क्षय करी परममंगलमां ध्येयरूप निमित्तपणे परिणमो. पिण्डस्थ, पदस्थ, रूपस्थ अने रूपातीत ध्यानथी पार्श्वप्रभुने भेदाभेदपणे ध्यावतां सूर्य प्रकाश विस्तारनी पेठे पदे पदे अनन्तशक्ति प्रताप विकास थाओ अने अनन्त मंगलधामभूत आत्मा थाओ.

ॐ शान्तिः शान्तिः शान्तिः

इतिश्री योगनिष्ठ मुनि महाराजश्री चुद्धिसागरजी विरचित तत्त्वविन्दु ग्रन्थ समाप्तः

> मुकाम. अमदावाद झवेरी वाडो. आंवली पोळनो उपाश्रय. सं. १९६६ मागसर शुदी ५ शुक्रवार. लि. मुनि. बुद्धिसागर.

